2018, 3.udgave

KØBENHAVNS PROFESSIONS HØJSKOLE

Vi ses, læsemakker!

Manual for forløb i 5./8. klasse eller 4./8. klasse

Struktureret elevsamarbejde på tværs af årgange

Indholdsfortegnelse

1. **Baggrund** 3
2. **Rollefordeling** 4
   a. Skoleledelsen
   b. Læsevejlederen
   c. Dansklæreren i 4. eller 5. klasse
   d. Dansklæreren eller pædagogen i 8. klasse
   e. Skolebibliotekaren
3. **Tidsplan** 6
4. **Fra mål til læring** 7
5. **Forberedelse** 9
   a. Matchning af makkerpar
   b. Udsendelse af forældrebreve
   c. Boglister og tekstvalg
   d. Lokaler
6. **Kursus for de ældre makkere** 11
7. **Læsemakkersessioner** 13
   a. Grundstruktur
   b. Eksempler på læsemakkersessioner
   c. Makkerkort
   d. Makkerbog
   e. Udfordringsopgaver til de hurtige
   f. Oversigt over supervisionsgange og indhold i læsemakkersessioner
8. **Supervision for de ældre makkere.** 19
   a. Vejen til et godt læringsmiljø
   b. Opbygning af supervisionsgange
   c. Oversigt over indhold i supervisionsgange
9. **Progressionsmålinger** 23
10. **Afslutning på forløb** 24

Bilag:

A. Diasshow til kursus for de ældre makkere
B. Tekster til kursus for ældre makkere og supervisionsgange
C. Liste med begreber, som de ældre makkere bør kende før forløbet
D. Boglister
E. 6 makkerkort
F. 10 opgaver i ordarbejde
G. 10 opgaver i tekstforståelse
H. 8 spil
I. Udfordringsopgaver
J. Løbende evaluering af læringsmål for de yngre og ældre makkere
K. Slutevaluering for makkerparret
L. Eksempler på forældrebreve fra UVM

1. Baggrund

International forskning har vist, at struktureret elevsamarbejde på tværs af årgange (”cross-age tutoring”) kan løfte elever med svag social baggrund. I USA har bl.a. læseforskerne Johnson & Invernizzi fra University of Virginia og Connie Juel fra Stanford University udviklet konceptet Book Buddies. Konceptet er enkelt: en ældre makker læser med en yngre makker, og den ældre makker får supervision før og under forløbet af en læsekyndig person. I USA kan de ældre makkere fx være studerende fra universiteter, studerende fra tekniske skoler eller ældre elever på skolen, eller det kan være frivillige fx hjemmegående, forældre eller bedsteforældre. De yngre makkere er oftest socialt udsatte elever i indskolingen med ringe forudsætninger for at lære at læse og skrive.

I Danmark har der ligeledes været flere succesfulde forsøgs- og udviklingsarbejder med læsemakker-konceptet. Her har de yngre makkere været elever i 1.-3. klasse, som har fået tilknyttet en ældre læsemakker fra fx 5.-8. klasse eller en pædagog fra fritidsordningen eller en lærerstuderende. De yngre makkere har været elever med særlige behov eller hele klasser, der læser med ældre hele klasser. Derudover har vi i Danmark erfaringer fra inklusionsområdet, hvor yngre elever profiterer socialt og trivselsmæssigt af at have en ældre makker.

Denne indsats ”Vi ses, læsemakker!” er en del af satspuljeprojektet ”Styrket faglighed blandt udsatte børn”. Formålet er at øge læsefaglighed, læsemotivation og trivsel blandt børn med svag social baggrund i Danmark. Indsatsen er udviklet af Professionshøjskolen Metropol for Undervisningsministeriet. Hele forsøget er evalueret af Trygfondens Børneforskningscenter v. Aarhus Universitet, VIA University College og Rambøll.

“Vi ses, læsemakker!” er kendetegnet ved, at det er hele klasser, der deltager. De ældre læsemakkere kan være elever i 7. eller 8. klasse, mens de yngre læsemakkere kan være elever i 3., 4. eller 5. klasse. Indsatsen består af fem hovedkomponenter:

- Denne manual samt fire introduktionsvideoer til skoleledere, pædagogisk personale og skolebibliotekarer. Filmene findes på emu.dk.
- Opkvalificering af de ældre makkere: De ældre elever instrueres i deres læsemakkerrolle, de enkelte læsemakkersessioner, feedbackmetoder samt sociale strategier for relationsdannelse.
- Struktureret elevsamarbejde: To-tre ugentlige læsemakkersessioner á 45 minutters varighed over en periode på 10 uger samt en afslutning.
- Frivillige progressionsmålinger af de yngre elever før og efter forløbet.
- Opfølgning og støtte til de ældre læsemakkere: 5 supervisionsgange for de ældre makkere, hvor de har mulighed for at dele erfaringer og udfordringer.

2. Rollefordeling

Et struktureret elevsamarbejde på tværs af årgange kræver et godt samarbejde mellem det involverede personale. Det vil sige skoleledelsen, en læsevejleder, lærere og/eller pædagoger samt en bibliotekar. For at få det bedste udbytte af indsatsen må alle sætte sig grundigt ind i deres rolle i forløbet.

Skoleledelsen

Skoleledelsen har et stort ansvar for at understøtte det strukturerede elevsamarbejde på skolen. Det gælder ikke mindst i forhold til at sikre en organisering, der gør det muligt at afvikle læsemakkersessionerne i 4. eller 5.klasses danskundervisning eller i understøttende undervisning og i 8. klasses understøttende undervisning, alternativt i et evt. læsebånd. Det er skoleledelsens ansvar at finde en lokal løsning.

Skoleledelsen vil konkret skulle:

- Sikre, at læsemakkersessionerne kan afvikles i 4. eller 5. klasses danskundervisning og i 8. klasses understøttende undervisning, alternativt i et læsebånd, herunder afgøre, hvornår læsemakkersressionerne skal afvikles, og om det er 8. klasses dansklærer eller en pædagog, der deltager i projektet.
- Sikre ledige lokaler til afviklingen af læsemakkersessionerne på skolen (op til 28 læsemakkerpar).
- Informere skolens øvrige personale og forældrene i 4. eller 5. og 8. klasse.
- Sikre at det involverede personale har tid til at påtage sig deres ansvarsområder (jf. de følgende underafsnit).

Læsevejlederen

Læsevejlederen har en central rolle i projektet. Læsevejlederen har via sin uddannelse de bedste forudsætninger for at forstå læsemakkerkonceptet, og vedkommende kender også skolens læsepolitik.

Læsevejlederen vil ikke selv være til stede under læsemakkersessionerne, men vil skulle:

- Se de fire introduktionsvideoer.
- Introducere 4. eller 5. og 8. klasse og deres dansklærer(e)/pædagog til indsatsen.
- Undervise eleverne i 8. klasse i deres rolle som læsemakkere (i samarbejde med den tilknyttede dansklærer/pædagog), dvs. både forestå det indledende introduktionskursus for 8. klasse og de 5 efterfølgende supervisionsgange.
- Vejlede og sparre løbende med den/de involverede dansklærer(e)/pædagog, om hvordan de understøtter læsemakkerparrene i læsemakkersessionerne.
- Tydeliggøre over for de ældre makkere, hvad formålet med deres deltagelse i projektet er (sammen med den tilknyttede dansklærer/pædagog i 8. klasse).
- Sparre med dansklæreren i 4. eller 5. klasse efter progressionsmålinger.

Dansklæreren i 4. eller 5. klasse

Læsemakkersessionerne afvikles i danskundervisningen. Derfor må dansklæreren planlægge rundt om forløbet – både før, under og efter.

Dansklærerens rolle består i at:

- Se de fire introduktionsvideoer.
- Bidrage til sammensætningen af læsemakkerpar (i samarbejde med læsevejlederen og den tilknyttede dansklærer/pædagog i 8. klasse og læsevejleder).
- Deltage i læsemakkersessionerne (sammen med den tilknyttede dansklærer/pædagog for 8. klasse) og dermed have medansvar for at understøtte læsemakkerparrene undervejs i selve sessionerne.
- Evt. foretage de to progressionsmålinger og give eleverne feedback efter behov.
- Finde tekster, der er tilpasset de yngre læsemakkeres niveau (i samarbejde med bibliotekar).
- Tydeliggøre over for de yngre makkere, hvad formålet med deres deltagelse i projektet er – inden læsemakkersessionerne går i gang.

Dansklæreren eller pædagogen i 8. klasse

Læsemakkersessionerne afvikles for 8. klasserne i den understøttende undervisning, alternativt i deres læsebånd. Det kan således være dansklæreren eller en tilknyttet pædagog, der deltager i indsatsen. Det vigtigste er, at det er en fagperson, der kender klassen godt.

De vil således skulle:

- Se de fire introduktionsvideoer.
- Bidrage til sammensætningen af læsemakkerpar (NB! hvis det i 8. klasse er en pædagog, der deltager i indsatsen, er det afgørende, at 8. klasses dansklærer alligevel involveres i netop dette forhold).
- Undervise 8. klasse i deres rolle som læsemakkere (i samarbejde med læsevejlederen), dvs. både forestå det indledende introduktionskursus for 8. klasse og de 5 efterfølgende supervisionsgange.
- Deltage i læsemakkersessionerne (sammen med dansklæreren i 4. eller 5. klasse) og dermed have medansvar for at understøtte læsemakkerparrene undervejs i selve sessionerne.
- Tydeliggøre over for de ældre makkere, hvad formålet med deres deltagelse i projektet er (i samarbejde med læsevejlederen).
- Sikre sig, at eleverne er fagligt rustede til at indgå i et læsemakkerforløb. I bilag C er der en liste med begreber, som eleverne skal være fortrolige med inden indsatsens start.

Skolebibliotekaren

Skolebibliotekaren har overblik over og kendskab til de bøger, skolen kan trække på. Det gælder både i forhold til de bogkasser, der skal være til rådighed i læsemakkersessionerne, og de bøger, som eleverne i 8. klasse opfordres til at læse på egen hånd. Metropol har udviklet en inspirationsliste med bøger til 5. klasse, der kan bruges i læsemakkersessionerne, og forslag til frilæsning for eleverne i 8. klasse, se bilag D.

Skolebibliotekaren vil derfor skulle have tid til at:

- Se de fire introduktionsvideoer.
- Fremsøge og fremskaffe egnede bøger. Man kan få inspiration fra niveaudelte boglister.
- Opsætte niveaudelte bogkasser i 4. eller 5. klasse.

3. Tidsplan

Læsemakkerforløbet strækker sig over 10 uger, hvor en elev fra 8. klasse og en elev fra 4. eller 5. klasse læser sammen 2-3 gange om ugen. Til hver læsemakkersession er der afsat 45 minutter. Undervejs i læsemakkerforløbet er der lagt 5 supervisionsgange, hvor de ældre makkere får feedback i forhold til deres rolle som læsemakkere, hvor de introduceres til nye opgaver og makkerkort, og hvor der tages forskellige temaer op af betydning for læsemakkerforløbet (læs mere om supervisionsgange i kapitel 8). Supervisionen kan med fordel lægges i starten af ugen, så eleverne ikke glemmer indholdet i opgaverne inden læsemakkersessionerne. Herudover er der indlagt en progressionsmåling før og efter forløbet (læs mere om progressionsmålinger i kapitel 9).

I skemaet nedenfor kan man se antallet af læsemakkersessioner uge for uge, og man kan se de 5 indlagte supervisionsgange og de 2 progressionsmålinger. Som det fremgår, er der hver anden uge tre læsemakkersessioner, og hver anden uge er der to læsemakkersessioner og én supervisionsgang. Man kan også se, hvilke uger der arbejdes med fiktion, og i hvilke uger der arbejdes med fakta. I skemaet er der angivet en uge 0, hvor kurset for 8. klasserne afholdes; og som nævnt før er det en klar fordel, hvis kurset ligger umiddelbart før første læsemakkersession. Derudover er der indlagt en uge 11, hvor afslutningen kan ligge.

Projektuge	26 læsemakkersessioner, 5 supervisionsgange og 2 progresssionsmålinger	Teksttype
Uge 0	3 timers kursus for de ældre makkere; 1. progressionsmåling (førmåling)	Teksttype
Uge 1	1 + 2 + 3	Fiktion
Uge 2	Sup. 1 + 4 + 5	Fiktion
Uge 3	6 + 7 + 8	Fiktion
Uge 4	Sup. 2 + 9 + 10	Fakta
Uge 5	11 + 12 + 13	Fakta
Uge 6	Sup. 3 + 14 + 15	Fiktion
Uge 7	16 + 17 + 18	Fiktion
Uge 8	Sup. 4 + 19 + 20	Fiktion
Uge 9	21 + 22 + 23	Fakta
Uge 10	Sup. 5 + 24 + 25 2. progressionsmåling (slutmåling)	Fakta
Uge 11	26 (afslutning)	

4. Fra mål til læring

I læsemakkerforløbet arbejdes der hen imod mål hentet i kompetenceområdet Læsning for de yngre makkeres vedkommende, og i kompetenceområderne *Læsning og Kommunikation* for de ældre makkeres vedkommende. Den samlede forandringsteori for det oprindelige læsemakkerforløb er illustreret nedenfor.

Figur 1: Forandringsteori for 5. klasse

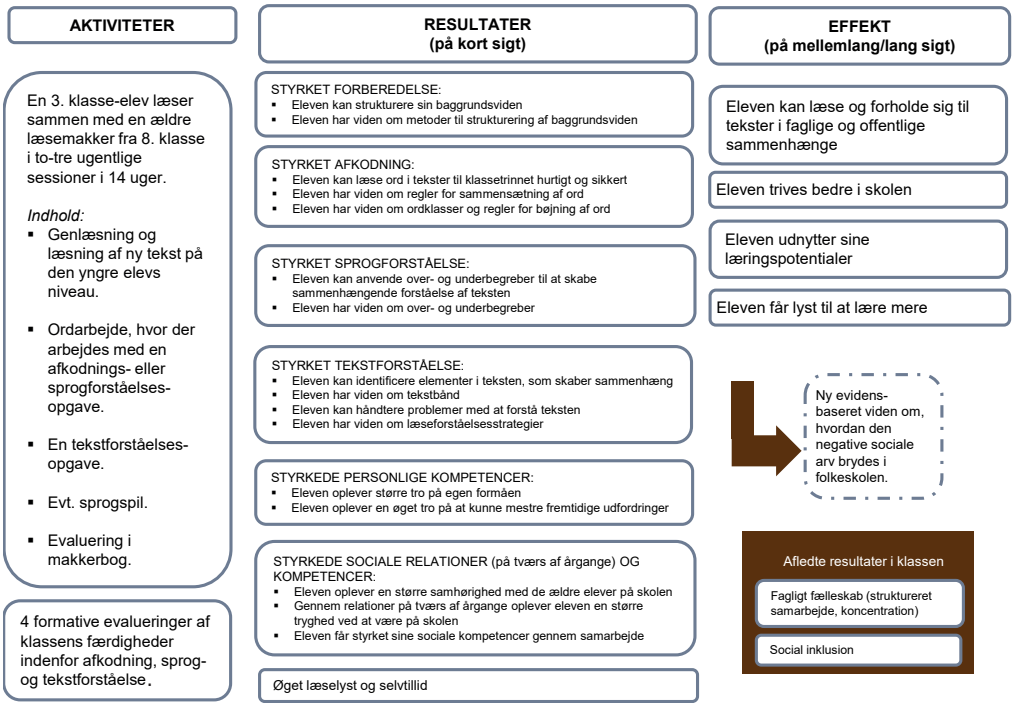

Figur 2: Forandringsteori for 8. klasse

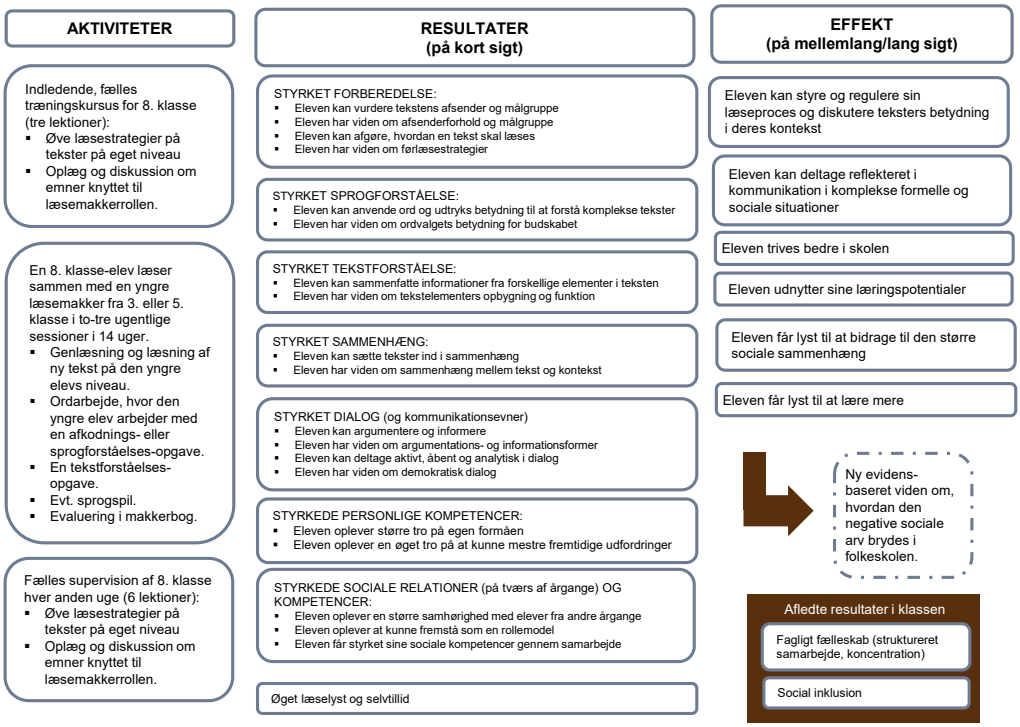

Der er formuleret konkrete læringsmål for hver enkelt opgave, som er nært knyttet til opgavens aktivitet. Disse læringsmål er alle formuleret med udgangspunkt i målene for 5. - 6. klasse. Fx er følgende færdighedsmål fra Fælles Mål: "Eleven kan anvende grafiske modeller til at få overblik over teksters struktur" omsat til det konkrete læringsmål: "Jeg kan anvende et informationskort som læseforståelsestrategi." I opgaven skal læsemakkerne så sætte den tekst, de læser, ind i en model over informerende tekster.

De mål, der er sat op for de ældre makkere, knytter sig ikke i samme grad til konkrete opgaver, men der arbejdes implicit med dem i både læsemakkersessionerne og i supervisionsgangene. Fx arbejder de ældre makkere med målparret: "Eleven kan vurdere tekstens afsender og målgruppe/Eleven har viden om afsenderforhold og målgruppe", når de hjælper den yngre makker med at finde en egnet bog, og når de i supervisionen taler om, hvordan man kan skaffe sig viden om teksters sværhedsgrad (fx lix) og indholdsmæssige kvaliteter.

De ældre makkeres mål er også hentet i kompetenceområdet *Kommunikation*, da forløbet forventes at forbedre deres kommunikative kompetencer. De arbejder fx med målparret: "Eleven kan argumentere og informere// Eleven har viden om argumentations- og informationsformer", når de skal introducere nye makkerkort, opgaver og spil for den yngre makker, og når de skal overbevise den yngre makker om udbyttet ved at arbejde med fx afkodnings- eller tekstforståelsesstrategier.

Der er formuleret følgende 20 konkrete læringsmål for eleverne i 4. eller 5. klasse. Der er 10, der retter sig mod ordarbejde:

1. Jeg kan finde antonymer til udvalgte ord
2. Jeg kan læse komplekse ord og genkende endelser i ordet
3. Jeg kan finde synonymer til udvalgte ord
4. Jeg kan finde underbegreber til udvalgte overbegreber
5. Jeg kan læse længere ord (op til 10 bogstaver) og dele dem i morfemer
6. Jeg kan bruge et kolonnenotat til at få overblik over funktionsord og indholdsord
7. Jeg kan bevidst vælge en direkte ordforståelsesstrategi ved at samtale om ordet eller slå det op
8. Jeg kan genkende nutidsendelser og flertalsendelser i læsning af ord
9. Jeg kan skrive nøgleord, der viser det vigtigste i en tekst
10. Jeg kan finde afledte ord med præfikser eller suffikser i en konkret tekst og dele dem i morfemer

Og der er 10, der retter sig mod tekstforståelse:

1. Jeg kan finde ord, der fortæller noget om tid og sted
2. Jeg kan stille undrende spørgsmål til en tekst
3. Jeg kan leve mig ind i fiktive personer og sammenligne deres reaktioner med mine egne reaktioner
4. Jeg kan skrive overskrifter til afsnit som en læseforståelsesstrategi
5. Jeg kan reflektere over en tekst ved at sammenstille informationerne med mine egne tanker
6. Jeg kan forstå sætninger ved brug af en tankesky
7. Jeg kan meddigte og derigennem forholde mig aktivt til handlingen
8. Jeg kan forstå betydningen af forbindelser mellem sætninger, specifikt omkring modsætninger og tilføjelser
9. Jeg kan finde ord, der refererer til det samme, som et tekstbånd, fx Ronaldo, fodboldspilleren, han, hans osv.
10. Jeg kan anvende et informationskort som læseforståelsesstrategi

Eleverne arbejder med to mål om ugen: et med fokus på ordarbejde og et med fokus på tekstforståelse. I bilag J er der to evalueringsark: et til evaluering af ordarbejde og et til evaluering af tekstforståelse. Disse to evalueringsark kan man kopiere og sætte ind i makkerbøgerne, så læsemakkerne i fællesskab kan evaluere, hvor langt den yngre makker er i forhold til at opfylde de enkelte mål.

5. Forberedelse

Inden man går i gang med indsatsen, skal der matches makkerpar, der skal laves bogkasser, og der skal findes lokaler.

Matchning af makkerpar

Forud for den første læsemakkersession skal lærerne fra de to involverede klasser matche eleverne i læsemakkerpar. Dette kan med fordel ske i samråd med læsevejlederen. Eleverne får inden første læsemakkersession at vide, hvem der er deres læsemakker. Makkerparrene er faste og kan som udgangspunkt ikke laves om, dog kan relationen mellem eleverne give anledning til ændringer.

Der må tages flere hensyn, når eleverne skal matches i makkerpar. Anbefalingerne er først listet i punktform i prioriteret rækkefølge; efter anbefalingerne kommer der begrundelser for dem:

1. Eleverne matches niveaumæssigt, så de dygtigste læser med de dygtigste, middellæserne læser med middellæserne osv. (fx på baggrund af profiler i de nationale test og/eller resultaterne fra første progressionsmåling).
2. Tosprogede yngre læsemakkere med et begrænset ordforråd læser med etsprogede ældre læsemakkere.
3. Der tages særlige hensyn til elever med diagnoser eller andre udfordringer.
4. Elevernes matches, så piger læser med piger, og drenge læser med drenge.
5. Et læsemakkerpar kan bestå af tre elever, hvis det ellers ikke går op.

Ad 1: Som udgangspunkt matches makkerparrene efter fagligt niveau. Da læsning er en kompleks aktivitet, er det som minimum nødvendigt at skelne mellem kompetencer inden for ordafkodning og kompetencer inden for tekstforståelse; i forhold til forståelsen spiller ikke mindst størrelsen af elevens ordforråd en central rolle. De nationale test afspejler netop denne opdeling og kan bruges som pejlemærker for matchningen. Hvis en elev har en meget sammensat profil, skeles der især til resultatet inden for tekstforståelse. Da testresultater ikke altid er helt retvisende, er det vigtigt, at man også inddrager lærernes generelle kendskab til elevernes faglige niveau.

Der er flere grunde til denne matchning af makkerparrene. For det første er det vigtigt, at den ældre makker læser bedre end den yngre; selv om de er makkere, må der ikke være tvivl om rollefordelingen. For det andet er der større chance for, at også den ældre makker får et fagligt udbytte af sessionerne; det handler både om teksternes sværhedsgrad og om abstraktionsniveauet i samtalerne eleverne imellem. For det tredje understøtter denne matchning ambitionen om at gøre de ældre elever til rollemodeller for de yngre; her kan det for den yngre makker være meget inspirerende at opleve, at en ældre elev, der tidligere har haft svært ved at læse, faktisk har rykket sig og er blevet bedre. Samtidig kan det for den ældre makker styrke selvtilliden, at eleven nu pludselig er den stærkeste læser i et elevsamarbejde; eleven får en ny rolle, som den der kan guide andre. For det fjerde kan det også styrke den ældre makkers eget arbejde med at læse og forstå tekster, at vedkommende nu har haft ansvaret for at introducere fx læseforståelsesstrategier for den yngre makker; det styrker forståelsen og fortroligheden med det faglige stof, når man skal forklare det for andre. For det femte er det sundt for de dygtigste yngre makkere at opleve, at selv om man er en af klassens dygtigste læsere, er der stadig meget at lære.

Ad 2: Tosprogede yngre makkere med et begrænset ordforråd skal helst kobles med en ældre makker med et stort ordforråd, men ellers indgår de tosprogede elever i makkerpar efter de samme anbefalinger som alle andre.

Ad 3: Der er imidlertid også andre hensyn end de rent faglige. Hvis den yngre makker har en diagnose, er det vigtigt, at han/hun får en ressourcestærk ældre makker. Derudover er det vigtigt, at en ældre makker, der måske selv har svært ved at koncentrere sig, ikke bliver koblet med en yngre makker, der har brug for en forstående og tålmodig ældre makker, der kan hjælpe eleven med at holde fokus. Her er det lærerne, der i hvert enkelt tilfælde må vurdere, om det er de faglige eller personlige kompetencer, der skal vægtes højest.

Ad 4: Som udgangspunkt læser piger med piger og drenge med drenge, da undersøgelser har vist, at vores

foretrukne emner og genrer langt hen ad vejen er kønsbestemte, og da mange børne- og ungdomsbøger henvender sig specifikt til det ene køn. Man må også formode, at den yngre makker i højere grad vil opleve en ældre makker af samme køn som en rollemodel. I de tilfælde hvor det ikke går op, må lærerne koble eleverne ud fra deres kendskab til elevernes interesser. Det er ikke nødvendigvis en fordel, hvis eleverne kender hinanden godt på forhånd, da det kan gøre det svært at indgå i et fagligt samarbejde.

Ad 5: Et makkerpar består som udgangspunkt af to makkere, men hvis det ikke går op med antallet, kan der indgå tre elever. Hvis der er tale om to yngre makkere og en ældre, er det blot vigtigt, at alle tre er forholdsvis ressourcestærke. Er der to ældre makkere, kan enten den ene af de ældre makkere eller den yngre makker godt være en mindre stærk elev. I tilfælde af sygdom eller andet fravær må den tilbageværende elev kobles med et andet makkerpar efter de ovennævnte anbefalinger.

Udsendelse af forældrebreve

Til projektfasen har UVM forfattet et informationsbrev til såvel de yngre som ældre elevers forældre. Det informerer kort om formålet med og indholdet i forløbet, men fortæller også, at forældrene skal give en tilbagemelding til skolen, hvis deres barn ikke må deltage i indsatsen. Informationsbrevene er vedlagt manualen, jf. bilag L. Brevet kan med fordel tilpasses forældregruppen på skolen. Det er skolens ansvar, at forældrene modtager et informationsbrev forud for indsatsen, så de har mulighed for at tage stilling til deres barns deltagelse i projektet.

Boglister og tekstvalg

Der er udarbejdet to boglister; en til 5. og en til 8. klasse. Boglisterne til 5. klasse er tænkt som inspiration til de bogkasser, bibliotekaren laver forud for læsemakkerforløbet. Boglisten til 8. klasse er udelukkende tænkt som inspiration til de ældre makkeres læsning i fritiden. Bibliotekaren kan indrette en særlig hylde med inspiration fra listen, eller listen kan på anden måde være tilgængelig for eleverne. Hvis man vælger, at de yngre makkere skal være fra 4. klasse, kan man lade sig inspirere af både listen til 3. klasse og til 5. klasse.

Da læsemakkerprojektet i høj grad handler om at *fremme elevernes læselyst*, er der prioriteret forfattere og titler, der er populære hos de to aldersgrupper; her har der været dialog med forskellige bibliotekarer. Hvor det er muligt, rummer listen første bind i en serie, da man kan håbe, at eleverne så vil læse videre efter læsemakkerforløbet. Der er enkelte ældre titler på listerne, men den nyere litteratur dominerer. Listerne favner bredt i forhold til teksttyper og emner, da det er ambitionen at ramme så mange elever som muligt.

De yngre makkere skal af deres dansklærer informeres om, hvilket niveau de skal læse på, men nogle af dem vil alligevel have brug for hjælp til at finde en bog på et passende niveau og med et indhold, der matcher deres interesser. Da *differentieringen ligger i valget af tekst*, er det afgørende, at denne hverken er for let eller for svær, men det er også vigtigt, at eleven finder teksten interessant, da det handler om at fremme læselyst.

Boglisten til 5. klasse har en kategori, der hedder ”Lette tekster” (under lix 25), som igen er inddelt i hhv. fiktion og fakta. Resten af boglisten er inddelt i fiktion efter følgende overskrifter: ”pigeliv”, ”hestebøger”, ”sport”, ”krimi”, ”gys”, ”fantasy”, ”andre genrer” og i fakta. Ved de fleste er der angivet sidetal, og enkelte steder kan man også se lixtallet.

Lokaler

Der er en fordel, hvis man i forbindelse med læsemakkersessionerne råder over flere lokaliteter end de to klassers klasselokaler. Det kan være skolens bibliotek, det kan være et grupperum, eller det kan være arbejdspladser på gangen, hvis der ikke er for meget uro. Da eleverne skal arbejde i deres makkerbog, er det en fordel, hvis de sidder ved et bord. Læsemakkerparrene skal helst sidde det samme sted hver gang, så de ikke skal bruge tid og energi på at finde ud af, hvor de skal være.

Informér i god tid skolens øvrige personale om, hvor læsemakkerne sidder, så alle ved, hvem de er, og hvorfor de fx sidder på biblioteket eller gangen.

6. Kursus for de ældre makkere

Forud for den første læsemakkersession skal eleverne fra 8. klasse deltage i et tre timer langt kursus, hvor de bliver klædt på til at være læsemakkere. Programmet er som følger:

1. Hvad vil det sige at være læsemakker?
2. Hvordan skaber man et godt og positivt læringsmiljø?
3. Tekstvalg og makkerkort
4. Afprøvning af makkerkort
5. Afprøvning af opgave i ordarbejde
6. Afprøvning af tekstforståelsesopgave
7. Introduktion til makkerbogen
8. Gennemgang af de første tre læsemakkersessioner
9. Opsamling og spørgsmål

I bilag A er der dias til kurset for 8. klasse. Herunder følger en uddybning til programmet.

Ad 1) Hvad vil det sige at være læsemakker?
Eleverne introduceres i første del af programmet til selve idéen med læsemakkerforløbet, og de bliver oplyst om alt det praktiske omkring forløbet: hvilke dage de skal læse med en yngre makker, hvor mange gange, hvor det skal foregå, hvornår det starter og slutter, hvilken klasse de skal læse med osv.

Eleverne præsenteres også for, hvad de kan lære af læsemakkerforløbet, dvs. de faglige mål for forløbet (jf. kapitel 10).

Læsefaglige mål:

- Jeg kan vurdere en teksts sværhedsgrad, og jeg har viden om førlæsestrategier
- Jeg har redskaber til at forstå ord og udtryks betydning i tekster
- Jeg kan sammenfatte informationer fra forskellige elementer i teksten
- Jeg kan sætte tekster i relation til egne erfaringer
- Jeg kan forklare faglige begreber og faglige strategier til en yngre elev
- Jeg kan anvende forskellige læseforståelsesstrategier før, under og efter læsning af en tekst

Personlige og sociale mål:

- Jeg kan påtage mig ansvaret for at gennemføre forløbet
- Jeg er tydelig og præcis i min kommunikation med min makker
- Jeg er en god rollemodel
- Jeg kan samarbejde med en yngre makker
- Jeg er tolerant over for andres forskelligheder
- Jeg har tiltro til egen formåen
- Jeg har lyst til at læse

Eleverne introduceres til den simple læseligning: Læseforståelse = afkodning x sprogforståelse. *Afkodningen* dækker over ordlæsefærdigheder, så opgaverne i afkodning handler alle om at arbejde med de svære ord i teksten på forskellige måder. *Sprogforståelse* handler om flere færdigheder i vores talte sprog; især om dybden af læserens ordforråd, så opgaverne i sprogforståelse handler fx om at finde synonymer eller antonymer til ord fra teksten. *Tekstforståelsen* er målet; at vi bliver bedre til at forstå de tekster, vi læser. Opgaverne i tekstforståelse handler derfor om at få et overblik over indholdet i teksten og få kendskab til forskellige læseforståelsesstrategier; fx at lave overskrifter til tekstens afsnit, at notere, hvad man har lært ved at læse teksten, eller at organisere indholdet i teksten på forskellige måder.

Ad 2) Hvordan skaber man et godt og positivt læringsmiljø?
Eleverne introduceres til begreberne emotionel og faglig support, og de får vist og gennemgået en model, som bliver beskrevet nærmere i kapitel 8. Kun elementet feedback udfoldes på kurset.

Ad 3) Tekstvalg og makkerkort
Eleverne introduceres til de niveaudelte bogkasser og til vekselvirkningen mellem fiktionstekster og fagtekster. De ser, hvordan de enkelte sessioner skal bygges op og introduceres til idéen med makkerkort (læs uddybende om makkerkort i kapitel 7).

Ad 4-6) Afprøvning af opgaver til de første tre sessioner med de yngre makkere

Del 1: Feedback ved højtlæsning (makkerkort)
Eleverne får udleveret makkerkortet til uge 1, *Feedback ved højtlæsning*, og det gennemgås af læreren.
Eleverne arbejder sammen to og to om "Gåseurten" af H.C. Andersen eller anden fiktionstekst, der er velegnet til 8. klasse. De bruger makkerkortet og skiftes til at være hhv. ældre og yngre makker. Læreren samler op på spørgsmål til feedback ved højtlæsning.
Eleverne skal have forklaret, at feedback ved højtlæsning hjælper den yngre makker til at indarbejde nogle virksomme afkodningsstrategier.

Del 2: Afprøvning af ordarbejde
Eleverne får udleveret ordopgave 1 (antonymer) og arbejder sammen to og to om at finde 5 ord i "Gåseurten", som de derefter finder antonymer til. Læreren samler op på begrebet "antonym".

Del 3: Afprøvning af tekstforståelsesopgave
Eleverne får udleveret tekstforståelsesopgave 1 (tid og sted) og arbejder sammen to og to om at finde ord, der signalerer tid eller sted i "Gåseurten". Læreren samler op på spørgsmål til opgavetypen.
Eleverne skal have forklaret, at tid og sted er vigtige elementer i forståelsen også af fiktive tekster.

Del 4: Afprøvning af ordspil 1
Eleverne får udleveret spillet og en mønt, og de spiller nu sammen to og to.

Ad 7) Introduktion af makkerbogen
Eleverne introduceres til den fælles makkerbog, som den ældre makker medbringer til hver session. Den ældre makker får på kurset tid til at skrive en præsentation af sig selv i makkerbogen og gøre plads til, at den yngre makker skriver sin præsentation i den første læsemakkersession. Makkerbogen er derefter primært et redskab til den løbende evaluering, og der er udarbejdet et ark med de konkrete læringsmål, som den ældre makker kan tage frem undervejs og evaluere ud fra. Se bilag J.

Ad 8) Gennemgang af de første tre sessioner
Programmet for de første tre sessioner gennemgås, så alle ved, hvad de skal.

Strukturen for de første tre sessioner:
A. De præsenterer hinanden i makkerbogen - og bog udvælges (kun 1. gang) ca. 10 min.
B. Valgte fiktionsbog genlæses ca. 5 min. (kun session 2 og 3)
C. Bog læses ca. 15 min. – med brug af makkerkort uge 1 *Feedback ved højtlæsning*
D. Ordarbejde 1 (antonymer) ud fra valgte fiktionsbog ca. 5 min.
E. Tekstforståelsesopgave 1 (tid og sted) ca. 5-10 min.
F. Ordspil 1 (kun i session 3)

I den første session bruges der en del tid på lige at lære den anden lidt at kende ved sammen at præsentere hinanden i makkerbogen. Så vælger de bog og går direkte til punkt C. Den ældre makker præsenterer opgaverne i ordarbejde og tekstforståelse, og de laves, men der spilles ikke. Der tages afsked, og den ældre makker fortæller kort, hvornår de ses næste gang.

I anden session starter de med at genlæse, hvorefter de læser videre med brug af makkerkortet. Den ældre makker får den yngre til at forklare, hvad et antonym er, og de laver opgaven i ordarbejde. Så forklarer den yngre makker, hvorfor det er en god idé at arbejde med tid og sted, og de laver opgaven i tekstforståelse. Til sidst evaluerer de sammen dagens arbejde i makkerbogen (se kapitel 7).

I tredje session starter de igen med at genlæse, hvorefter de læser videre med brug af makkerkortet. Hvis der er behov for det, forklares antonym endnu en gang, inden ordarbejdsopgaven laves. Så laver de tekstforståelsesopgaven, og spiller ordspil 1. Til sidst kan de evaluere den yngre makkers grad af målopfyldelse ved hjælp af evalueringsarket "Løbende evaluering af læringsmål", som sættes bag i makkerbogen. Når det er gjort, evaluerer de lige som sidst dagens arbejde i makkerbogen.

Ad 9) Opsamling og spørgsmål
Der samles op på praktiske spørgsmål, og læreren sikrer sig, at alle ved præcis, hvad de skal, de tre første gange de mødes med deres makker.

7. Læsemakkersessioner

I det følgende introduceres alt vedrørende læsemakkersessionerne, og der gennemgås eksempler på to læsemakkersessioner.

Grundstruktur

Ved hver session skal makkerparrene sammen læse i enten en fiktionstekst eller i en fagtekst, som angivet på oversigten i kapitel 3.

En læsemakkersession består af følgende elementer:
1. Genlæsning af tidligere bøger (5 min.)
2. Læsning af ny tekst med brug af makkerkort (15 min.)
3. Ordarbejde: Afkodningsopgave eller sprogforståelsesopgave (5 min.)
4. Tekstforståelsesopgave (5 – 10 min.)
5. Evt. sprogspil eller udfordringsopgave
6. Evaluering i makkerbog (10 min.)

Makkerparret starter læsemakkersessionen med at vælge en passende bog fra en af bogkasserne, som de derefter skal læse i. Det er denne bog, der afgør niveauet. Til hjælp har de nogle makkerkort, der fortæller dem, hvad de skal gøre før, under og efter læsningen (læs mere om makkerkortene nedenfor). Når de har læst, skal de sammen løse et antal opgaver. Den første opgave har altid fokus på ordarbejde; enten i form af en afkodningsopgave eller i form af en sprogforståelsesopgave. De ord, de skal arbejde med, skal de finde i den tekst, de netop har læst sammen. Derefter er der en tekstforståelsesopgave, der ligeledes skal kobles på den tekst, de har læst.

Makkerparrene arbejder med et makkerkort en til to uger ad gangen og med en ordopgave og en tekstforståelsesopgave en uge ad gangen. Se til sidst i dette kapitel. Både makkerkort og opgaver er målrettet enten fiktions- eller fagtekster. Hvis de har tid, er der til nogle af læsemakkersessionerne udarbejdet diverse spil, der primært retter sig mod en udvidelse af ordforrådet. Disse spil er især tænkt til de uger, hvor der er tre sessioner. Derudover er der udarbejdet udfordringsopgaver til de særligt hurtige, se bilag I. Som afslutning på sessionen noterer læsemakkerne i deres makkerbog, hvad de har arbejdet med.

Dansklæreren i 4. eller 5. klasse og den deltagende dansklærer eller pædagog i 8. klasse hjælper under læsemakkersessionerne.

Eksempler på læsemakkersessioner

Da læsemakkersessioner er bygget op efter samme koncept, beskrives her to eksempler på sessioner; en hvor de påbegynder et nyt makkerkort, og en hvor de fortsætter arbejdet med et makkerkort.

Læsemakkersession 9 (hvor der præsenteres ny teksttype, nyt makkerkort og nye opgaver)
A. En fagbog vælges, og der læses ca. 15 min. – med brug af makkerkortet uge 4-5 *FIF-læsning.*
B. Ordarbejde 4 (underbegreber) ud fra valgte fagbog ca. 5 min.
C. Tekstforståelsesopgave 4 (overskrifter) ca. 5-10 min.
D. Skriv i makkerbog ca. 10 min.

Ad A) Den ældre makker fortæller, at de i de næste to uger skal arbejde med fagtekster, og at fagtekster adskiller sig fra fiktion ved ofte at have et mere krævende ordforråd, ved at have et anderledes layout og ved at være struktureret på en anden måde end fiktion, der ofte er kronologisk fortalt. Den ældre makker forsøger at få den yngre på banen med dennes erfaringer med at læse fagtekster - er det sjovt, svært, kedeligt, nemt? Læsemakkerne vælger nu en fagtekst på et passende niveau, der ser interessant ud.

Den ældre makker introducerer det nye makkerkort *FIF-læsning* og fortæller både, hvad de skal gøre før, under og efter læsningen (det er bedst, hvis den ældre makker kan sige det med egne ord). Den ældre makker sikrer sig, at den yngre forstår, hvad det går ud på, inden de går i gang.

Ad B) Den ældre makker præsenterer den nye opgave i ordarbejde, hvor de i den yngre makkers bog skal finde overbegreber. Den ældre makker sikrer sig, at den yngre er helt med på, hvad overbegreber og underbegreber er. Derefter finder de overbegreber, og den ældre makker hjælper med at finde underbegreber, der passer til, som vist i opgaven.

Ad C) Den ældre makker præsenterer nu den nye opgave i tekstforståelse. Han/hun forklarer, at de skal finde overskrifter til afsnittene i teksten, og at det er en aktivitet, der tvinger en til at fokusere på det vigtigste i teksten. Derefter finder den yngre makker overskrifter til seks afsnit, og den ældre makker hjælper i det omfang, der er behov for det.

Ad D) Den ældre makker finder makkerbogen frem, og de evaluerer sammen dagens arbejde ved at skrive lidt til følgende spørgsmål:

- Hvad har vi lavet?
- Hvor meget nåede vi?
- Hvad synes vi om bogen, vi læser?
- Hvordan fungerede opgaverne? Var de svære, nemme, sjove…?
- Arbejdede vi koncentreret hele sessionen?
- Hvordan har stemningen og humøret været?
- Skal vi læse videre i bogen hjemme? Eller andet hjemmearbejde?

Makkerparret kan samtale om og krydse af på arket "Løbende evaluering af læringsmål":
Hvis man har aftalt et system, hvor den ældre makker giver stjerner for arbejdsindsatsen, vurderes denne, og der gives mellem en og fem stjerner. Den ældre makker siger nu tak for i dag og repeterer for den yngre, hvornår de ses næste gang.

Læsemakkersession 18 (hvor der arbejdes videre med samme makkerkort og samme opgaver)

A. Bog genlæses ca. 5 min.
B. Der læses videre i bog ca. 15 min. – med brug af makkerkort uge 6-7 *Morfem-læsning*
C. Ordarbejde 7 (ordbetydning) ca. 5 min.
D. Tekstforståelsesopgave 7 (meddigtning) ca. 5 -10 min.
E. Ordspil
F. Skriv i makkerbog ca. 10 min.

Ad A) Særligt svære eller spændende afsnit, der blev læst ved sidste session, genlæses nu med større præcision og højere tempo.

Ad B) Den ældre makker får den yngre til at repetere arbejdsgangen i makkerkortet *Morfem-læsning*, og de læser videre i bogen fra sidst (med mindre de blev færdige og skal vælge en ny) med brug af makkerkortet *Morfem-læsning*. Når de har læst, repeterer de sammen, hvorfor det er en god ide at have fokus på ordenes betydningsdele (morfemer), når man læser.

Ad C) Den ældre makker får den yngre makker til at forklare sig opgaven "Ordarbejde 7", hvor der skal arbejdes med betydningen af svære ord, og de løser sammen opgaven med at finde tre nye svære ord, som de skal vurdere deres kendskab til og dernæst sammen finde betydningen af.

Ad D) Den ældre makker får den yngre makker til at forklare sig, hvad meddigtning er, og de finder sammen på noget at skrive i hovedpersonens dagbog.

Ad E) Den ældre makker præsenterer et nyt ordspil og sikrer sig, at den yngre makker har styr på de relevante begreber. Hvis den yngre makker er usikker, starter den ældre makker og viser, hvordan man gør.

Ad F) Den ældre makker finder makkerbogen frem, og de evaluerer sammen dagens arbejde ved at skrive lidt til følgende spørgsmål:

- Hvad har vi lavet?
- Hvor meget nåede vi?
- Hvad synes vi om bogen, vi læser?
- Hvordan fungerede opgaverne? Var de svære, nemme, sjove…?
- Arbejdede vi koncentreret hele sessionen?
- Hvordan har stemningen og humøret været?
- Skal vi læse videre i bogen hjemme? Eller andet hjemmearbejde?

Makkerparret kan samtale om og krydse af på arket "Løbende evaluering af læringsmål".

Hvis man har aftalt et system, hvor den ældre makker giver stjerner for arbejdsindsatsen, vurderes denne, og der gives mellem en og fem stjerner.

Den ældre makker siger nu tak for i dag og repeterer for den yngre, hvornår de ses næste gang.

Makkerkort

Der er udviklet 6 læsemakkerkort, der bruges, når læsemakkerne læser bøger sammen i sessionerne. Kortene er udviklet som et bogmærke, og idéen er, at læsemakkerparrene skal gøre noget - før, under og efter de læser bøger. Makkerkortene repræsenterer forskellige læsemåder og forskellige læseteknikker, der er afhængige af, om der læses fiktionstekster eller fagtekster.

Før læsning handler det om at skabe forforståelse og samtale om, hvad bogen eller de næste kapitler mon handler om. *Under læsning* er der fokus på en læsemåde og på, hvordan den ældre makker skal hjælpe den yngre makker med at læse. *Efter læsningen* skal der arbejdes med ord og med tekstforståelse ud fra udleverede opgaver.

Ved hver supervisionsgang introduceres der et nyt makkerkort for de ældre makkere, som de skal bruge i de kommende uger.

Følgende kort er udarbejdet til 4. eller 5. klasse:

1. *Feedback ved højtlæsning,* der træner korrektivt feedback (til læsning af fiktion)
2. *Fire roller,* der træner aktiv læseforståelse (til læsning af fiktion)
3. *FIF- læsning,* der træner informationssøgning (til læsning af fagtekster)
4. *Morfem-læsning,* der træner fokus på ordenes betydningsdele (til læsning af fiktion)
5. *Skyggelæsning,* der træner fokuseret læsning (til læsning af fiktion)
6. *Læs tydeligt,* der træner flydende højtlæsning (til læsning af fagtekster).

Makkerbog

Makkerbogen skal primært bruges som et løbende evalueringsredskab til intern brug for makkerparret. Hvert makkerpar får udleveret en makkerbog, som kan være et almindeligt kladdehæfte eller med fordel en lidt pænere notesbog, da sidstnævnte vil gøre bogen til noget særligt. Den ældre makker er undervejs ansvarlig for, at bogen er med til læsemakkersessionerne, at der skrives i bogen, og at den udfyldte makkerbog afspejler deres samarbejde i forløbet.

Den ældre makker begynder allerede på det 3 timers introduktionskursus at skrive i makkerbogen, hvor han/hun præsenterer sig selv og gør plads i bogen til, at den yngre makker på første læsemakkersession også kan skrive om sig selv. De kan fx her skrive om deres familie, deres fritidsinteresser, deres yndlings-sport/mad/dyr/fag/tv-program/musikgruppe eller lign., og fx om det værste og det bedste de ved.

Undervejs i forløbet skal der i slutningen af hver læsemakkersession samles op på dagens arbejde og noteres i makkerbogen. Her kan makkerparret sammen notere, hvad der er blevet arbejdet med, og hvordan det er gået. De kan aftale et system, hvor der gives stjerner eller klistermærker for arbejdsindsatsen. Følgende spørgsmål bør besvares:

- Hvad har vi lavet? Hvor meget nåede vi? Hvor mange sider læste vi?
- Hvad synes vi om bogen, vi læser?
- Hvordan fungerede opgaverne? Var de svære, nemme, sjove...?
- Arbejdede vi koncentreret hele sessionen? Evt. stjerner for indsats.
- Hvordan har stemningen og humøret været?
- Skal vi læse videre i bogen hjemme? Eller andet hjemmearbejde?
- *I hvor høj grad har vi opnået målene for opgaverne?*

Det sidste spørgsmål er især relevant lige før en ny supervisionsgang, hvor nye opgaver præsenteres. Til denne brug er der som før beskrevet udarbejdet et skema til løbende evaluering af læringsmål, som de også kan sætte ind i deres makkerbog, se "Løbende evaluering af læringsmål" bilag J. Her kan de undervejs tale om, i hvilken grad de mener at mestre de forskellige strategier, og notere, i hvilken grad de har opnået målet. Ideelt set går eleven i forhold til hvert enkelt mål fra det røde felt hele tiden i retning mod det grønne felt og ender med et kryds i det helt grønne felt.

Ved forløbets afslutning skal der produceres en afslutningsside i makkerbogen, hvor hele forløbet evalueres, og der indsættes/tegnes et diplom for indsatsen. Se mere om dette i afsnittet "Afslutning på forløb", kap. 10. Til sidst får den yngre makker makkerbogen med hjem.

Udfordringsopgaver til de hurtige

Hvis et makkerpar er hurtigt færdige med opgaverne, bør læreren lige tjekke, om opgaverne er grundigt besvaret. Hvis de er det, så er der udarbejdet nogle udfordringsopgaver.

Eleverne kan naturligvis læse videre i deres bog med et af deres makkerkort. Eller de kan spille et af de tidligere anvendte spil. Eller de kan som noget helt tredje arbejde med en af de fem udfordringsopgaver, som findes i bilag I:

- En tidslinje over en bog. Denne opgave er bedst til fiktionsbøger, og målet er at få overblikket over en tekst.
- Et trædiagram over en bog. Denne opgave er bedst til fagbøger, og målet er også her at få overblikket over en tekst.
- En læsemakkerhistorie. I denne opgave skal læsemakkerparret sammen skabe en historie, efter at de har udvalgt nogle ord. Målet er her at kunne overføre deres viden om tekster til selv at kunne producere en historie.
- En sætningshistorie. I denne opgave skal læsemakkerparret skiftes til at skrive en sætning og dermed skabe en historie. Målet er, at eleverne kan sammenkæde sætninger og blive opmærksom på tekstbånd og sætningsforbindere.
- Produktion af et ordspil. I denne opgave skal eleverne sammen fremstille et ordspil, der senere kan afprøves af andre læsemakkerpar. Målet er her, at eleverne kan samtale om ords betydning eller orddannelse, og at de kan samarbejde om en produktion.

Hvilken af de forskellige udfordringsopgaver, man vælger, er helt op til læreren og/eller læsemakkerparret.

Oversigt over supervisionsgange og indhold i læsemakkersessioner

I nedenstående skema kan man i oversigtsform se indholdet i kurset for ældre makkere, de 5 supervisionsgange og de 26 læsemakkersessioner. Kurset for de ældre makkere er uddybet i kapitel 6, de 5 supervisionsgange er uddybet i kapitel 8, og eksempler på læsemakkersessioner er beskrevet tidligere i dette kapitel. For overskuelighedens skyld er aktiviteter, der udelukkende er for de ældre makkere (dvs. kurset og supervisionsgangene), skrevet med blåt.

	Opgaver
Kursus for de ældre makkere Intro til: Læsemakkerkoncep-tet Mål for 8.klasserne Begrebet "læsning" Emotionel og faglig support, fokus på feedback Tekstvalg, feedback og mak-kerkort Intro til makkerbog Intro til de første tre sessioner	Præsentation i makkerbogen Makkerkort: *Feedback ved højtlæsning* – afprøves på fx "Gåseurten" Ordarbejde 1 (antonymer) ud fra "Gåseurten" Tekstforståelse 1 (tid og sted) afprøves på "Gåseurten" Ordspil 1
1. uge Læsemakkersession 1, 2, 3	Læsemakkersessioner: A. De præsenterer hinanden i makkerbogen - og bog udvælges (kun 1. gang) ca. 10 min. B. Valgte fiktionsbog genlæses ca. 5 min. (kun session 2 og 3) C. Bog læses ca. 15 min. – med brug af makkerkort uge 1 *Feedback ved højtlæsning* D. Ordarbejde 1 (antonymer) ud fra valgte fiktionsbog ca. 5 min. E. Tekstforståelsesopgave 1 (tid og sted) ca. 5-10 min. F. Ordspil 1 (kun i session 3)

2. uge Supervision 1 Læsemakkersession 4, 5	Supervision 1: Erfaringsudveksling, om teksters sværhedsgrad, om opgaveudvikling, introduktion til nyt makkerkort, ny opgave til ordarbejde og ny opgave til tekstforståelse Læsemakkersessioner: A. Bog genlæses ca. 5 min. B. Der læses videre i bog ca. 15 min. – med brug af makkerkort uge 2-3 *Fire roller* C. Ordarbejde 2 (endelser) ca. 5 min. D. Tekstforståelsesopgave 2 (spørgsmål) ca. 5 -10 min. E. Skriv i makkerbog ca. 10 min.
3. uge Læsemakkersession 6, 7, 8	Læsemakkersessioner: A. Bog genlæses ca. 5 min. B. Der læses videre i bog ca. 15 min. – med brug af makkerkort uge 2-3 *Fire roller* C. Ordarbejde 3 (synonymer) ca. 5 min. D. Tekstforståelsesopgave 3 (identifikation) ca. 5 -10 min. E. Ordspil (primært til session 8) F. Skriv i makkerbog ca. 10 min.
4. uge Supervision 2 Læsemakkersession 9, 10	Supervision 2: Erfaringsudveksling, intro til fagtekster, om positiv stemning, introduktion til nyt makkerkort, ny opgave til ordarbejde og ny opgave til tekstforståelse Læsemakkersessioner: A. En fagbog vælges, og der læses ca. 15 min. – med brug af makkerkortet uge *FIF-læsning* B. Ordarbejde 4 (underbegreber) ud fra valgte fagbog ca. 5 min. C. Tekstforståelsesopgave 4 (overskrifter) ca. 5-10 min. D. Skriv i makkerbog ca. 10 min.
5. uge Læsemakkersession 11, 12, 13	Læsemakkersessioner: A. Bog genlæses ca. 5 min. B. Der læses videre i bog ca. 15 min. – med brug af makkerkort uge 4-5 *FIF-læsning* C. Ordarbejde 5 (rodmorfemer) ca. 5 min. D. Tekstforståelsesopgave 5 (kolonnenotat) ca. 5 -10 min. E. Ordspil (primært til session 13) E. Skriv i makkerbog ca. 10 min.
6. uge Supervision 3 Læsemakkersession 14,15	Supervision 3: Erfaringsudveksling, om opmærksomhed, introduktion til nyt makkerkort, ny opgave til ordarbejde og ny opgave til tekstforståelse Læsemakkersessioner: A. En fiktionsbog vælges, og der læses ca. 15 min. – med brug af makkerkortet uge 6-7 *Morfem-læsning* B. Ordarbejde 6 (indholds- og funktionsord) ud fra valgte fagbog ca. 5 min. C. Tekstforståelsesopgave 6 (tankesky) ca. 5-10 min. D. Skriv i makkerbog ca. 10 min.
7. uge Læsemakkersession 16, 17, 18	Læsemakkersessioner: A. Bog genlæses ca. 5 min. B. Der læses videre i bog ca. 15 min. – med brug af makkerkort uge 6-7 *Morfem-læsning* C. Ordarbejde 7 (ordbetydning) ca. 5 min. D. Tekstforståelsesopgave 7 (meddigtning) ca. 5 -10 min. E. Ordspil (primært til session 18) F. Skriv i makkerbog ca. 10 min.

8. uge Supervision 4 Læsemakkersession 19, 20	Supervision 4: Erfaringsudveksling, om sproglig udvikling, introduktion til to nye makker-kort, ny opgave til ordarbejde og ny opgave til tekstforståelse Læsemakkersessioner: A. Der genlæses i fiktionsbogen fra sidste uge ca. 5 min. B. Der læses videre i bog ca. 15 min. (eller ny bog vælges). – med brug af makkerkort uge 8 *Skyggelæsning* C. Ordarbejde 8 (endelsen -er) ca. 5 min. D. Tekstforståelsesopgave 8 (sætningsforbindere) ca. 5 -10 min. E. Skriv i makkerbog ca. 10 min.
9. uge Læsemakkersession 21, 22, 23	Læsemakkersessioner: A. En fagbog vælges, og der læses ca. 15 min. – med brug af makkerkort uge 9-10 *Læs tydeligt* B. Ordarbejde 9 (nøgleord) ca. 5 min. C. Tekstforståelsesopgave 9 (tekstbånd) ca. 5 -10 min. D. Ordspil (primært til session 23) E. Skriv i makkerbog ca. 10 min.
10. uge Supervision 5 Læsemakkersession 24, 25	Supervision 5: Erfaringsudveksling, om respekt for hinanden, ny opgave til ordarbejde og ny opgave til tekstforståelse – og om afslutning på forløbet Læsemakkersessioner: A. Bog genlæses ca. 5 min. B. Der læses videre i bog ca. 15 min. - med brug af makkerkortet uge 9-10 *Læs tydeligt* C. Ordarbejde 10 (præ- og suffikser) ca. 5 min. D. Tekstforståelsesopgave 10 (informationskort) ca. 5 -10 min. E. Skriv i makkerbog ca. 10 min.
11. uge Læsemakkersession 26 (afslutning)	Læsemakkersession / afslutning på forløbet: A. Forløbet evalueres i makkerbog (se kap. 10) B. Diplom tegnes / skrives C. Der spilles evt. et selvvalgt ordspil D. Der siges pænt farvel

8. Supervision for de ældre makkere

Supervision af de ældre makkere er essentielt for projektets succes. For det første skal eleverne vide, hvad de skal arbejde med i læsemakkersessionerne, for det andet skal de forstå, at de selv kan lære af forløbet, og for det tredje skal de have redskaber til at skabe et godt, positivt læringsmiljø.

Det første aspekt, dvs. *hvad* de skal arbejde med, gennemgås for dem på de enkelte supervisionsgange, se oversigt senere i kapitlet. Det andet aspekt, dvs. *hvorfor* eleverne i 8. klasse skal arbejde med dette, er integreret i programmet for det indledende kursus for de ældre makkere. Det tredje aspekt, *hvordan og hvorfor* de skal skabe et godt læringsmiljø, indgår i såvel supervisionsgangene som i det indledende kursus og beskrives nærmere herunder.

Vejen til et godt læringsmiljø

Der tages udgangspunkt i Robert C. Piantas forskning i læringsfremmende adfærd. Modellen herunder er en bearbejdet udgave af hans model, der illustrerer en værktøjskasse med tre dimensioner, hvor vi har udeladt dimensionen "klasseledelse", da dette ikke er relevant for et makkerpar.

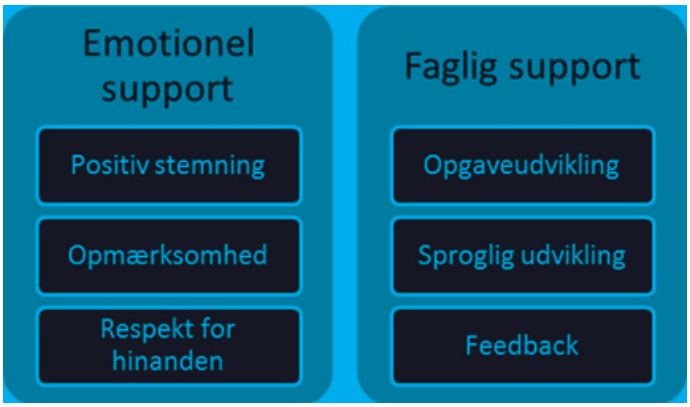

Figur Emotionel og faglig support.
Den overordnede model præsenteres på kurset for de ældre makkere, og elementet feedback gennemgås.

Emotionel support refererer til den support, den ældre makker skal yde for at opnå en tryg og støttende relation til den yngre makker. Det optimale er, hvis de sammen oplever en glæde og interesse i at lære.

Den positive stemning er vigtig for at skabe motivation for at lære og lyst til at deltage i aktiviteterne. Følgende råd kan gives til eleverne i 8. klasse omkring *positiv stemning:*

- Vær selv glad og positiv
- Udvis engagement
- Kom med positive kommentarer til din makker
- Lær din makker at kende
- Opmuntr til videre arbejde
- Tænk over, hvordan noget negativt kan vendes til noget positivt

Opmærksomhed på sin makkers humør og årsag til dette er vigtig for at skabe en god relation, hvor begge tør udtrykke deres følelser og tanker. Det er læringsfremmende at have et trygt miljø. Følgende råd kan gives til eleverne i 8. klasse omkring *opmærksomhed*:

- Forstå din makkers verden
- Anerkend evt. forskelle mellem jer
- Giv jer tid til at snakke, hvis der er problemer, dog må det ikke tage overhånd
- Lyt til din makker, og tag spørgsmål alvorligt

Respekt for hinanden er vigtig, da den yngre og den ældre makker kan have forskellige opfattelser af bogen og opgaverne og forskellige perspektiver på problemstillinger. Det er berigende at lære andres holdninger og livsanskuelser at kende. Følgende råd kan gives til eleverne i 8. klasse omkring *respekt for hinanden:*

- Undersøg og lyt til hinandens forslag og opfattelser
- Vær fleksibel over for din makkers idéer
- Vælg bøger, som interesserer din makker
- Lav aftaler, der sikrer enighed

Faglig support handler om at støtte elevens læring ved hele tiden at have fokus på, hvordan man via feedback, sproglig modellering og udvikling af opgaver kan udfordre eleven.

Opgaveudvikling hjælper den yngre makker til en bredere og en dybere forståelse af det faglige stof. Følgende råd kan gives til eleverne i 8. klasse omkring *opgaveudvikling*:

- Stil krav i opgaveløsningen, der passer til din makkers faglige niveau; hvis opgaven er for svær, skal du tænke, hvordan den kan gøres lettere. Hvis den er for let, skal du gøre det modsatte
- Få din makker til at forbinde nye opgaver/ny viden med tidligere opgaver/ eksisterende viden
- Opmuntr din makker til at bruge sin sunde fornuft; hvad tror makkeren/hvad er logisk?

Sproglig udvikling sigter mod at udvikle den yngre makkers ordforråd og generelle sproglige kompetence. Følgende råd kan gives til eleverne i 8. klasse omkring *sproglig udvikling:*

- Få din makker til at tale meget, f.eks. ved at stille åbne spørgsmål
- Brug gerne ord, der er nye for din makker, men brug dem i en sammenhæng, hvor betydningen fremgår
- Få din makker til at forklare, hvordan han/hun er nået til et givent resultat

Feedback sigter mod at udvide den yngre makkers forståelse og at opmuntre ham/hende til at bidrage. Følgende råd kan gives til eleverne i 8. klasse omkring *feedback*:

- Vær konkret i dine tilbagemeldinger: hvad er rigtigt/godt, og hvad er mindre godt
- Støt din makker, hvis han/hun har svært ved at svare; giv fx tre mulige svar, din makker kan vælge imellem
- Opmuntr din makker til at blive ved med at prøve

Opbygning af supervisionsgange

De fem supervisionsgange er bygget op på følgende måde:

1. Opsamling på de foregående sessioner (ca. 10 min.)
2. Introduktion til evt. ny teksttype og til et element fra modellen emotionel og faglig support (ca. 10 min.)
3. Introduktion og afprøvning af et nyt makkerkort (ca. 5 min.)
4. Afprøvning af opgaver i ordarbejde (ca. 8 min.)
5. Afprøvning af tekstforståelsesopgaver (ca. 8 min.)
6. Gennemgang af de næste læsemakkersessioner indtil næste supervisionsgang (ca. 5 min.)

Ad 1) Opsamling på de foregående sessioner:
Eleverne får 5 minutter i grupper af fire til at udveksle erfaringer fra de første tre sessioner. Hver gruppe vælger en god oplevelse og en situation, som de gerne vil have lærerens tilbagemelding på. Grupperne fremlægger i plenum, og læreren giver feedback. Læreren husker eleverne på arbejdet med makkerbogen. Eleverne bliver informeret om, at de skal i gang med en ny tekst, fx en fagbog i den følgende uge – selvom de måske ikke er færdige med den anden bog.

Ad 2) Introduktion til evt. ny teksttype og til et element fra modellen *Emotionel og faglig support:*
Hver supervisionsgang uddyber et af områderne "emotionel support" eller "faglig support" fra modellen beskrevet først i dette kapitel. Se hvilken support, der er i fokus i nedenstående oversigt over supervisionsgangene.

Første gang eleverne skal introduceres til en ny teksttype, kan der alt efter teksttype med fordel lægges vægt på følgende aspekter i supervisionen:

Teksters sværhedsgrad (1. supervision): Tal med eleverne om, hvordan man kan se, om en tekst er let eller svær. Introducer evt. lix-tal, tal om mængden af illustrationer, om antallet af almindelige, hyppige ord og fagord mm.

Fagtekst (2. supervision): Repeter forskellen på fiktionsbøger og fagbøger; især fagbøgers forhold til fakta, den anderledes komposition (ofte ikke struktureret kronologisk) og layout (indholdsfortegnelse, faktabokse, stikordsregister), samt det udfordrende ordforråd (mange abstrakte begreber).

Fiktion og inferens (3. supervision): Repeter forskellen på fagbøger og fiktionsbøger; især at der i fiktionstekster er en fortæller, og at fiktionstekster ikke er forpligtede på virkeligheden. Tal også om, at forfattere til fiktionsbøger ofte med vilje tilbageholder oplysninger, så læseren selv må på banen og ud fra hints i teksten sammenstykke, hvad der er sket, og hvad personerne tænker og føler. Inferensdannelse, som er et finere ord for at læse mellem linjerne, handler i fiktionsbøger meget ofte om personernes motiver og følelser.

Ad 3-5) Afprøvning af makkerkort og opgaver:
Ved hver supervisionsgang introduceres nye makkerkort, opgaver og spil til de næste sessioner med de yngre makkere:

Makkerkort: Eleverne får udleveret makkerkortet, og det gennemgås af læreren. Eleverne arbejder sammen to og to med en tekst beregnet for 8. klasse. De bruger makkerkortet og skiftes til at være hhv. ældre og yngre makker. Læreren samler op på eventuelle spørgsmål til sidst. Eleverne skal have forklaret, hvilken betydning makkerkortet har i forhold til at styrke læringsprocessen - at lære at forstå tekster.

Afprøvning af opgaver i ordarbejde: Eleverne får udleveret opgaverne i ordarbejde for den kommende periode. De arbejder sammen to og to om dem med udgangspunkt i en tekst beregnet for 8. klasse. Eleverne skal have forklaret, hvilken betydning opgaverne har for at blive en mere sikker afkoder og/eller opnå en større ordforståelse.

Afprøvning af tekstforståelsesopgaver: Eleverne får udleveret opgaverne i tekstforståelse for den kommende periode. De arbejder sammen to og to om dem med udgangspunkt i en tekst beregnet for 8. klasse. Eleverne skal have forklaret, hvilken betydning opgaverne har for at give læseren en bedre forståelse af tekster.

Afprøvning af spil: Hvis tid afprøver eleverne den kommende periodes spil, men ellers er spillene udformet selvinstruerende.

Ad 6) Gennemgang af de næste læsemakkersessioner indtil næste supervisionsgang.

Oversigt over indhold i supervisionsgange

	Intro til teksttyper Emotionel eller faglig support	Makkerkort og opgaver	Forslag til tekster, 8. klasse kan øve sig på
1. supervision	Om teksters sværhedsgrad Support: Opgaveudvikling	Makkerkort uge 2-3 *Fire roller* Ordarbejde 2 + 3 (endelser + synonymer) Tekstforståelse 2 + 3 (spørgsmål + identifikation)	Afprøv opgaverne på: *Den gamle mand fra Læseraketten* eller anden kort novelle for 8. klasse.
2. supervision	Intro til fagtekster Support: Positiv stemning	Makkerkort 4-5 *FIF-læsning* Ordarbejde 4 +5 (underbegreber + rodmorfemer) Tekstforståelse 4 + 5 (overskrifter + kolonnenotat)	Afprøv opgaverne på: Geografi- eller biologitekst beregnet til 8. klasse, fx fra deres egne geografi- eller biologibøger
3. supervision	Intro til fiktion og inferens Support: Opmærksomhed	Makkerkort 6-7 *Morfem-læsning* Ordarbejde 6 + 7 (indholds- og funktions + ordbetydning) Tekstforståelse 6 + 7 (tankesky + meddigtning)	Afprøv opgaverne på: *Shake* af Christina Hesselholdt eller anden kort novelle for 8. klasse.
4. supervision	Repeter ordklasser Support: Sproglig udvikling	Makkerkort 8 *Skyggelæsning* og makkerkort 9-10 *Læs tydeligt* Ordarbejde 8 + 9 (endelsen -er + nøgleord) Tekstforståelse 8 + 9 (sætningsforbindere + tekstbånd)	Afprøv opgaverne på: *Manden med riven* af Peter Mouritzen eller anden kort novelle for 8. klasse.
5. supervision	Support: Respekt for hinanden Om afslutningen Slutevaluering for makkerparret	Ordarbejde 10 (præ- og suffikser) Tekstforståelse 10 (informationskort)	Afprøv opgaverne på: Historie- eller kristendomstekst beregnet til 8. klasse, fx fra deres egen historiebog

9. Progressionsmålinger

Alle yngre makkere kan gennemføre en progressionsmåling før og efter forløbet. Hver progressionsmåling består af 20 opgaver, og alle målingerne er bygget op på samme måde. Eleverne vil blive prøvet i de samme emner, men de enkelte opgaver er forskellige fra måling til måling. Det tager min. 20 minutter at gennemføre en progressionsmåling.

Når eleverne har svaret på alle 20 opgaver, genereres et resultat på hhv. individ- og klasseniveau, som dansklæreren modtager. Dansklæreren skal bruge målingerne til feedback til den enkelte elev om dennes faglige fremgang.

Læs mere om progressionsmålingerne i vejledningen fra VIA University College: *Progressionsmålinger til 3. og 5. klasse i læsemakkerforløbet.*

10. Afslutning på forløbet

Det er vigtigt i et læsemakkerforløb at markere afslutningen og at sige pænt farvel, selvom det naturligvis fortsat er tilladt (og en god idé) at hilse på hinanden på gangene. Afslutningen kan ske på flere måder, og de ældre makkere kan på sidste supervisionsgang komme med forslag til dette.

Makkerbogen skal afsluttes; gerne med et diplom til den yngre makker for at have gennemført forløbet med succes. Diplomet kan den ældre makker selv tegne, eller det kan skrives i en skabelon på nettet og printes ud for derefter at blive sat ind i makkerbogen.

Derudover skal hele forløbet evalueres med slutevalueringsarkene i bilag k indeholdende følgende mål for hhv. 4. eller 5. og 8. klasse. Her farver man på termometret, i hvor høj grad man synes, man har udviklet sig.

Mål for de yngre makkere:

- Jeg har idéer til, hvad jeg kan gøre, inden jeg læser en tekst, for bedre at kunne forstå den (Forberedelse)
- Jeg er blevet bedre til at bruge min viden om morfemer til læse ukendte ord (Afkodning)
- Jeg er blevet mere opmærksom på indholdsord og funktionsord (Afkodning)
- Jeg er blevet bedre til at udlede ords betydning vha. konteksten (Sprogforståelse)
- Jeg er blevet bedre til at få overblik over en tekst, fx vha. overskrifter og fremhævede ord (Sprogforståelse)
- Jeg har redskaber til at forbedre min forståelse af en fagtekst (Tekstforståelse)
- Jeg er blevet bedre til anvende grafiske modeller til at få overblik over en tekst (Tekstforståelse)
- Jeg har fået større tro på, at jeg kan læse svære tekster (Personlige/sociale mål)
- Jeg er blevet bedre til at samarbejde med en ældre makker (Personlige/sociale mål)
- Jeg har fået lyst til at læse mere (Personlige/sociale mål)

Mål for de ældre makkere:

- Jeg kan vurdere en teksts sværhedsgrad, og jeg har viden om førlæsestrategier (Forberedelse)
- Jeg har redskaber til at forstå ord og udtryks betydning i tekster (Sprogforståelse)
- Jeg kan sammenfatte informationer fra forskellige elementer i teksten (Tekstforståelse)
- Jeg kan sætte tekster i relation til egne erfaringer (Sammenhæng)
- Jeg kan påtage mig ansvaret for at gennemføre forløbet (Personlige/sociale mål)
- Jeg er tydelig og præcis i min kommunikation med min makker (Personlige/sociale mål)
- Jeg er en god rollemodel (Personlige/sociale mål)
- Jeg kan samarbejde med en yngre makker (Personlige/sociale mål)
- Jeg er mere tolerant over for andres forskelligheder (Personlige/sociale mål)
- Jeg har fået lyst til at læse mere (Personlige/sociale mål)

Afslutningen skal være hyggelig, evt. med saftevand og kage. Makkerparrene kan læse lidt videre i deres bog og spille deres bedste spil.

Bilag

A. Diasshow til kursus for de ældre makkere
B. Tekster til kursus for ældre makkere og supervisionsgange
C. Liste med begreber, som de ældre makkere bør kende før forløbet
D. Boglister
E. 6 makkerkort
F. 10 opgaver i ordarbejde
G. 10 opgaver i tekstforståelse
H. 8 spil
I. Udfordringsopgaver
J. Løbende evaluering af læringsmål for de yngre og ældre makkere
K. Slutevaluering for makkerparret
L. Eksempler på forældrebreve fra UVM
M. Progressionsmålinger før og efter forløbet

Bilag A

Diasshow til kursus for de ældre makkere

Kursus for de ældre makkere

(makkere med 4. eller 5. klasse)

Institut for Skole og Læring
Mia Graae & Elsebeth Otzen

Agenda

1. Hvad vil det sige at være læsemakker?
2. Mål for de ældre makkere
3. Begrebet "læsning"
4. Godt og positivt læringsmiljø
5. Tekstvalg og makkerkort
6. Afprøvning af opgaver
7. Intro til makkerbogen
8. De første tre sessioner
9. Opsamling og spørgsmål

Hvad vil det sige at være læsemakker?

Ældre makkere læser med yngre makkere

- I skal læse med 4. eller 5. klasse
- 2-3 gange om ugen
- I får supervision undervejs
- I er makkere, ikke undervisere
- I har ansvaret for, at forløbet gennemføres

Læsemakker - konceptet

Book Buddies fra USA

Resultater:

- Bedre læsere, både de yngre og de ældre makkere
- Sociale relationer, kendskab til hinanden på tværs af årgange

Vi ses, læsemakker!

- Et forskningsprojekt for Undervisningsministeriet
- Afprøves i hele landet i 150 klasser
- Resultaterne bliver offentliggjort

Hvornår? Hvem? Hvor?

Hvornår:

- 2-3 gange om ugen, hver _____ i 10 uger

Hvem:

- I skal læse med _____ klasse

Hvor:

- I skal være i lokale(r): _____

Første gang:_____

Sidste gang:_____

Læsefaglige mål for de ældre makkere

- Jeg kan vurdere en teksts sværhedsgrad
- Jeg har redskaber til at forstå ord og udtryks betydning i tekster
- Jeg kan sammenfatte informationer fra forskellige elementer i teksten
- Jeg kan sætte tekster i relation til egne erfaringer
- Jeg kan forklare faglige begreber og faglige strategier til en yngre elev
- Jeg kan anvende forskellige læseforståelsesstrategier før, under og efter læsning af en tekst

Personlige og sociale mål

- Jeg kan påtage mig ansvaret for at gennemføre forløbet
- Jeg er tydelig og præcis i min kommunikation med min makker
- Jeg er en god rollemodel
- Jeg kan samarbejde med en yngre makker
- Jeg er tolerant over for andres forskelligheder
- Jeg har tiltro til egen formåen
- Jeg har lyst til at læse

Ark til evaluering af mål

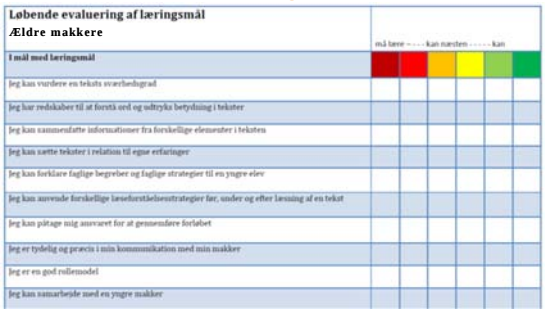

Løbende evaluering af læringsmål
Ældre makkere

I mål med læringsmål	må lære		kan næsten		kan	
Jeg kan vurdere en teksts sværhedsgrad						
Jeg har redskaber til at forstå ord og udtryks betydning i tekster						
Jeg kan sammenfatte informationer fra forskellige elementer i teksten						
Jeg kan sætte tekster i relation til egne erfaringer						
Jeg kan forklare faglige begreber og faglige strategier til en yngre elev						
Jeg kan anvende forskellige læseforståelsesstrategier før, under og efter læsning af en tekst						
Jeg kan påtage mig ansvaret for at gennemføre forløbet						
Jeg er tydelig og præcis i min kommunikation med min makker						
Jeg er en god rollemodel						
Jeg kan samarbejde med en yngre makker						

Hvad er læsning?

Fx ord- og begrebsforståelse

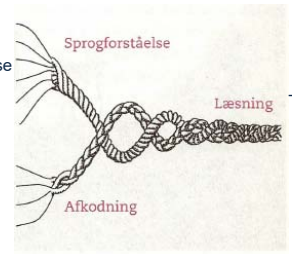

Tekstforståelse

Fx orddeling, opmærksomhed på lyde i ord

Godt og positivt læringsmiljø

- Hvordan vil I skabe et godt makkerskab?
- Hvad er en positiv stemning?

Emotionel og faglig support

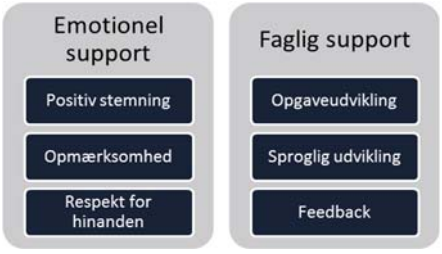

Hvert område uddybes på en supervisionsgang – nu kort herom

Positiv stemning

- Vær selv glad og positiv
- Udvis engagement
- Kom med positive kommentarer til din makker
- Lær din makker at kende
- Opmuntr til videre arbejde
- Tænk over, hvordan noget negativt kan vendes til noget positivt

Eksempler på ros:

- "Det er dejligt, at du allerede er klar til at gå"
- "Godt, at du har husket din bog"

Opmærksomhed

- Forstå din makkers verden
- Anerkend evt. forskelle mellem jer
- Giv jer tid til at snakke, hvis der er problemer, dog må det ikke tage overhånd
- Lyt til din makker, og tag spørgsmål alvorligt

Eksempler på opmærksomhed:

- "Hvordan går det med dig i dag?"
- "Hvad skal du i weekenden?"

Respekt for hinanden

- Undersøg og lyt til hinandens forslag og opfattelser
- Vær fleksibel over for din makkers idéer
- Vælg bøger, som interesserer din makker
- Lav aftaler, der sikrer enighed

Eksempler på respekt for hinanden:

- "Jeg kan godt forstå, hvis du synes, denne her tekst er rigtig svær"
- "Jeg synes, det er en rigtig spændende bog, du har valgt"

Opgaveudvikling

- Stil krav i opgaveløsningen, der passer til din makkers faglige niveau; hvis opgaven er for svær, skal du tænke, hvordan den kan gøres lettere. Hvis den er for let, skal du gøre det modsatte
- Få din makker til at forbinde nye opgaver/ny viden med tidligere opgaver/ eksisterende viden
- Opmuntr din makker til at bruge sin sunde fornuft; hvad tror makkeren/hvad er logisk?

Eksempler på opgaveudvikling:

- "Jeg kan se, du er dygtig til det her, så nu laver vi lige opgaven lidt sværere"
- "Skal vi ikke finde lidt flere ord, selv om der kun står 8 ord?"

Sproglig udvikling

- Få din makker til at tale meget, fx ved at stille åbne spørgsmål
- Brug gerne ord, der er nye for din makker, men brug dem i en sammenhæng, hvor betydningen fremgår
- Få din makker til at forklare, hvordan han/hun er nået til et givent resultat

Eksempler på sproglig udvikling:

- "Hvordan kom du frem til den forklaring?"
- "Nu stod der i teksten *energikilder*, der er jo mange former for energikilder, fx olie, kul, vind.. Kender du nogle?"

Feedback

- Vær konkret i dine tilbagemeldinger: hvad er rigtigt/godt, og hvad er ikke
- Støt din makker, hvis han/hun har svært ved at svare; giv fx tre mulige svar, din makker kan vælge imellem
- Opmuntr din makker til at blive ved med at prøve

Eksempler på feedback:

- "Det gik rigtig godt med afkodningsopgaven; det er du god til"
- "Du var virkelig god til at læse op i dag; følte du ikke også selv det?"

Hvis ikke..

Hvis din makker ikke vil samarbejde omkring opgaverne:

- Tal om, at forløbet vil gøre den yngre makker til bedre læser
- Tal om det gode ved at arbejde sammen
- Tal om det spændende i bøgerne

Hvis dette ikke hjælper:

- Henvend dig til din lærer

Valg af bøger

1. Bibliotekaren har lavet bogkasser på to niveauer til 4. eller 5. klasse
2. Alle yngre makkere bør have fået at vide af deres dansklærer, hvilket niveau de er på
3. Du som ældre makker ved, om der i denne uge skal læses fiktion eller fakta
4. I vælger sammen en bog fra den rigtige kasse
5. Hvis I er usikre, beder I om hjælp fra lærer eller pædagog

Opbygning af sessionerne

2-3 x ugentligt i 45 minutter – i 10 uger i alt
(og 5 supervisionsgange undervejs)

1. Genlæsning af tidligere bøger
2. Læsning af ny tekst
3. Ordarbejde, afkodning eller sprogforståelse
4. Tekstforståelsesopgaver
5. Makkerbog

Læsning af bøger

- Altid starte med genlæsning
- Ikke nødvendigvis hele bogen fra ende til anden
- Gerne opfordring til at læse videre hjemme (både ældre og yngre makker)
- I skal undervejs både læse fiktionsbøger og fagbøger

- Vi begynder med FIKTION

Makker-kort uge 1

Feedback ved højtlæsning

I får i alt 6 makkerkort
De introduceres på supervisonsgangene

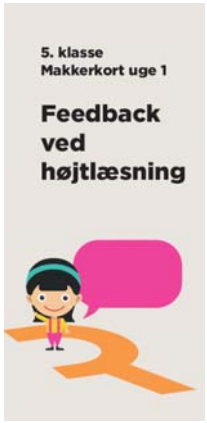

Afprøv nu opgaver til *Gåseurten*

A. Makkerlæsning ved hjælp af makkerkort ”Feedback ved højtlæsning” (skift mellem at være yngre og ældre makker)
B. Ordopgave 1 (antonymer)
C. Tekstforståelsesopgave 1 (tid og sted)
D. Ordspil

Efter afprøvning af hver opgave samles der op.

Makkerbog

1. session: Lær hinanden at kende! Fortæl og skriv fx om:
- Jeres familie
- Jeres fritidsinteresser
- Jeres yndlings-mad, -dyr, -fag, -tv-program, -musikgruppe eller lign.
- Det værste og bedste I ved

2. – 25. session: Opsamling på dagens arbejde
- Hvad har I lavet?
- Hvad synes I om bogen, I læser?
- Hvordan fungerede opgaverne? Var de svære, nemme, sjove…?
- Aftaler om hjemmearbejde, evt. læse videre i bogen
- Sæt kryds i skemaet "Løbende evaluering af læringsmål"

26. session: Afslutning på forløbet
- Hvordan har forløbet været?
- Lav en sjov afslutningsside i makkerbogen, fx en tegning eller et diplom til hinanden
- Den yngre makker får bogen med sig hjem
- Brug evalueringsskemaet "Slutevaluering for makkerparret"

Præsentation

- Skriv nu lidt om dig selv i makkerbogen
- Lav plads til, at din makker også kan skrive om sig selv

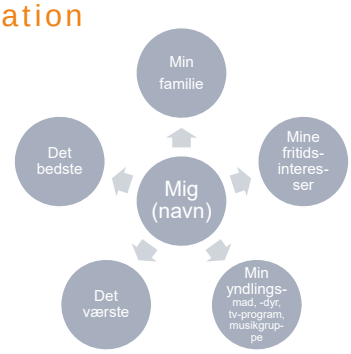

Løbende evaluering i makkerbog

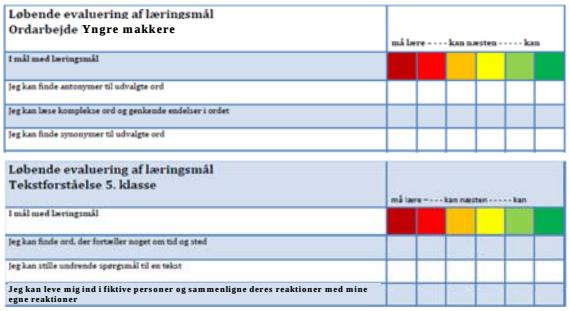

Løbende evaluering af læringsmål Ordarbejde Yngre makkere	må lære - - - - kan næsten - - - - - kan
I mål med læringsmål	
Jeg kan finde antonymer til udvalgte ord	
Jeg kan læse komplekse ord og genkende endelser i ordet	
Jeg kan finde synonymer til udvalgte ord	

Løbende evaluering af læringsmål Tekstforståelse 5. klasse	må lære - - - - kan næsten - - - - - kan
I mål med læringsmål	
Jeg kan finde ord, der fortæller noget om tid og sted	
Jeg kan stille undrende spørgsmål til en tekst	
Jeg kan leve mig ind i fiktive personer og sammenligne deres reaktioner med mine egne reaktioner	

Oversigt - 1. makkersession

A. Præsenter hinanden i makkerbogen – og vælg sammen en fiktionsbog fra den rigtige kasse (ca. 10 min.)
B. Bogen læses i ca. 15 min. – med brug af makkerkortet ”Feedback ved højtlæsning”
C. Ordarbejde 1 (antonymer) ud fra bogen ca. 5 min.
D. Tekstforståelsesopgave 1 (tid og sted) ca. 5-10 min.

Oversigt - 2. makkersession

A. Bogen fra sidst genlæses ca. 5 min.
B. Der læses videre i bogen i ca. 15 min. – med brug af makkerkortet ”Feedback ved højtlæsning”
C. Ordarbejde 1 (antonymer) ca. 5 min.
D. Tekstforståelsesopgave 1 (tid og sted) ca. 5-10 min.
E. Skriv i makkerbog ca. 10 min.

Oversigt - 3. makkersession

A. Bogen fra sidst genlæses ca. 5 min.
B. Der læses videre i bogen i ca. 15 min. – med brug af makkerkortet ”Feedback ved højtlæsning”
C. Ordarbejde 1 (antonymer) ca. 5 min.
D. Tekstforståelsesopgave 1 (tid og sted) ca. 5 min.
E. Ordspil uge 1 ca. 10 min.
F. Skriv i makkerbog ca. 5 min.

Liste over begreber I bør have styr på

Morfemer:
- sammensatte ord
- rodmorfemer
- kerne
- endelser
- præfikser/suffikser

Sætningsforbindere:
- tilføjelser
- modsætninger
- Tid

Ordklasser:
- substantiver
- verber
- adjektiver

Ordbetydning:
- homonymer/synonymer/antonymer
- indholdsord/funktionsord
- overbegreber/underbegreber

HUSK

Før makkersession
- At have styr på hvilke opgaver, der skal bruges

Under makkersession
- At forklare roligt og grundigt, hvad I skal lave
- At rose din yngre makker

Efter makkersession
- At sige pænt farvel
- At hilse på din makker, når du ser ham/hende på skolen

Spørgsmål?

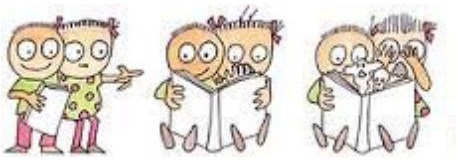

Hvis tid:

A. Prøv at udvikle afprøvede opgaver (hvordan kan de gøres lettere eller sværere)
B. Se et eksempel på en udfordringsopgave

Bilag B

Tekster til kursus for ældre makkere og supervisionsgange

Gåseurten *af H.C. Andersen – del 1*

Nu skal du høre!
Ude på landet, tæt ved vejen, lå et lyststed. Du har bestemt selv engang set det! Der er foran en lille have med blomster og et stakit, som er malet. Tæt herved i grøften, midt i det dejligste grønne græs, voksede en lille gåseurt. Solen skinnede lige så varmt og smukt på den, som på de store rige pragtblomster inde i haven, og derfor voksede den time for time.

En morgen stod den ganske udsprunget med sine små, skinnende hvide blade, der sidder som stråler rundt om den lille gule sol indeni. Den tænkte slet ikke på, at intet menneske så den der i græsset, og at den var en fattig, foragtet blomst. Nej, den var så fornøjet, den vendte sig lige imod den varme sol, så op i den og hørte på lærken, som sang i luften.

Den lille gåseurt var så lykkelig, som om det var en stor helligdag, og så var det dog en mandag. Alle børn var i skole. Mens de sad på deres bænke og lærte noget, sad den på sin lille grønne stilk og lærte også af den varme sol og alt rundt omkring, hvor god Gud er.

Gåseurten syntes ret, at den lille lærke sang så tydeligt og smukt alt, hvad den i stilhed følte, og gåseurten så med en slags ærbødighed op til den lykkelige fugl, der kunne synge og flyve, men var slet ikke bedrøvet, fordi den selv ikke kunne det. "Jeg ser og hører jo!" tænkte den, "solen skinner på mig og vinden kysser mig! oh, hvor jeg dog er blevet begavet!"

Inden for stakittet stod så mange stive, fornemme blomster, jo mindre duft de havde, des mere knejsede de. Pæonerne blæste sig op, for at være større end en rose, men det er slet ikke størrelsen, som gør det! Tulipanerne havde de allersmukkeste kulører, og det vidste de nok og holdt sig så ranke, for at man endnu bedre skulle se det.

De lagde slet ikke mærke til den lille gåseurt udenfor, men den så des mere på dem og tænkte: "Hvor de er rige og dejlige! ja, dem flyver vist den prægtige fugl ned til og besøger! Gud ske lov, at jeg står så nær herved, så kan jeg dog få den stads at se!" og lige idet den tænkte det, "kvirrevit!" der kom lærken flyvende, men ikke ned til pæoner og tulipaner, nej, ned i græsset til den fattige gåseurt, der blev så forskrækket af bare glæde, at den vidste slet ikke mere, hvad den skulle tænke.

Den gamle mand

Om vinteren er skovene øde, men når foråret kommer, er der igen mange, der tager derud; de går tur, plukker blomster og spiser deres medbragte mad.

Langt ude i en stor skov mellem nogle høje graner lå der en lille træhytte, hvor der boede en gammel mand helt alene. Han havde engang haft en vidunderlig kone og tre gode sønner. Konen var død for længe siden, og sønnerne var rejst ud i den vide verden. De ville hver finde sig en kone. Nu var der gået tyve år, og manden havde intet hørt.

Den gamle mand havde ingen at snakke med. Derfor gik han altid og talte med sig selv. Som nu i dag, en dejlig solskinsdag i det tidlige forår, hvor anemonerne er ved at spire frem. Ensomt går han og fortæller sig selv, at livet er dejligt. Så ser han i en lysning en familie, der sidder på et tæppe med en termokande og nybagt kage foran sig. "Dem vil jeg tale med", tænker manden. Han skynder sig derhen og nærmest falder ind på tæppet til dem. Familien farer op, og faren begynder at råbe: "Skynd jer væk fra den drukkenbolt". Den gamle mand vil forklare, at han bare vil tale med dem, men han er forvirret og får sagt en masse vrøvl. Faren er nu overbevist om, at manden er fuld og ude på at genere dem, og han råber: "Jeg skal nok forsvare jer".

Fem minutter senere halter den gamle mand hjemad til sin træhytte. Han er forslået i ansigtet, og blodet løber ned ad kinden. Han er meget ulykkelig.

Den næste dag er der ingen træhytte langt ude i den store skov, for den er brændt ned. Den gamle mand er også væk, og ingen har siden set ham.

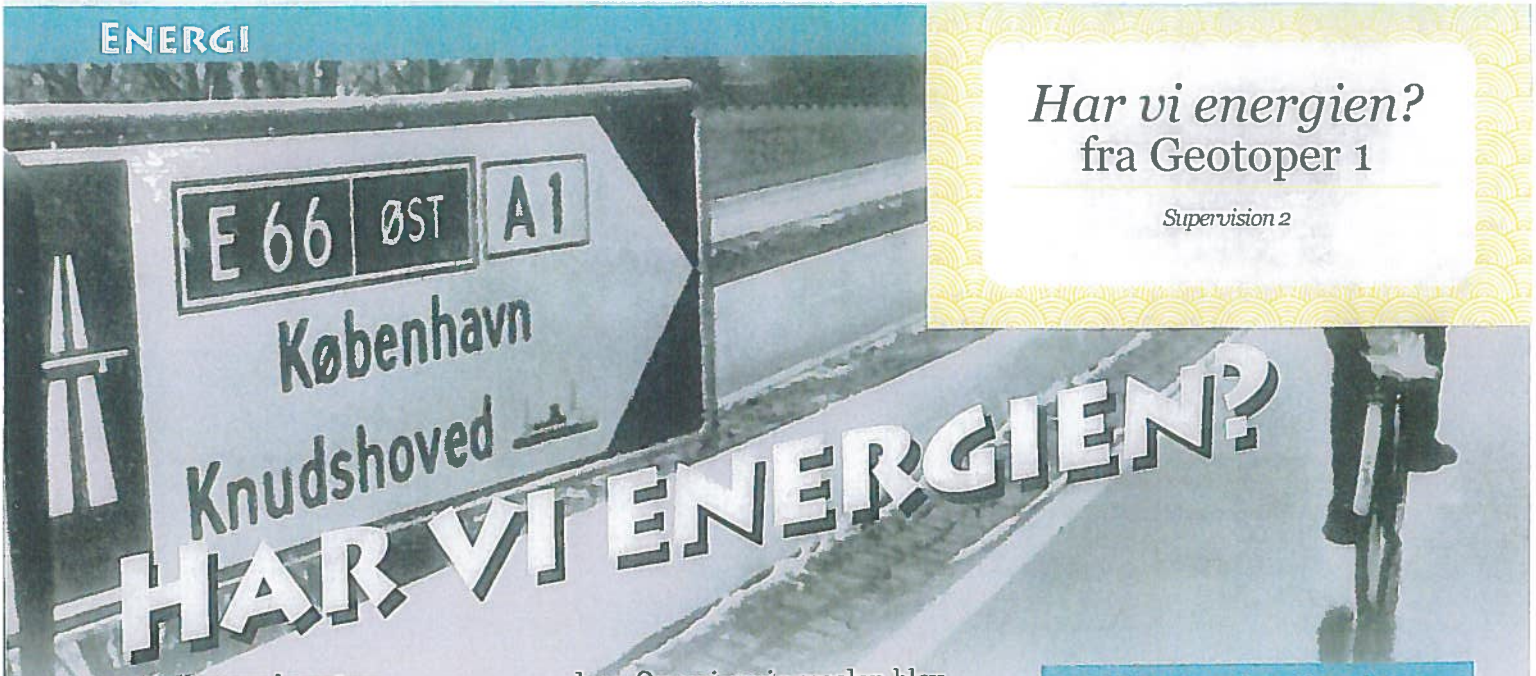

HAR VI ENERGIEN?

Har vi energien?
fra Geotoper 1

Supervision 2

Vi gik søndagstur på motorvejen

Da jeg var barn, gik vi tur på motorvejen om søndagen, sagde mor en dag til Rasmus.

Han stirrede på sin mor, som om hun ikke var rigtig klog.

- Var det ikke, før bilerne blev opfundet? drillede han.

- Nej, det var faktisk ret alvorligt. Nogle arabiske oliestater havde sat oliepriserne op med 70%, og hele den vestlige verden skulle deles om den olie, der var på lager. Det var den danske regering, som forbød bilkørsel i weekenden. Vi rykkede også sammen i et lille rum i mormors og morfars store hus. Og swimmingpoolen blev tømt for vand for at spare energi. Energipriserne steg og steg i den periode, og vi syntes, at vi blev fattigere.

- Så er det da godt, at vi selv har olie i Nordsøen - det er jo næsten gratis for os, sagde Rasmus.

- Kan du huske, da der var konflikt i Mellemøsten. Dengang steg oliepriserne også voldsomt, - men olien fra Nordsøen kostede præcis det samme som olie fra andre steder i Verden.

- Ok, tingene hænger sammen, det har jeg forstået, men det kunne nu være sjovt at cykle rundt midt på motorvejen uden at møde biler.

OPEC hævede olieprisen

I oktober 1973 vedtog de arabiske medlemmer af OPEC (Organisationen af Olieeksporterende Lande) at hæve prisen på råolie med 70 % på én gang.

Det var et voldsomt chok for de fleste forbrugere. OPEC leverede nemlig næsten to tredjedele af verdens daglige olieforbrug.

Pludselig forstod forbrugerne i den rige del af verden, at oliekilderne ikke var uudtømmelige, og at sælgeren satte betingelserne.

Oliechokket medførte, at de rige lande boykottede OPEC-landene.

Olien blev rationeret, for at der var nok. Det medførte fx bilfrie søndage i mange lande.

OPEC-landene tjente milliarder af dollars på de høje priser, men samtidig blev det en god forretning at lede efter olie andre steder i verden.

Olieprisens op- og nedture

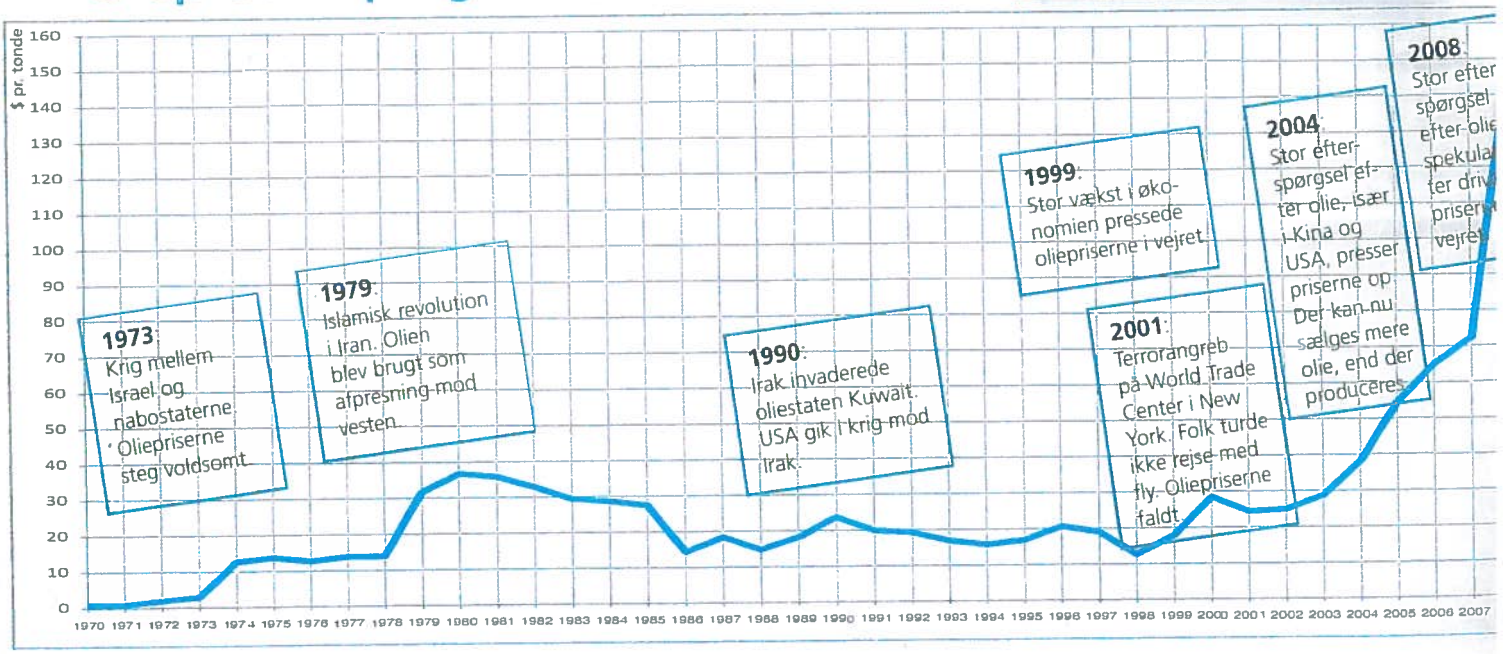

Der findes nye oliekilder

I den canadiske stat Alberta findes godt 200 milliarder tønder råolie i nogle tykke lag af tjæresand. Tidligere kunne det ikke betale sig at udvinde olien, men ny teknik har medført, at produktionsprisen på olien fra tjæresandet er meget lav, og olien kan derfor sælges med god fortjeneste. Den globale opvarmning har medført, at der nu er adgang til at udnytte mange oliereserver i Arktis. Måske rummer Grønland og andre arktiske områder fremtidens nye oliekilder.

I Rusland og i Afrika vokser olieproduktionen. Saudi-Arabien og Rusland kappes nu om at være verdens største olieproducenter.

Er der olie nok i fremtiden?

Det har ofte vist sig, at man mange steder i verden med ny teknik kan hente olie op fra oliekilder, som man tidligere anså for tømte. Derfor er der ikke udsigt til, at olien slipper op foreløbig. Men der er mangel på olie, fordi forbruget af olie stiger hurtigere end produktionen. Olieforbruget er især vokset i Kina og USA, og det har medført, at priserne på olie er steget voldsomt.

Det er dog helt sikkert, at olien slipper op en dag - om 50, 100 eller måske først om 500 år. Vi ved det ikke.

Læs mere om verdens energireserver på GeotopNet

Hvor i verden findes olie og naturgas?

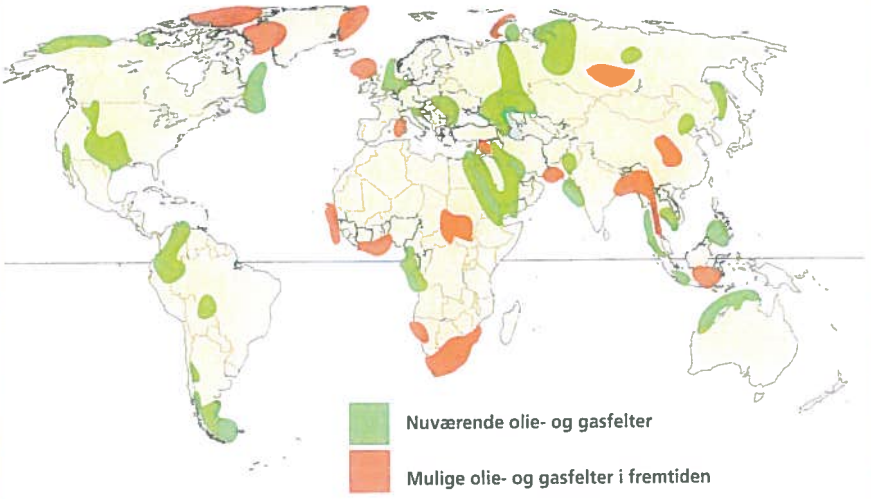

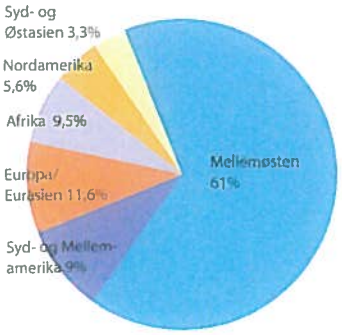

Cirklen viser reservernes fordeling på bestemte regioner i 2008.

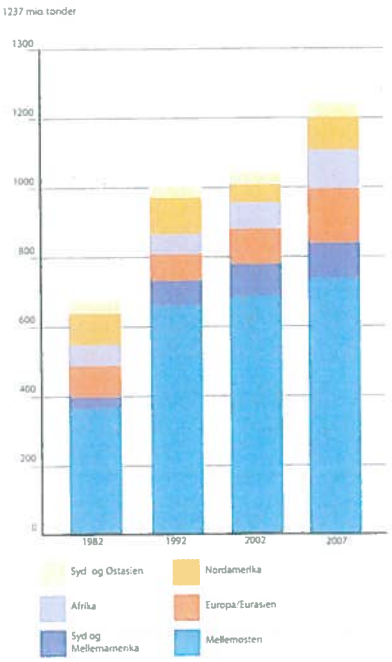

Søjlerne viser verdens reserver af råolie i 1982, 1992, 2002 og i 2008.

Hvor i verden har man fundet mere olie siden 1982, og hvor er der blevet mindre olie?

Verdens energiforbrug

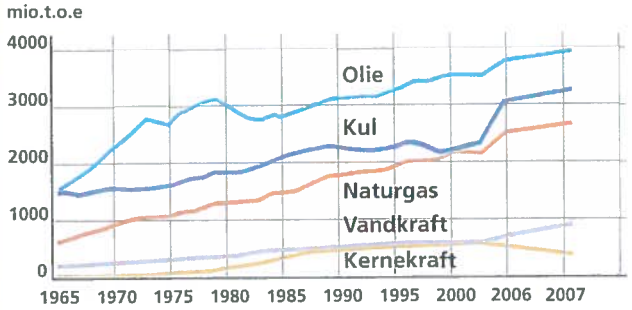

1 t.o.e = 1 tons olie ækvivalent. Det svarer til brændværdien i 1 tons olie. Den enhed anvender man til at sammenligne forskellige former for energi.

Kilde: BP

Aflæs diagrammerne

Hvilke former for energikilder vises?

Hvilke former for energiforbrug har haft den største vækst siden 1965?

Hvilke former for energiforbrug har haft den svageste vækst siden 1965?

Hvordan kunne udviklingen i energiforbruget vises på andre måder end ved at bruge cirkler, søjler og kurver?

Shake af Christina Hesselholdt

Supervision 3

Shake

AF CHRISTINA HESSELHOLDT

Vi måtte ikke få en kniv, og derfor brugte Anette neglene til at skrabe det sorte tyggegummi af asfalten med, hvor det lå og lignede ansamlinger af smeltet dæk og dannede blide umærkelige forhøjninger. Hun skrabede, fordi hun var den bedste, og imens stod jeg bøjet over hende, »flyt dig, du skygger«, eller jeg smed mig på den varme asfalt ved siden af hende og holdt udkig efter biler, så vi ikke skulle blive kørt flade og nogen komme og skrabe os op. Det hvide duede ikke, det blev gråt af brug, det lyserøde duede heller ikke, det mistede for megen farve, det så udtygget ud, men det sorte, Shake, beholdt sin farve, måske blev det endda mere indædt sort af brug. Hun løsnede klumpen hele vejen rundt langs kanterne, og måske slap den straks asfalten, eller hun måtte grave og trække lange tråde fri. Dér hvor tråden slap klumpen, blev der hvidt af protest, og hver afreven del lod hun falde ned i min hånd. Hun tog stramt rundt om håndleddet på mig for bedre at kunne styre min hånd. Så rensede hun neglene, der i forvejen havde været sorte af jord eller bussemænd, og lod det smulder drysse med ned i bunken, jeg overførte forsigtigt bunken fra min hånd til hendes,

og hun gav sig til at trykke og ælte. Til sidst holdt hun en aflang firkant mellem to fingre, op af lommen trak hun et gult og sort Shake-papir, og mens jeg forsigtigt holdt tyggegummiet, glattede hun papiret over sit knæ, men der var altid små revner, som der ikke var noget at gøre ved, ligesom der ikke var noget at gøre ved, at stykket ikke lugtede af salmiak, og vi rejste os og gik omkring mellem boligblokkene for at finde et barn, »se, hvad du må få«.

PETER MOURITZEN
MANDEN MED RIVEN

Hun forstod det ikke.

Hun kunne ikke finde hans grav. Hun havde da været her mange gange og aldrig før haft vanskelighed ved at finde, hvor han lå. Hun kunne finde det i søvne. Hun kunne finde stedet på trods af sine tåreblændede øjne. Men nu var graven væk.

Hun stod der vantro og knugede den buket hun havde med. – Er jeg blevet tosset? hviskede hun.

Et stykke fra hende gik der en mand og rev visne blade sammen. Hun gik hen til ham og forsøgte at lyde rolig og afslappet.

– Undskyld, sagde hun, – men jeg leder efter et bestemt gravsted. Måske kan De hjælpe mig?

Hun oplyste navnet på sin elskede. Som havde forladt hende så brat, at hun ikke kunne forlade ham.

Manden med riven lyttede, nikkede og gjorde et kort kast med hovedet, hun skulle følge ham. De gik ad stier, som hun ikke kendte, hun tænkte at det var underligt – de kunne da ikke have flyttet hans grav? Det gjorde man da ikke. Så kom de til en sten, som hun med det samme vidste ikke var hans.

– Nej, sagde hun, – det er forkert.

Manden pegede med riven på stenens inskription. Det var meningen hun skulle læse.

Der stod hendes navn, hendes eget navn, og hendes fødselsår; men der stod ikke noget dødsår.

– Hvad skal det betyde? hviskede hun. – Det er modbydeligt! Er det en dårlig spøg?

Manden med riven rystede på hovedet. Da han endelig talte, talte han varmt og venligt, ikke spor skræmmende.

– Nogen ønsker at vise dig noget, sagde han. – Det her er ikke de dø-

des kirkegård, men de levendes kirkegård. Herfra kan du ikke slippe ud, før du slipper din sorg.

– Hvem nogen? hviskede hun bange.

Manden med riven trak på skuldrene. – Jeg er bare et redskab, sagde han så. – Jeg går og river, det er det jeg gør.

– Hvordan slipper jeg ud? spurgte hun.

– Ved at lægge din buket her. Så er du fri til at gå tilbage til livet. Men du kan aldrig mere besøge din vens grav. Du kan. Ja. Men du vil slet ikke ønske det. Det vil være slut.

– Aldrig, sagde den unge pige. – Aldrig vil jeg svigte min elskede.

– Se dig omkring, opfordrede manden med riven.

Hun så pludselig, at kirkegården var fyldt med mennesker, gamle mennesker, mest kvinder, men også mænd. De stod som hun selv ved andre grave og knugede deres buketter som vidste de ikke, om de skulle lægge dem eller ej.

– Stakkels gamle mennesker, sagde den unge pige. – Hvordan kan Gud være så grusom, at han forlanger at gamle mennesker skal svigte mindet om deres ægtefæller?

– Det er ikke en kirkegård for døde, som jeg sagde før, oplyste manden med riven venligt. – Der er kun unge her. De mennesker du ser, er ikke ældre end du selv er. Eller de var det i hvert fald i går. Men de ældes hurtigt. Den døde, som de ikke kan slippe, æder dem op.

Den unge pige så på de gamle koner, med deres forgræmmede øjne og hærgede ansigtsudtryk. Og hun så sig selv i dem og forstod pludselig, at manden med riven talte sandt og ville hende det bedste.

Hun gjorde mine til at ville lægge sin buket. Da skreg det fra alle de andre på kirkegården, som fra et mangehovedet uhyre: – Forræder! Hore! Tøs! Svigter du den du elsker?

Den unge pige fór forskrækket sammen, men manden med riven opmuntrede hende. – De kan ikke gøre dig noget. Det skal du vide, før du træffer din beslutning. De kan kun glamme. De er bange. For at miste deres sorg. De er misundelige. Over at du er så modig. For resten er de i familie med dig. Alle. De er den del af dig, der ikke vil slippe buketten.

Den unge pige forstod. Hun bøjede sig, det rev i hende af modstri-

dende følelser; men hun lagde så hurtigt buketten. Og da hun atter rejste sig, så hun sin elskedes navn på stenen.

Det var hans grav.

Der gik en mand og rev visne blade sammen et stykke borte, men han ænsede hende ikke, og der var ingen andre at se på kirkegården denne lidt råkolde efterårsdag.

– Farvel min ven. Jeg forlader dig nu. Jeg skal aldrig glemme dig; men mit liv kan jeg ikke give dig, hviskede hun.

Så forlod hun kirkegården, med løftet hoved, rankt og værdigt. Manden, der rev blade sammen, hilste kort med riven, idet hun gik ud. Men hun så ham slet ikke.

Revolutionernes år
fra Indblik og udsyn,
Historien for 8. kl.

Supervision 5

Revolutionernes år

Det hele startede i Syditalien, hvor landarbejderne gjorde oprør mod de kummerlige forhold, som de levede under. Det var måske nok et oprør mod magthaverne, men det var ikke politisk motiveret. Det var det næste derimod. Og da nyheden indløb i de forskellige europæiske hovedstæder, fik den det til at løbe koldt ned ad ryggen på magthaverne. Der var udbrudt revolution i Paris. Og var der noget, de enevældige regenter frygtede, var det dette.

Men revolutionen var ligeglad med Europas regenter og deres frygt, så den 22. februar 1848 gik det atter løs i Paris. Denne gang var det utilfredshed med borgerkongen Ludvig Filips styre, der fik folket på gaden. Samme Ludvig Filip (1773-1850) var selv kommet til magten ved en revolution i 1830, men nu ønskede franskmændene atter forandring. Kongen blev væltet og erstattet af en nationalliberal regering.

Fra Paris spredte oprøret sig som ringe vandet. Først til Wien og siden til Berlin. I Wien kostede oprøret Fyrst Metternich posten som Europas uofficielle leder, men kejseren holdt dog fast i magten. I Berlin fik man nedkæmpet oprøret med magt. Så på en måde kan man sige, at den folkelige opstand ebbede ud.

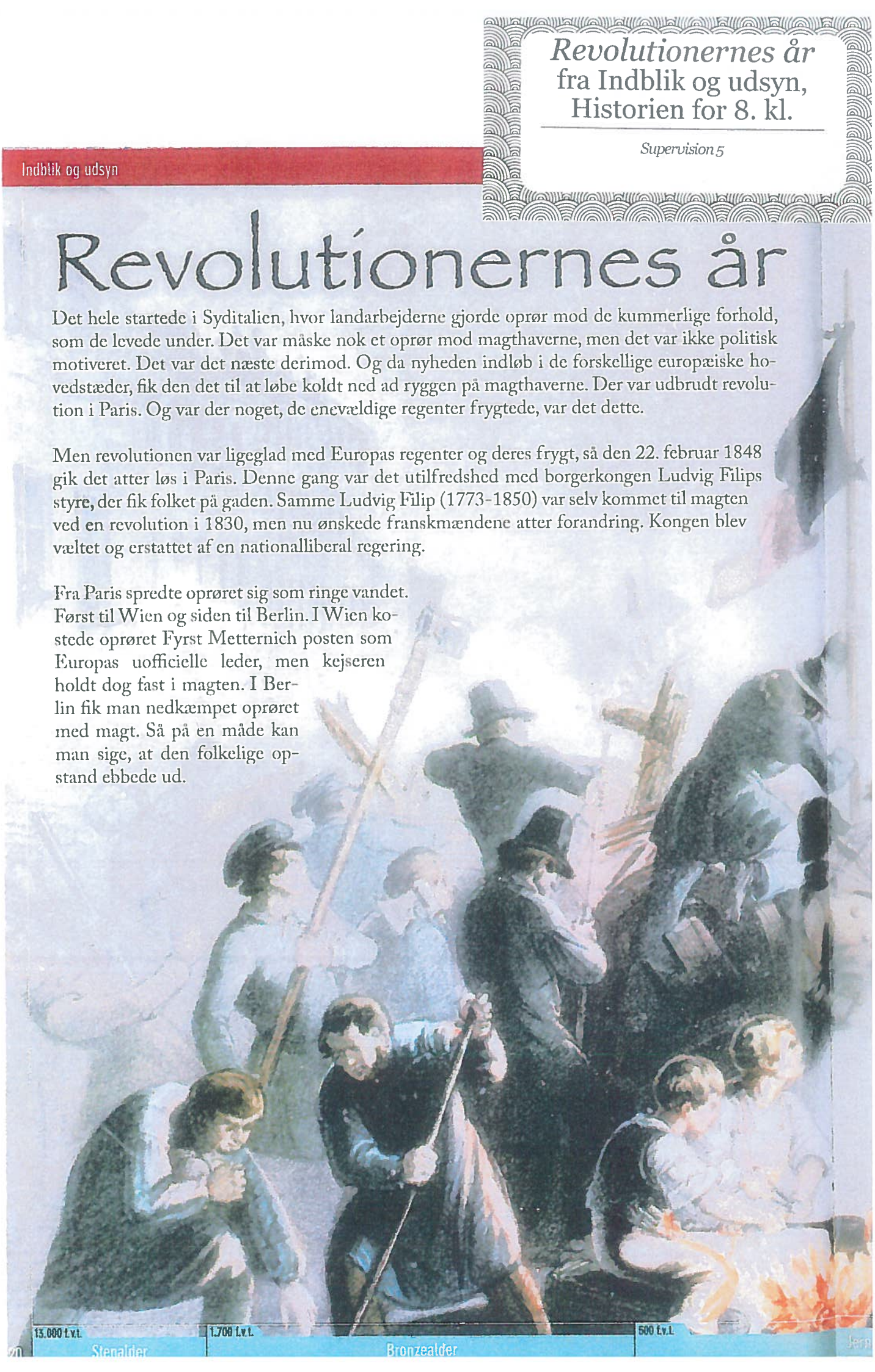

I Danmark havde man andre ting at tage sig til. Kong Christian var nemlig død i januar måned. Han havde været ved dårligt helbred i længere tid, men var alligevel gået ned til havnen, hvor han i bidende kulde havde taget afsked med et skib, der skulle til den danske koloni i Indien, Trankebar.

Kulden hjalp ikke på kongens helbred, og kort efter døde han. På tronen kom nu Frederik den 7. (1808-1863), sønnen, som havde været forvist til Fyn i lange perioder, og som kongen selv havde anset for uegnet til at regere landet. Måske var det derfor, at Christian den 8. allerede inden sin sygdom i januar havde givet sin regering besked på at forberede en forfatning for Helstaten. Som et af sine sidste ønsker pålagde den døende konge kronprinsen at lave en fri forfatning.

Det var der dog endnu ingen, der vidste. Ja, der havde faktisk været så stille i Danmark, at den nationalliberale leder Orla Lehmann havde benyttet chancen til at tage på kurophold i Italien. Situationen i Paris fik dog Lehmann til at haste hjem til Danmark.

Borgerkongen Ludvig Filip blev et af ofrene for revolterne i Europa. Han v selv kommet på tronen efter revolution i 1830. I 1849 blev det så hans tur til blive afsat.

Bilag C

Liste med begreber, som de ældre makkere bør kende før forløbet

Liste med begreber, som de ældre makkere bør kende før forløbet

Ordklasser:

- substantiver
- verber
- adjektiver

Ordbetydning:

- homonym
- synonym
- antonym
- Indholdsord
- funktionsord
- overbegreber
- underbegreber

Morfemer:

- sammensatte ord
- rodmorfemer
- præfiks
- suffiks
- kerne
- endelser

Sætningsforbindere:

- tilføjelser
- modsætninger
- tid

Bilag D

Boglister

Inspirationsliste – bøger 5. klasse

Lette tekster

FIKTION:

Andersen, Kenneth Bøgh: Tissemyrens bid (serie, 168 sider)

Andersen, Lasse Bo: Zombie splatter – serie (48 sider)

Banscherus, Jürgen: Stor jagt på små fisk (serie En sag for Kwiatkowski, 96 sider)

Blade, Adam: Monsterjagten

Boye, Asker Hedegaard: Brøndby IF eller F.C. København (Jeg læser – serie, 32 sider)

Bødker, Benni: Lygtemænd (35 sider)

Bøgh Andersen, Kenneth: Helt forkert nummer – og andre gys (86 sider)

Dan Toft: I Ronaldos fodspor / I Messis fodspor

Einspor, Henrik: Rotter på loftet

Einspor, Henrik: Svend Svovl – hidsig halloween (62 sider)

El Jørgensen, Bodil: De gule gummisko (78 sider)

Gotthardt, Peter: Katla og Knøs-serie (70 sider)

Harild, Kirsten Sonne: Død eller levende (92 sider)

Höjer, Dan: Popstjernemysteriet (serie, 126 sider)

Jürgensen, Dennis: Balladen om den forsvundne mumie

Jensen, Jørn: Sporløs (serie, 100 sider)

Karrebæk, Dorte: Emmely M

Kinney, Jeff: Wimpy Kid

McMullan, Kate: Dragedamens hævn / Klassens nye dreng (111/103 sider)

Nielsen, Michael Næsted: Mordet i kælderen (158 sider)

Ottesen, Josefine: Enya (127 sider)

Sareen, Manu: Iqbal Farooq

5. klasse

Toft, Dan: Stygge munke på Børglum Kloster (189 sider)

Weinreich, Jacob: Kaptajn Blodskæg – serie (93 sider)

Widmark, Martin: Fodboldmysteriet (serie LasseMajas detektivbureau, 74 sider)

Aakesson, Kim Fupz: Engelbert H og den sidste chance

Aakeson,Kim Fupz: Jeg er William (69 sider)

FAKTA:

Bejder, Peter: Færøerne

Bering, Peter: Vikinger (Faktisk! – 34 sider)

Bygbjerg, Ole: Solsystemet (De små fagbøger – 37 sider)

Bojesen, Johannes & Lars Thomas: Havets regnskove (48 sider)

Bone, Emily: Astronomi - Små Fakta-serie (fx også Borge, Riddere, Lastbiler, Dinosaurer) (lix 22)

Byrjalsel, Inger: Slaver (De små fagbøger – 38 sider)

Faurby, Bent: Børn i gamle dage (De små fagbøger – 38 sider)

Gollander, Troels: Livets historie (De små fagbøger – 38 sider)

Hartmann, Nils: Varulve og vampyrer (De små fagbøger)

Larsen, Knud Erik: Columbus (De små fagbøger)

Maclaine, James: Pandaer – Små Fakta-serie (fx også Ballet, Hunde, Bjørne, Hvorfor spiser vi?) (lix 19)

Mysteriet om – serie

Shuter, Jane: Livet i en vikingeby

Zetterlund, Sven og Ingegerd: Dyrene på gården (96 sider)

Genrer (over lix 25)

PIGELIV:

Abedi, Isabel: Lola og det eneste vidne (serien om Lola, 242 sider)

Andersen, Maria: Tudemarie-serie (116 sider)

Benton, Jim: Kære dumme dagbog, er jeg prinsessen eller frøen? (serien Kære dumme dagbog, 140 sider)

Butcher, Nancy: Det vilde Hawaii (104 sider)

Finderup, Mette: Emmy-bøger (106 sider)

Gahrton, Måns: Livet ifølge Rosa (serie, 136 sider)

Gahrton, Måns: Eva og Adam – serie (125 sider)

Hallberg, Lin: Bedste venner-bogen (serie, 127 sider)

Harrison, Emma: Den perfekte sommer (serie, 143 sider)

Harrison, Emma: Normal kæreste søges! (serie, 124 sider)

Holm, Annika: Den store forvirring (serien Slandrehank! (134 sider)

Katschke, Judy: Som to dråber vand (87 sider)

Kyed Knudsen, Line: Mig og Marco (108 sider)

Løkkegaard, Gitte: Knus-klubben (serie, 91 sider)

Pantermüller, Alice: Lottes liv – hvor lamt er det lige? (serie, 158 sider)

Sommer – Bodenburg, Angela: ”Hanna. Guds mindste engel”

Stine, Megan: Min søster er supermodel (98 sider)

Stine, Megan: Sandheden, hele sandheden! (118 sider)

Wandahl, Camilla: Veninder for altid (serie, 131 sider)

Wilder, Laura Ingalls: Laura-bøgerne

Wilson, Jacqueline: Brokbloggen (116 sider)

HESTEBØGER:

Brooke, Lauren: Alt eller intet (serien Chestnut Hill, 200 sider)

5. klasse

Farley, Walter: Den sorte hingst – serie (167 sider)

Frimansson, Inger: Tør du ride på Golden? (180 sider)

Hallberg, Lin: Giv Robot en chance! (serie, 119 sider)

Harild, Kirsten Sonne: Pony & Co – serie (91 sider)

Nordstrøm, Christina: Firkløveret (110 sider)

SPORT:

Bieniek, Christian: Fodboldholdet – serie (88 sider)

Bøgeholt Pedersen, Lars: Fodboldvenner – serie (107 sider)

Gahrton, Måns: Målløse United – serie (169 sider)

Garlando, Luigo: Mål! – serie (126 sider)

Harild, Kirsten Sonne: FC Englene – serie (99 sider)

Langer, Kim: Skaterland – serie (142 sider)

Nahrgang, Frauke: De blå-gule djævle (123 sider)

Toft, Dan: I Mezzis fodspor / I Ronaldos fodspor (156 sider)

Ringtved, Glenn: Dreamteam – serie (88 sider)

Zimakoff, Daniel: FC Mezzi – serie (84 sider)

KRIMI:

Banschererus, Jürgen: Dronningens Smaragd – serie (142 sider)

Barlow: Tigerens hule (60 sider)

Blyton, Enid: De 5-bøger

Carey, M.V.: Den forsvundne særling eller Havfruemysteriet (serie, 150 sider)

Dürr, Morten: Jagten på den talende hund (234 sider)

Harild, Kirsten Sonne: Cornelius Krut (117 sider)

Jensen, Jørn: Sporløs (110 sider)

Kyed Knudsen, Line: 2620 – kidnapningen. (154 sider)

5. klasse

Lidbeck, Petter: Den døde hund (133 sider)

Ohlsson, Kristina: Glasbørnene (156 sider)

Ottesen, Josefine: K.I.C.K.S. slår til (90 sider)

GYS:

Andreasen, Margot: Kloen og andre gys (84 sider)

Arden, William: Død mands gåder (158 sider)

Donbavand, Tommy: Den sidste heltedåd (186 sider)

Jürgensen, Dennis: Æsurhvin slår til (123 sider)

Mouritzen, Peter: Knokkel-Hånden (122 sider)

Mouritzen, Peter: Haltefanden (78 sider)

Snicket, Lemony: Tårepersersøen (179 sider)

Stine, R.L.: Fugleskræmslernes nat (serien Gåsehud, 136 sider)

Weinreich, Jacob: Gyserklubben 1-5

Weinreich, Jacob: Monsterjægerne (115 sider)

Aamodt, Ingunn: Kannibalen (serie Marv og Ben, 108 sider)

FANTASY:

Blay, Charlotte: Felix Fox (serie, 126 sider)

DeMatteis, J. M.: Drømmetyven (150 sider)

Eken, Cecilie: Det levende sværd (151 sider)

Eken, Cecilie: Vejrmagerens storme (160 sider)

Eken, Cecilie: Sølvblomst (173 sider)

El Jørgensen, Bodil: Pigen fra havet (serie, 139 sider)

Kyed Knudsen, Line: Pigerne fra Nordsletten (175 sider)

Kaaberbøl, Lene: Salamanderens hjerte (1. bog i W.I.T.C.H. , 111 sider)

Kaaberbøl, Lene: Vildheks – serie (169 sider)

5. klasse

Pratchett, Terry: Varehuset og Gnomernes flugt (149 sider)

Rodda, Emily: Tåresøen (141 sider)

Rendtorff, Ida-Marie: Månemenneske (139 sider)

Vinther Madsen, Martin: Drømmekrigerne – serie (174 sider)

ANDRE GENRER:

Bluitgen, Kåre: Lossen med guldører (131 sider)

Boyne, John: Drengen i den stribede pyjamas (192 sider)

Bredsdorff, Bodil: Min slagsbror (101 sider)

Bødker, Cecil: Silas og den sorte hoppe (147 sider)

Einspor, Henrik: Med døden i hælene (175 sider)

Jürgensen, Dennis: Balladen om den forsvundne mumie -serie (106 sider)

Kidd, Rob: Jack Sparrow – serie (115 sider)

Reuter, Bjarne: Drengene fra Sankt Petri (172 sider)

Rødtnes, Nicole Boyle: Freakshow – serie (152 sider)

Zimakoff, Daniel: Desertørerne (127 sider)

FAKTA:

”Alt om starwars”

Alin, Cecilia N., Elisabet Broomé, Angela Gotborn: GufEkspressen (64 sider)

Dalby, Elizabeth og Usborne: Naturens mysterier (128 sider)

Djursgård, Tinne R. Kamm: Gør din hest fin (80 sider)

Faurby, Bent: Fodbold (De store fagbøger – 49 sider)

Fowler, Will: Våben og krigskunst (64 sider)

Frognes, Dag Reidar: Tordenskiold (80 sider)

Goldsack, Gaby: Fantastiske flyvemaskiner

Hansen, Kim Møller: Besøg fra rummet (De store fagbøger – 49 sider)

5. klasse

Hansen, Ole Steen: Luftfart (De store fagbøger)

Jørgensen, Bent: Krible-krable-dyr (92 sider)

Madsen Mads Kjær: 2. verdenskrig (De store fagbøger – 49 sider)

Mikkelsen, Hanne Guldberg: Hekse og trolddom (De store fagbøger – 49 sider)

Nielsen, Dorthe & Sander, Maria: Dansk slavehandel (De store fagbøger – 49 sider)

Poulsen, Jens Aage: 1. verdenskig (De store fagbøger – 49 sider)

Sønnichsen, Ole: Verdens største fodboldspillere (148 sider)

Thomas, Lars: Overtro (De store fagbøger – 49 sider)

Østergaard, Gerd: Antarktisk (De store fagbøger – 49 sider)

Inspirationsliste – bøger 8. klasse

Lette tekster

Andersen, Kenneth Bøgh: De hvide mænd

Barlow, Steve: Dragejægeren

Jürgensen, Dennis: Kærlighed ved første hik

Eken, Cecilie: For evigt din

Lose, Michael: Kragernes dans

Wung-Sung, Jesper: Tretten tynde teenagere

Wung-Sung, Jesper: Ægte brøker

Zimakoff, Daniel: Fuld fart festival

Ørsum, Caroline: The Killing Lies

Aakesson, Kim Fupz: Alting og Ulla Vilstrup

Genrer

FAKTA:

Bloch, Sara Kviat: Tro (Gyldendal Viden)

Laura, Heidi: Straf (Gyldendal Viden)

Laura, Heidi: Subkulturer (Gyldendal Viden)

Mackinney-Valentin, Maria: Mode (Gyldendal Viden)

Munck, Aske: Våben (Gyldendal Viden)

Nørgaard, Cecilie & Vittrup, Bonnie: Menneskehandel (Gyldendal Viden)

Pass, Nadja: Sociale medier (Gyldendal Viden)

Rasmussen, Mai: Familier (Gyldendal Viden)

Rasmussen, Mai: Globalisering (Gyldendal Viden)

8. klasse

FANTASY:

Altschuler, Sally: Verdens navle

Andersen, Kenneth Bøgh: Den faldne engel

Andersen, Kenneth Bøgh: Tempus fugit

Colfer, Eoin: Artemis Fowl

Collins, Suzanne: The Hunger Games

Cremer, Andrea: Natskygger

Kaaberbøl, Lene: Vildheks

Meyer, Stephenie: Twilight (serien)

Tolkien, J. R. R.: Ringenes herre

Wung-Sung, Jesper: Zam

FORELSKELSE:

Engell, Sara: Hjertet er 1 organ

Green, John: Endnu en Katherine

Green, John: Papertown

Jensen, Sanne Munk: Dig og mig ved daggry

Perkins, Stephanie: Anna og det franske kys

Rødtnes, Nicole Boyle: Bitchen imellem os

Rowell, Rainbow: Fangirl

Wandahl, Camilla: Som en tikken under huden

KRIMINELLE MILJØER:

Berggren, Mats: Onsdag aften lige før syv

Hoff, Kasper: Sniper

Muchamore, Robert: De grå ulve

Muchamore, Robert: Ensom ulv

8. klasse

REALISTISKE DRAMAER:

Ejersbo, Jakob: Eksil

Ejersbo, Jakob: Nordkraft

Foer, Jonathan Safran: Ekstremt højt og utroligt tæt på

Guillou, Jan: Brobyggerne

Hosseini, Khaled: Drageløberen

Hosseini, Khaled: Under en strålende sol

Irving, John: Æblemostreglementet

Mahmoud, Ahmad: Sort land – fortællinger fra ghettoen

Nordahl, Bertill: Hellig kriger

Turell, Dan: Vangedebilleder

Aakeson, Kim Fupz: Pragtfuldt, pragtfuldt!

SCIENCE FICTION:

Brown, Pierce: Rød opstand

Dashner, James: Maze Runner

Roth, Veronica: Divergent

Wung-Sung, Jesper: Kopierne

SPORTSBIOGRAFIER:

Agassi, Andre: Open

Christensen, Andreas Rasch: Krigeren – fortællingen om Luis Suarez

Lagercrantz, David: Jeg er Zlatan Ibrahimowitz

Nyrup, Jonas og Anders Damgaard: Mikkel Kessler – skabelsen af en myte

Rasmussen, Anders Haahr: Èn bold ad gangen – Wozniakcki, US Open 2009

Riis, Bjarne: Riis

8. klasse

UNGDOMSLIV:

Bruhn, Ida: Gennem nattens gader

Engell, Sarah: 21 måder at dø

Ewo, Jon: Sort. Og ca hvidt

Green, John: En flænge i himlen

Michael, Ib: Brev til månen

Rødtnes, Nicole Boyle: Hul i hovedet

Rødtnes, Nicole Boyle: XY

Shepard, Sara: Løgne

Thomsen, Mette: Plastic

Zimakoff, Daniel: En dødssyg ven

Aakeson, Kim Fupz: Jeg begyndte sådan set bare at gå

Bilag E

6 makkerkort

5. klasse
Makkerkort uge 1

Feedback ved højtlæsning

5. klasse
Makkerkort uge 2-3

Fire roller

5. klasse
Makkerkort uge 4-5

FIF-læsning

F: Forudsigelser før I læser

- Kig på forside, titel og illustrationer.
- Læs, hvad der står på bagsiden.
- Prøv nu at forudsige, hvad teksten vil give svar på.

I: Informationslæsning

Den yngre makker læser et afsnit højt. Hvis teksten er svær, kan I bruge tandemlæsning.

- Find efter hvert afsnit informationer, der er nye for den yngre makker.
- Skriv de nye informationer i makkerbogen.

F: Formidling af ny viden til en kammerat

Sæt stjerne ud for de nye informationer, I gerne ville formidle til en klassekammerat.

Arbejd nu sammen om makkeropgaverne.

Før I læser

Tal om, hvilke to roller I skal have i dag. Skift hver dag, så I begge prøver alle fire roller.

I begynder således:
Yngre makker: spåkone og detektiv
Ældre makker: journalist og cowboy

Spåkonen forudsiger, hvad bogen mon handler om, eller hvad der sker i næste kapitel.

Makkerlæsning med spørgsmål

- Spåkonen læser en side.
- Journalisten stiller spørgsmål til det læste. Og spåkonen svarer.
- Detektiven finder svære ord og udtryk, som journalisten forklarer.
- Cowboyen samler det hele op i sin lasso og giver et kort resumé.

Fortsæt på samme måde med de næste sider.

Efter I har læst

Arbejd sammen om makkeropgaverne.

Før I læser

- Tal om forside, titel og forsideillustration.
- Læs, hvad der står på bagsiden.
- Tal om illustrationerne i bogen.

Makkerlæsning med feedback

Den ældre makker læser de første to linjer, derefter læser den yngre makker resten af tiden højt.

5 sekunders reglen:

- Hvis din makker læser et ord forkert, springer et ord over eller ikke kender et ord:
  - Peg på ordet, og sig ”prøv igen”
  - Bed makkeren lydstave ordet
  - Læs ordet, og bed makkeren gentage ordet.

Efter I har læst

Arbejd sammen om makkeropgaverne.

5. klasse
Makkerkort uge 6-7

Morfem-læsning

5. klasse
Makkerkort uge 8

Skygge-læsning

5. klasse
Makkerkort uge 9-10

Læs tydeligt

Før I læser

Tal om, at god oplæsning handler om at læse tydeligt i et passende tempo, hvor man holder pauser, og hvor man betoner de rigtige steder.

Læs tydeligt

Lad den yngre makker læse højt afsnit for afsnit.

Efter hvert afsnit giver den ældre makker feedback i forhold til:

- Tempo
- Pauser
- Tydelighed
- Betoning

Lad evt. den yngre makker læse det samme afsnit mere end en gang.

Efter I har læst

Tal om, hvad der var lettest/sværest.

Arbejd derefter sammen om makkeropgaverne.

Før I læser

Tal om, hvilken person I vil skygge, dvs. tage noter til. Det kan være hovedpersonen, men det kan også være en anden spændende person fra teksten.

Skyggelæsning

Lad den yngre makker læse højt afsnit for afsnit.

Efter hvert afsnit skriver den yngre makker stikord i makkerbogen, hvis I har fået ny viden om den person, I skygger. Det kan være noget om, hvordan personen ser ud, eller hvad personen tænker eller føler. Det kan også være, hvad personen gør.

Efter I har læst

Lad den yngre makker læse alle stikordene højt.

Lad derefter den yngre makker lave en mundtlig personkarakteristik i hele sætninger.

Arbejd derefter sammen om makkeropgaverne.

Før I læser

- Tal om forside, titel og forsideillustration.
- Læs overskriften langsomt og tydeligt sammen.

Morfemlæsning

Den ældre makker læser den første sætning, hvor alle ordets dele, fx bøjninger og ord i sammensatte ord, udtales tydeligt. Derefter læser den yngre makker med tydelige bøjningsendelser.

- Tal om betydningen af bøjningsendelserne, fx pige-r: r betyder flertal
- Ved sammensatte ord – tal om ordenes betydning.

Efter I har læst

Arbejd sammen om makkeropgaverne.

Bilag F

10 opgaver i ordarbejde

Ordarbejde 1 (antonymer)

Læringsmål (Fiktion):

Jeg kan finde antonymer til udvalgte ord.

Opgave:

Find sammen adjektiver (tillægsord) eller verber (udsagnsord) i den yngre makkers bog, og udvælg 5 af dem, der har et eller flere antonymer.

Lad den yngre makker skrive ordet i boksen til venstre og eksempler på antonymer til højre. Find gerne mere end et antonym til de valgte ord.

Eksempel:

sulten	mæt

Skriv her:

Ordarbejde 2 (endelser)

Læringsmål (Fiktion):

Jeg kan læse komplekse ord og genkende endelser i ordet.

Opgave:

Find sammen 6 længere ord med forskellige endelser i den yngre makkers bog.

Lad den yngre makker skrive ordene i kasserne, og hjælp hinanden med at finde ordets endelse.

Tal om ordklasse og endelsens betydning. Skriv ordet opdelt på linjen og endelsens betydning i parentes.

Eksempel:

forventede	forvent – ede (datid)

Skriv her:

Ordarbejde 3 (synonymer)

Læringsmål (Fiktion):

Jeg kan finde synonymer til udvalgte ord.

Opgave:

Find sammen indholdsord i den yngre makkers bog, og udvælg 5 af dem, der har et eller flere synonymer.

Lad den yngre makker skrive ordet i boksen til venstre og eksempler på synonymer til højre. Find gerne mere end et synonym til de valgte ord.

Eksempel:

irritation	vrede, frustration

Skriv her:

Ordarbejde 4 (underbegreber)

Læringsmål (Fakta):

Jeg kan finde underbegreber til udvalgte overbegreber.

Opgave:

Find sammen overbegreber (substantiver/navneord) i den yngre makkers bog, og udvælg 5 af dem.

Lad den yngre makker skrive mindst tre underbegreber til hvert overbegreb.

Eksempel:

sport	tennis, håndbold, gymnastik

Skriv her:

KØBENHAVNS PROFESSIONS HØJSKOLE

Ordarbejde 5 (rodmorfemer)

Læringsmål (Fakta):

Jeg kan læse længere ord (op til 10 bogstaver) og dele dem i morfemer.

Opgave:

Find sammen 6 meget lange ord i den yngre makkers bog.

Lad den yngre makker skrive ordene i kasserne, og hjælp hinanden med at finde roden i ordet.

Lad derefter den yngre makker skrive ordene opdelt efter rodmorfem på linjerne.

Eksempel:

usikkerhed	u-sikker-hed

Skriv her:

Ordarbejde 6 (indholds- og funktionsord)

Læringsmål (Fiktion):

Jeg kan bruge et kolonnenotat til at få overblik over funktionsord og indholdsord.

Opgave:

Find sammen et afsnit på ca. 5 linjer i den yngre makkers bog.

Tal om, hvilke ord der fortæller noget om indholdet, og hvilke ord der blot binder teksten sammen.

Lad den yngre makker skrive funktions- og indholdsordene i hver sin spalte i kolonnenotatet.

Eksempel:

Bogen handler om pigen Dina, der har arvet sin mors særlige Skammer-kræfter, en evne der gør, at hun ser, hvad et andet menneske er skamfuld over.

Indholdsord	Funktionsord
bogen, pigen Dina, arvet, mors særlig Skammer-kræfter, evne, ser, andet menneske, skamfuld	handler, om, der, har, sin, en, der, gør, at, hun, hvad, et, er over

Skriv i dette kolonnenotat:

Indholdsord	Funktionsord

Ordarbejde 7 (ordbetydning)

Læringsmål (Fiktion):

Jeg kan bevidst vælge en direkte ordforståelsesstrategi ved at samtale om ordet eller slå det op.

Opgave:

Find sammen 3 svære ord i den yngre makkers bog. Marker på linjen, hvor godt I kender ordet. Yngre makker skriver Y, og ældre makker skriver Æ.

Lad først den yngre makker forklare, hvad det betyder, derefter den ældre makker. Hvis ingen ved det, spørg en lærer, eller slå det op på nettet sammen, fx på ordnet.dk.

Eksempel:

Eksempelord: *sædvane*

Bruger selv ordet — Kender ordet — Har hørt ordet før — Har aldrig hørt ordet

Yngre makker tror, det betyder "noget med vaner". Ældre makker tror, det betyder "noget almindeligt, som sædvanlig"? Det betyder: *almindelig , normal praksis*

Opgave:

Ord 1: _____

Bruger selv ordet — Kender ordet — Har hørt ordet før — Har aldrig hørt ordet

Yngre makker tror, det betyder…? Ældre makker tror, det betyder…? Det betyder: _____

Ord 2: _____

Bruger selv ordet — Kender ordet — Har hørt ordet før — Har aldrig hørt ordet

Yngre makker tror, det betyder…? Ældre makker tror, det betyder…? Det betyder: _____

Ord 3: _____

Bruger selv ordet — Kender ordet — Har hørt ordet før — Har aldrig hørt ordet

Yngre makker tror, det betyder…? Ældre makker tror, det betyder…? Det betyder: _____

Ordarbejde 8 (endelsen -er)

Læringsmål (Fiktion):

Jeg kan genkende nutidsendelser og flertalsendelser i læsning af ord.

Opgave:

Find sammen så mange verber (udsagnsord) og substantiver (navneord) om muligt med endelsen -er i den yngre makkers bog. Pas på, det skal være en endelse (– er eller -r) og ikke en del af ordet som fx i "klaver"

Tal sammen om, det er et substantiv eller et verbum. Lad den yngre makker skrive ordene i den rigtige kolonne.

Eksempel:

Substantiver	Verber
tigerunge-r	kravl-er

Skriv her:

Substantiver	Verber

Ordarbejde 9 (nøgleord)

Læringsmål (Fakta):

Jeg kan skrive nøgleord, der viser det vigtigste i en tekst.

Opgave:

Læs sammen afsnit for afsnit, og tal om, hvad der er det vigtigste i afsnittet.

Lad først den yngre makker komme med forslag til 4-5 nøgleord til hvert afsnit, og lad bagefter den ældre makker komme med sine forslag.

Bliv enige om 4-5 nøgleord til hvert afsnit.

Eksempel:

"Det er ikke nyt, at søfolk bliver angrebet af pirater. Sådan har det været i mange århundreder. De fleste forbinder pirater med de sørøvere, vi kender fra utallige film og bøger: et eventyrligt skib med farlige typer iklædt klap for øjet, træben, rådne tænder, en flaske rom i den ene hånd og en krum sabel i den anden. I dag er det især pirater fra Somalia, der truer skibsfarten".

Nøgleord: pirater, sørøvere, eventyrligt, i dag, Somalia

Opgave:

1. afsnit nøgleord:

_____

2. afsnit nøgleord:

_____

3. afsnit nøgleord:

_____

4. afsnit nøgleord:

_____

5. afsnit nøgleord:

_____

Ordarbejde 10 (præ- og suffikser)

Læringsmål (Fakta):

Jeg kan finde afledte ord med præfikser eller suffikser i en konkret tekst og dele dem i morfemer.

Opgave:

Find sammen 5 afledte ord. Lad den yngre makker skrive ordene og dele dem, så afledningen/afledningerne kommer til at stå for sig selv. Typiske præfikser: be-rette, for-tryde, er-klære, gen-skabe, ur-skov. Typiske suffikser: ven-lig, tro-skab, glem-som, lig-hed

Eksempel:

behandling	be-handl-ing

Skriv her:

Bilag G

10 opgaver i tekstforståelse

Tekstforståelse 1 (tid og sted)

Læringsmål (Fiktion):
Jeg kan finde ord, der fortæller noget om tid og sted.

Opgave:
Find sammen ord i teksten, der fortæller noget om tiden i teksten.

Lad den yngre makker skrive ordene ud for feltet "tid".

Find derefter ord i teksten, der fortæller noget om stedet / stederne, hvor det foregår.

Lad den yngre makker skrive ordene ud for feltet "sted".

Eksempel:

Tid	• nu, to timer senere, så, derefter
Sted	• i skoven, ved hytten, i Sverige

Skriv her:

Tid	
Sted	

KØBENHAVNS PROFESSIONS HØJSKOLE

Tekstforståelse 2 (spørgsmål)

Læringsmål (Fiktion):

Jeg kan stille undrende spørgsmål til en tekst.

Opgave:

Stil først 3 spørgsmål, hvor I kan finde svaret direkte i teksten.

Stil derefter 3 undrende spørgsmål, hvor I er nødt til at finde svaret mellem linjerne.

Lad den yngre makker skrive spørgsmålene i skemaet.

Besvar derefter spørgsmålene sammen.

Eksempel:

Kaj sidder inde på sit værelse med tårerne trillende ned ad kinderne. Han tænker på Solvej fra 5.c, som gik hjem sammen med Kasper.

Spørgsmål, hvor svar findes direkte i teksten	Spørgsmål, hvor svar findes mellem linjerne
Hvad hedder hovedpersonen?	Hvorfor er han ked af det?

Skriv her:

Spørgsmål, hvor svar findes direkte i teksten	Spørgsmål, hvor svar findes mellem linjerne

Tekstforståelse 3 (identifikation)

Læringsmål (Fiktion):

Jeg kan leve mig ind i fiktive personer og sammenligne deres reaktioner med mine egne.

Opgave:

Vælg en situation fra den bog, I læser, og forestil jer, at I var en af personerne. Tal om situationen og lad den yngre makker skrive, hvordan den fiktive person reagerer, og hvordan eleven selv ville reagere, og hvorfor der evt. er forskel.

Eksempel:

Sådan er situationen:	Askepot får ikke lov til at tage til bal på slottet, selv om hun har udført sin opgave (samle ærter op)
Hvordan reagerer Askepot:	Hun bliver ked af det, men gør, som hun får besked på.
Hvordan ville jeg reagere:	Jeg ville blive rasende og sige det til min far.
Hvorfor er vi forskellige:	Jeg lever i en anden tid, hvor børn er vant til at blive hørt.

Skriv her:

Hvordan reagerer personen: _____

_____

Hvordan ville jeg reagere: _____

_____

Hvorfor er vi forskellige (eller ens): _____

_____

Tekstforståelse 4 (overskrifter)

Læringsmål (Fakta):
Jeg kan skrive overskrifter til afsnit som læseforståelsesstrategi.

Opgave:
Læs sammen afsnit for afsnit i den yngre makkers bog (igen).

Find efter hvert afsnit en overskrift, der passer til lige netop dette afsnit.

Eksempel:

Tekst: "Kungfu var oprindeligt en gammel kinesisk kampsport, som man anvendte i krig. Kungfu blev også brugt som motion for mere end 2000 år siden på klostre i Kina"

Overskrift: Tidligere brug af kungfu i Kina

Skriv her:

Overskrifter:

1. afsnit: _____
2. afsnit: _____
3. afsnit: _____
4. afsnit: _____
5. afsnit: _____
6. afsnit: _____

Tekstforståelse 5 (kolonnenotat)

Læringsmål (Fakta):

Jeg kan reflektere over en tekst ved at sammenstille informationerne med mine egne tanker.

Opgave:

Skriv de vigtigste informationer fra jeres bog ned i kolonnenotatet.

Skriv efter hver information, hvad I tænker om det.

Eksempel:

Vigtige informationer fra bogen	Det tænker vi om det
Månen er dannet af resterne fra et sammenstød mellem Jorden og en anden planet	Det må have været et meget voldsomt sammenstød. Bare det ikke sker igen.

Skriv her informationer fra bogen og jeres tanker herom:

Vigtige informationer fra bogen	Det tænker vi om det

Tekstforståelse 6 (tankesky)

Læringsmål (Fiktion):

Jeg kan forstå sætninger ved brug af en tankesky.

Opgave:

Find sammen to sætninger i den yngre makkers bog.

Udfyld en tankesky for hver sætning. Det er ikke sikkert, at I kan udfylde alle punkter.

Eksempel:

Sætning: Pernille drikker saftevand med sin kæreste hver aften

Aktør – hvem gør noget?
Handling – hvad gør han/hun?
Genstand – hvad drikker hun?
Deltager – hvem deltager?
Tid – hvornår?
Sted – hvor?

Udfyld tankemodeller:

Skriv først de to sætninger:

_____

_____

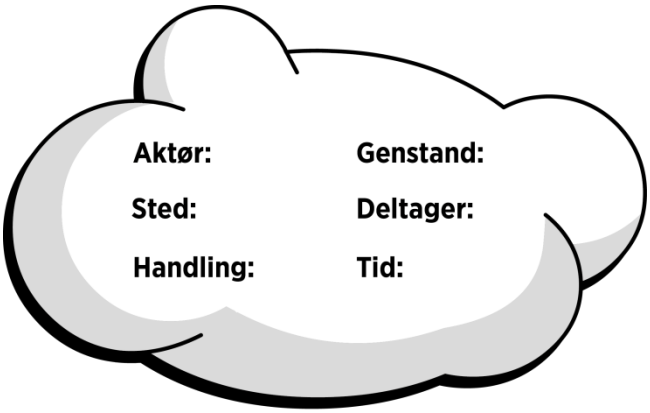

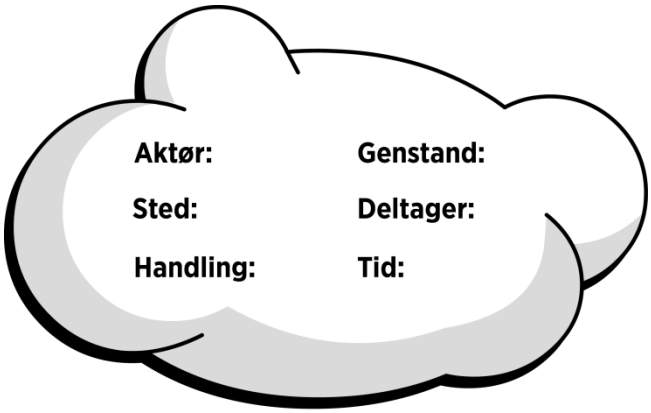

Tekstforståelse 7 (meddigtning)

Læringsmål (Fiktion):

Jeg kan meddigte og derigennem forholde mig aktivt til handlingen.

Opgave:

Forestil jer, at I er hovedpersonen i den yngre makkers bog. Tal om, hvad denne person kunne finde på at skrive i sin dagbog i dag. Den yngre makker skriver derefter med støtte fra den ældre makker en halv side i denne persons fiktive dagbog.

Eksempel:

Harry Potter skriver i sin dagbog: ”Jeg kan slet ikke forestille mig, hvad der ville være sket, hvis jeg ikke var kommet til Hogwarts. Hvordan skulle jeg have udholdt den skrækkelige familie? Jeg er glad for ikke mere at skulle se Dudleys grimme fjæs og høre på åndssvage onkel Vernons råben og skrigen. Og tante Petunia kommer jeg heller ikke ligefrem til at savne. Nu vil jeg nyde at være her og ikke ødelægge mit humør med at tænke for meget på dem.”

Skriv dagbogen her:

Tekstforståelse 8 (sætningsforbindere)

Læringsmål (Fiktion):

Jeg kan forstå betydningen af forbindelser mellem sætninger, specifikt omkring modsætninger og tilføjelser.

Opgave:

Find sammen forbindelser mellem sætninger i den yngre makkers bog.

Lad den yngre makker skrive sætninger i skemaet og vurdere, om forbindelsen er en modsætning (fx *men, alligevel, på den anden side*) eller en tilføjelse (fx *og, desuden*). Forbindelserne skal understreges.

Eksempel:

Sætning: Viktor ville gerne med på lejrskole, men alligevel vælger han at blive hjemme, og han er glad for at være hjemme.

Modsætning Fx *men, alligevel, derimod, selv om, end*	**Tilføjelse** Fx *og, derudover, for det andet*
Viktor ville gerne med på lejrskole, men alligevel vælger han at blive hjemme	vælger han at blive hjemme, og han er glad for at være hjemme.

Skriv sætninger fra bog her:

Modsætning Fx *men, alligevel, derimod, selv om, end*	**Tilføjelse** Fx *og, derudover, for det andet*

Tekstforståelse 9 (tekstbånd)

Læringsmål (Fakta):

Jeg kan finde ord, der refererer til det samme, som et tekstbånd, fx Ronaldo, fodboldspilleren, han, hans osv.

Opgave:

Find sammen ord i teksten, der refererer til det overordnede indholdsområde, og skriv dem ud for "emne".

Tal sammen om de underordnede indholdsområder, og find ord, der refererer til det samme.

Eksempel:

Emne: Ballet	• balletten, den, dans, den fysiske udfoldelse
Underemne 1:Balletskole	• skole, balletskolen, den, her,

Skriv her:

Emne:_____	
Underemne 1:_____	
Underemne 2:_____	

Tekstforståelse 10 (informationskort)

Læringsmål (Fakta):

Jeg kan anvende et informationskort som læseforståelsesstrategi.

Opgave:

Skriv sammen bogens emne og kategorisering (overordnede emne) øverst.

Udfyld efterhånden, som I læser, flere og flere rammer, der fortæller noget om bogens indhold.

Eksempel:

Skriv her:

Bilag H

8 spil

4. eller 5. klasse

Ordspil 1

Læringsmål:

Jeg kan finde to betydninger af et ord, dvs. af et homonym.

Opgaven:

I har en spillebrik hver og en mønt.

I skiftes til at slå plat og krone og rykke spillebrikken fremad; en ved plat og to ved krone.

Forklar de to mulige betydninger af det ord, I lander på. Fx kilde, som både kan betyde et vandløb, og at man rører ved en, så vedkommende griner.

Hvis man svarer rigtigt, får man en tur mere; dog højest to i træk.

Spil her:

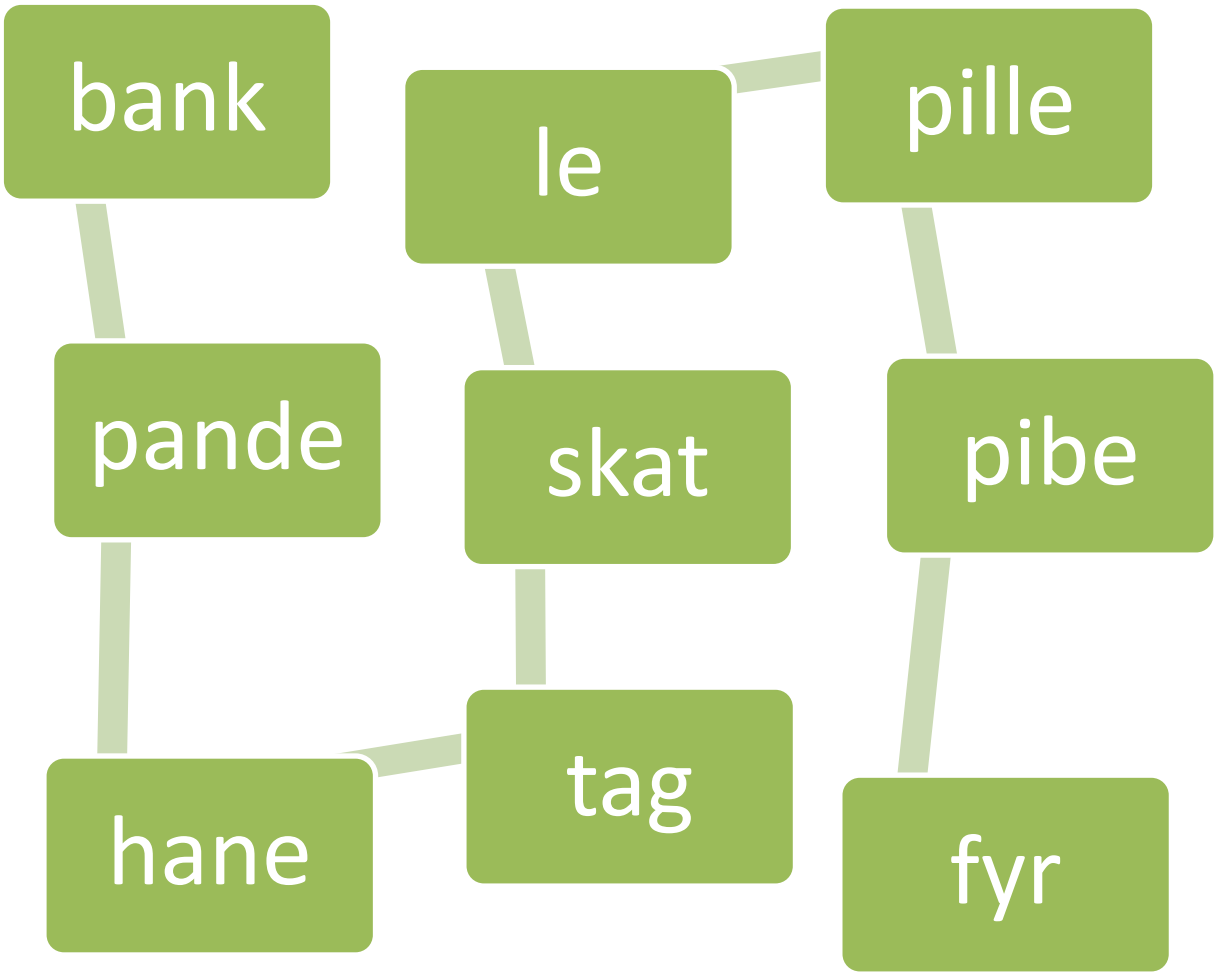

4. eller 5. klasse

Ordspil 2

Læringsmål:

Jeg kan finde et antonym til et ord.

Opgave:

I har en spillebrik hver og en mønt.

I skiftes til at slå plat og krone og rykke spillebrikken fremad; en ved plat og to ved krone.

Find et antonym til det ord, du lander på. Fx antonymet til "høj" er "lav".

Hvis man svarer rigtigt, får man en tur mere; dog højest to i træk.

Spil begynder her:

4. eller 5. klasse

Ordspil 3

Læringsmål:

Jeg kan finde et synonym til et ord.

Opgave:

I har en spillebrik hver og en mønt.

I skiftes til at slå plat og krone og rykke spillebrikken fremad; en ved plat og to ved krone.

Find to synonymer til det ord, du lander på. Fx synonymet til "kæmpe" er "stor" og "enorm".

Hvis man svarer rigtigt, får man en tur mere; dog højest to i træk.

Spil begynder her:

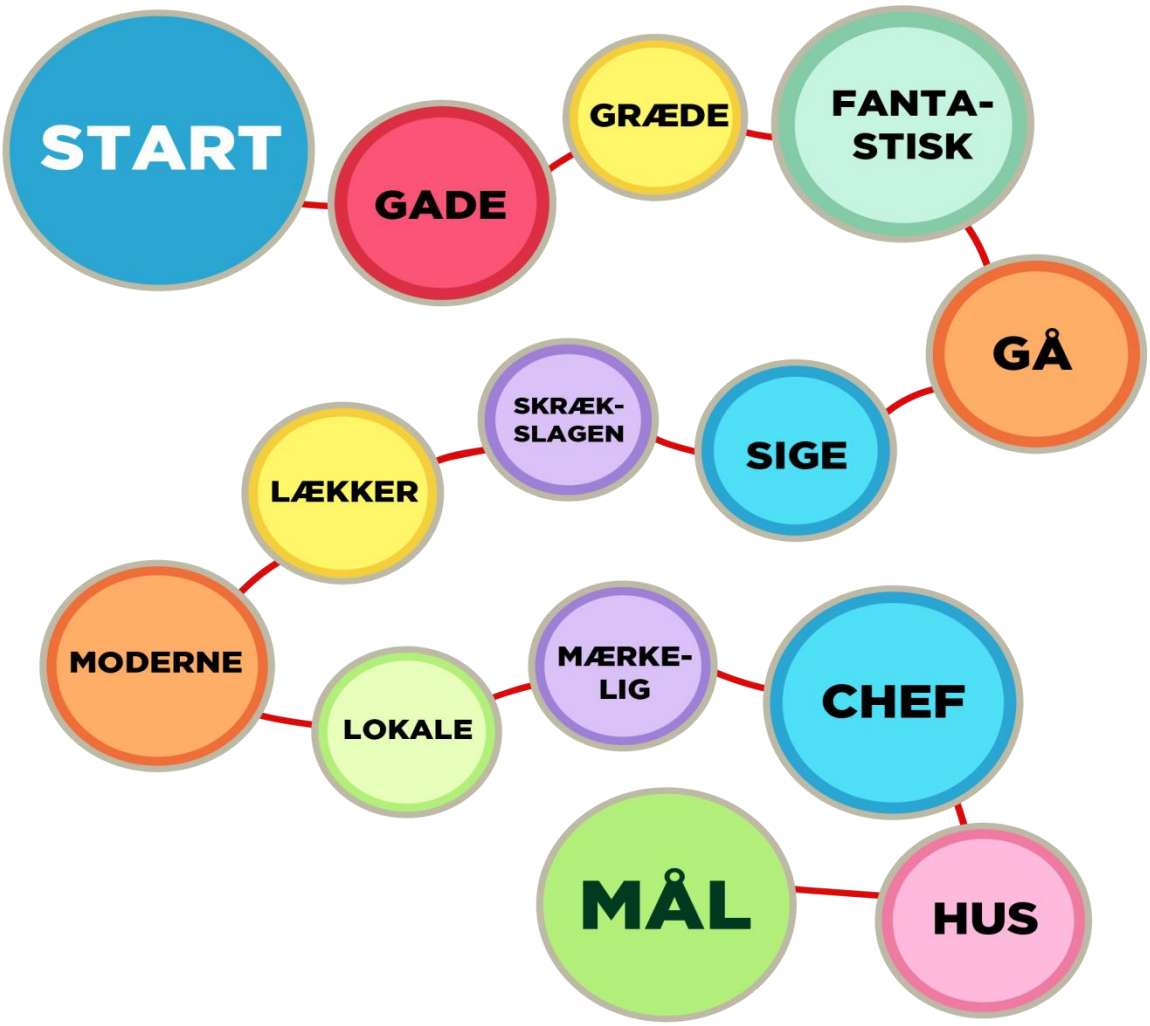

4. eller 5. klasse

Ordspil 4

Læringsmål:

Jeg kan forklare et ord ved hjælp af et overbegreb.

Opgaven:

I har en spillebrik hver og en mønt.

I skiftes til at slå plat og krone og rykke spillebrikken fremad; en ved plat og to ved krone.

Nævn et overbegreb, og brug det til at forklare det ord, I lander på. Fx tiger: et rovdyr, der lever i Asien.

Hvis man svarer rigtigt, får man en tur mere; dog højest to i træk.

Spil her:

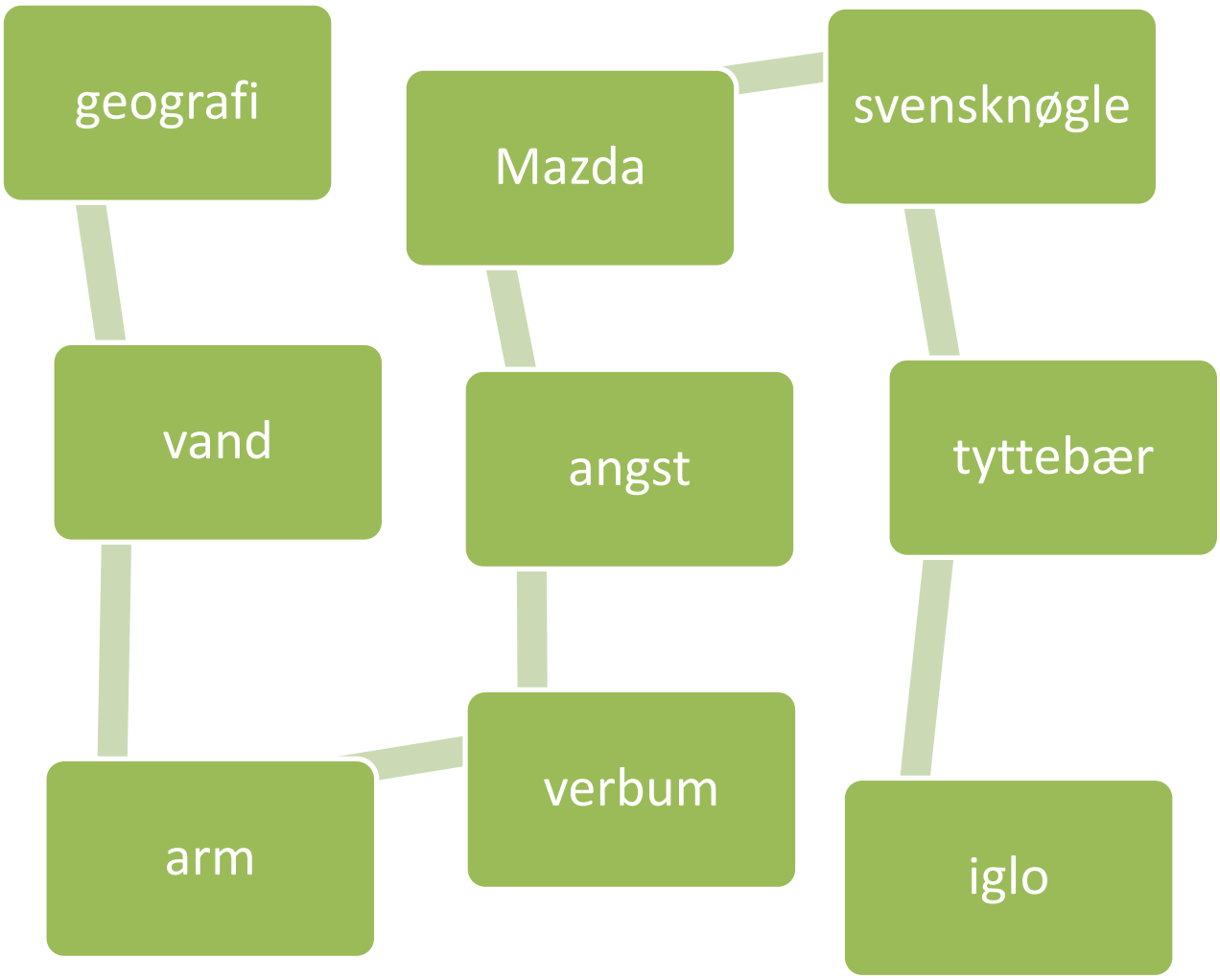

Ordspil 5

Læringsmål:

Jeg kan finde på ord med forskellige præfikser.

Opgave:

I har en spillebrik hver og en mønt.

I skiftes til at slå plat og krone og rykke brikken fremad; en ved plat og to ved krone.

Nævn et ord, der starter med den forstavelse (præfiks), I lander på, fx for- fatter.

Hvis man svarer rigtigt, får man en tur mere; dog højest to i træk.

Spil begynder her:

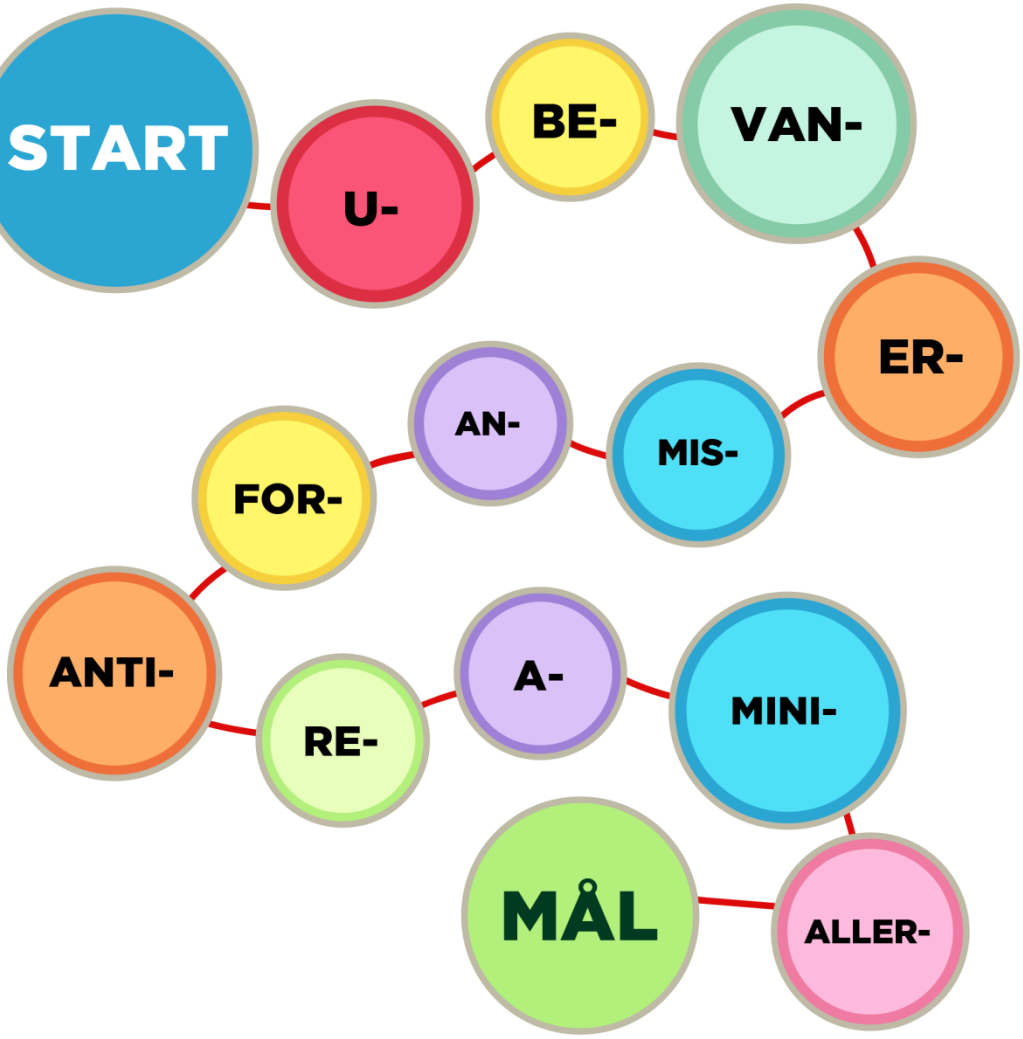

4. eller 5. klasse

Ordspil 6

Læringsmål:

Jeg kan finde på ord med forskellige suffikser.

Opgave:

I har en spillebrik hver og en mønt.

I skiftes til at slå plat og krone og rykke brikken fremad; en ved plat og to ved krone.

Nævn et ord, der ender på den afledningsendelse (suffiks), I lander på, fx trodsig.

Hvis man svarer rigtigt, får man en tur mere; dog højest to i træk.

Spil begynder her:

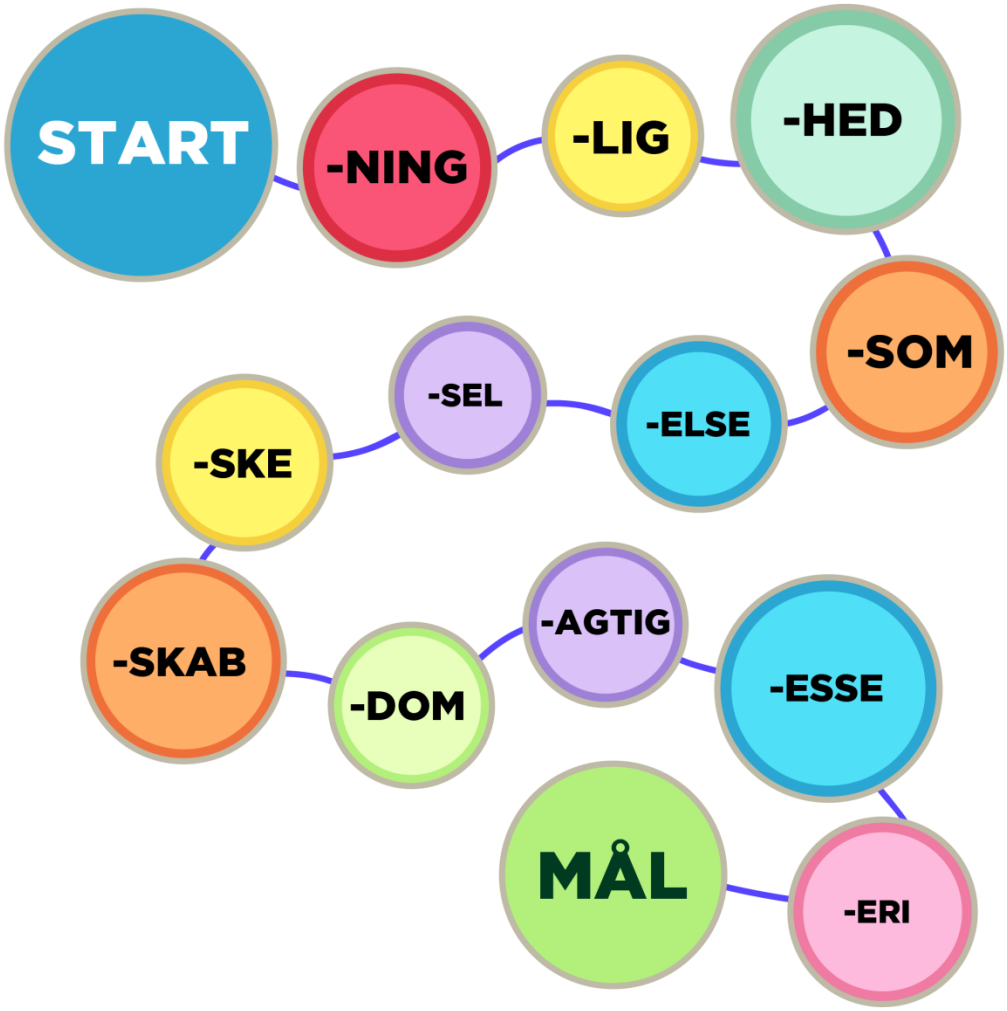

4. eller 5. klasse

Ordspil 7

Læringsmål:

Jeg kan skelne mellem tre ordklasser: navneord, udsagnsord og tillægsord.

Opgave:

I har en spillebrik hver og en mønt.

I skiftes til at slå plat og krone og rykke spillebrikken fremad; en ved plat og to ved krone.

Når man lander på et ord, skal man først afgøre, hvilke ordklasse der er. Derefter nævne 4 andre ord i samme ordklasse.

Hvis man svarer rigtigt, får man en tur mere; dog højest to i træk.

Spil begynder her:

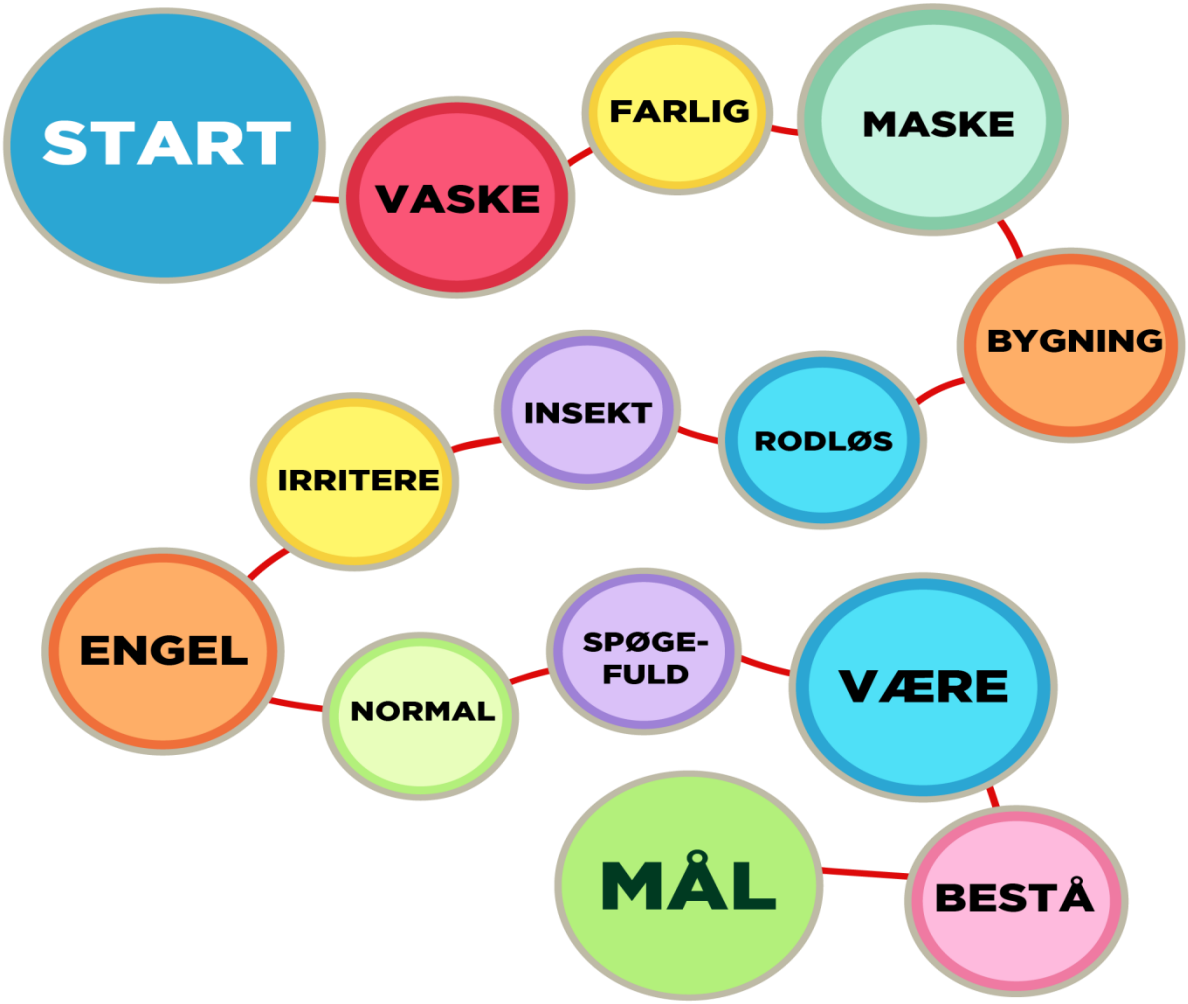

4. eller 5. klasse

Ordspil 8

Læringsmål:

Jeg kan vælge det rigtige ord og derved skabe sammenhæng i teksten.

Opgave:

I har en spillebrik hver og en mønt.

I skiftes til at slå plat og krone og rykke brikken fremad; en ved plat og to ved krone.

Når man lander på en tekstbid, skal man læse al tekst i de passerede felter og finde det/de rigtige ord i parenteserne i felterne.

Man får højst en tur.

Spil her:

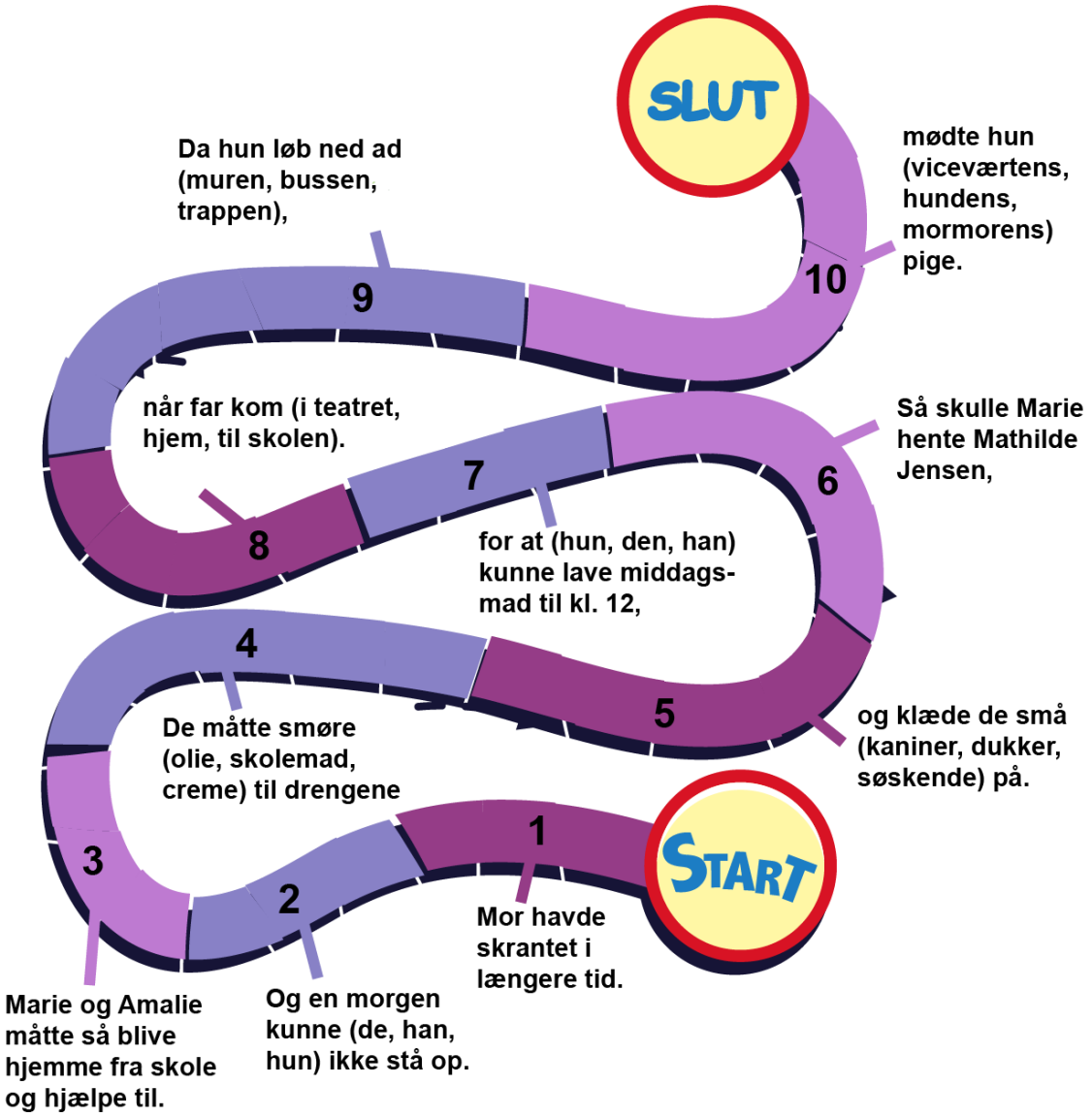

Bilag I

Udfordringsopgaver

Opgave 1 (en tidslinje)

Læringsmål (Fiktion):

Jeg kan strukturere min bog efter tid og indsætte vigtige begivenheder på en tidslinje.

Opgave:

Indsæt vigtige begivenheder på denne tidslinje, undervejs mens I læser bogen.

Tidspunkt	Begivenhed

Opgave 2 (et diagram)

Læringsmål (Fakta):

Jeg kan få overblik over min bog ved at strukturere bogens delelementer i et diagram.

Opgave:

Indsæt hovedemnet for bogen øverst i diagrammet.

Skriv derefter delemnerne, efterhånden som de bliver præsenteret i jeres bog.

I må gerne indsætte flere rammer til at skrive i.

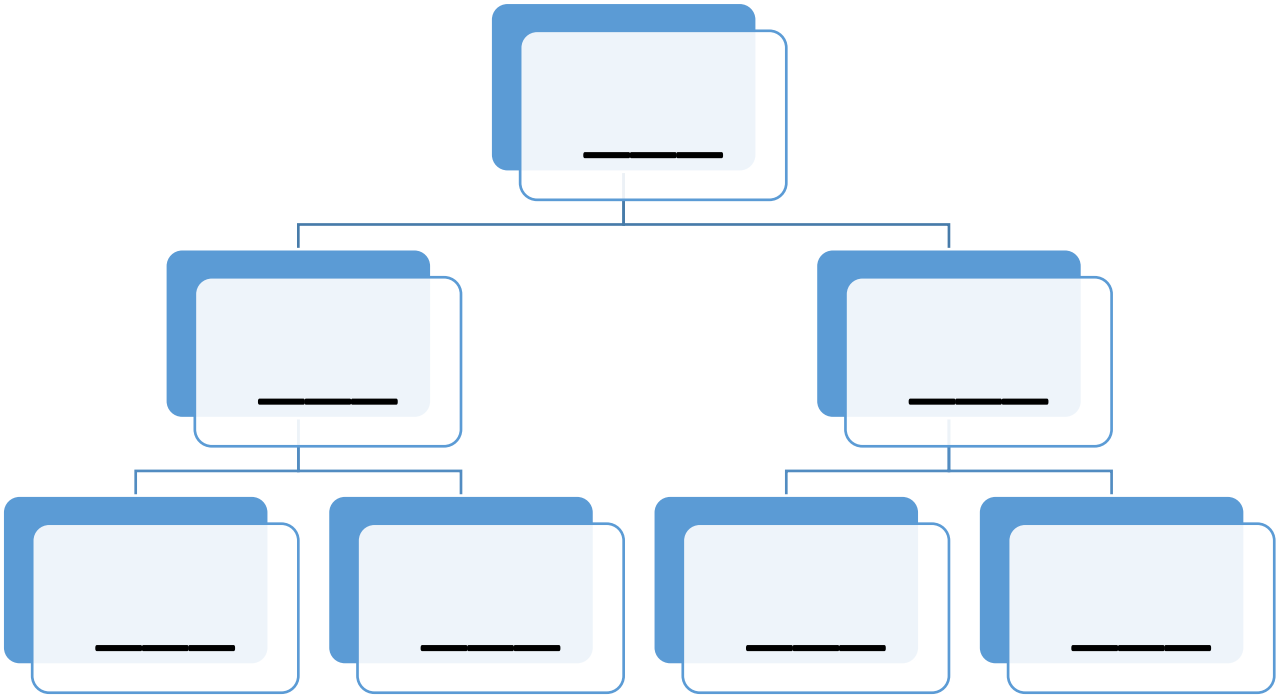

Opgave 3 (læsemakkerhistorie)

Læringsmål:

I kan sammen fremstille en historie ud fra bestemte ord.

Opgave:

Vælg på skift et ord, og skriv dem på linjen. Find i alt 10 ord.

Skriv derefter en historie sammen, hvor I bruger alle 10 ord. Husk at skrive en indledning, et højdepunkt og en slutning.

10 ord: _____

_____

_____

Skriv jeres historie her, fortsæt evt. på bagsiden:

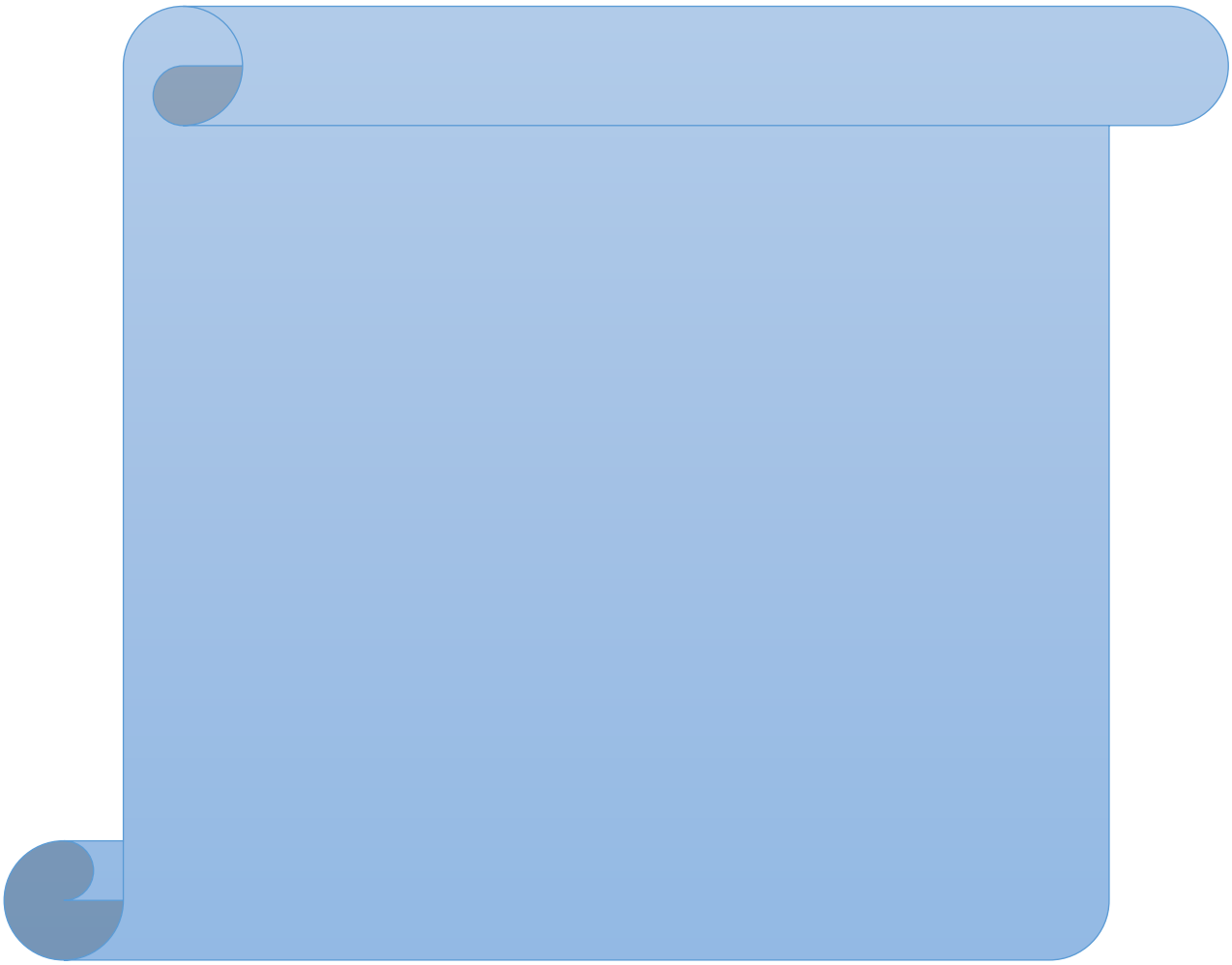

Opgave 4 (sætning for sætning)

Læringsmål:

I kan kæde sætninger sammen og derved fremstille en historie.

Opgave:

Læs første sætning, og tal om, hvilken historie det kunne være starten på.

Fortsæt historien, hvor I skiftes til at skrive en sætning, UDEN at aftale hvad I skal skrive.

Forsøg at koble sætningerne så godt som muligt ved hjælp af bindeord (men, selvom, når, fordi…)

Fortsæt gerne på bagsiden.

1. sætning: Der blæste en kold vind ind gennem det åbne vindue.

Ældre makker:

Yngre makker:

Ældre makker:

Yngre makker:

Ældre makker:

Yngre makker:

Ældre makker:

Yngre makker:

Ældre makker:

Yngre makker:

Ældre makker:

Udfordringsopgaver

Yngre makker:

Ældre makker:

Yngre makker:

Ældre makker:

Yngre makker:

Ældre makker:

Yngre makker:

Opgave 5 (et ordspil)

Læringsmål:

Jeg kan generere idéer til, hvordan jeg kan arbejde med mit ordforråd.

Opgave:

Lav sammen et spil, som træner ordforråd. I skal selv tegne spillepladen og formulere reglerne. Kig evt. på nogle af de spil, I tidligere har spillet.

Lav spillet her:

Bilag J

Løbende evaluering af læringsmål for de yngre og ældre makkere

KØBENHAVNS PROFESSIONS HØJSKOLE

Løbende evaluering af læringsmål **Ordarbejde for yngre makkere**	**må lære – - - - kan næsten - - - - - kan**					
I mål med læringsmål						
Jeg kan finde antonymer til udvalgte ord						
Jeg kan læse komplekse ord og genkende endelser i ordet						
Jeg kan finde synonymer til udvalgte ord						
Jeg kan finde underbegreber til udvalgte overbegreber						
Jeg kan læse længere ord (op til 10 bogstaver) og dele dem i morfemer						
Jeg kan bruge et kolonnenotat til at få overblik over funktionsord og indholdsord						
Jeg kan bevidst vælge en direkte ordforståelsesstrategi ved at samtale om ordet eller slå det op						
Jeg kan genkende nutidsendelser og flertalsendelser i læsning af ord						
Jeg kan skrive nøgleord, der viser det vigtigste i en tekst						
Jeg kan finde afledte ord med præfikser eller suffikser i en konkret tekst og dele dem i morfemer						

Løbende evaluering af læringsmål Tekstforståelse for yngre makkere	**må lære – - - - kan næsten - - - - - kan**					
I mål med læringsmål						
Jeg kan finde ord, der fortæller noget om tid og sted						
Jeg kan stille undrende spørgsmål til en tekst						
Jeg kan leve mig ind i fiktive personer og sammenligne deres reaktioner med mine egne						
Jeg kan skrive overskrifter til afsnit som en læseforståelsesstrategi						
Jeg kan reflektere over en tekst ved at sammenstille informationerne med mine egne tanker						
Jeg kan forstå sætninger ved brug af en tankesky						
Jeg kan meddigte og derigennem forholde mig aktivt til handlingen						
Jeg kan forstå betydningen af forbindelser mellem sætninger, specifikt omkring modsætninger og tilføjelser						
Jeg kan finde ord, der refererer til det samme, som et tekstbånd, fx Ronaldo, fodboldspilleren, han, hans osv.						
Jeg kan anvende et informationskort som læseforståelsesstrategi						

KØBENHAVNS PROFESSIONS HØJSKOLE

Løbende evaluering af læringsmål **Ældre makkere**	**må lære – - - - kan næsten - - - - - kan**					
I mål med læringsmål						
Jeg kan vurdere en teksts sværhedsgrad						
Jeg har redskaber til at forstå ord og udtryks betydning i tekster						
Jeg kan sammenfatte informationer fra forskellige elementer i teksten						
Jeg kan sætte tekster i relation til egne erfaringer						
Jeg kan forklare faglige begreber og faglige strategier til en yngre elev						
Jeg kan anvende forskellige læseforståelsesstrategier før, under og efter læsning af en tekst						
Jeg kan påtage mig ansvaret for at gennemføre forløbet						
Jeg er tydelig og præcis i min kommunikation med min makker						
Jeg er en god rollemodel						
Jeg kan samarbejde med en yngre makker						
Jeg er tolerant over for andres forskelligheder						
Jeg har tiltro til egen formåen						
Jeg har lyst til at læse						

Bilag K

Slutevaluering for makkerparret

Slutevaluering for makkerparret

Slutevaluering yngre makker

Jeg har idéer til, hvad jeg kan gøre, inden jeg læser en tekst, for bedre at kunne forstå den

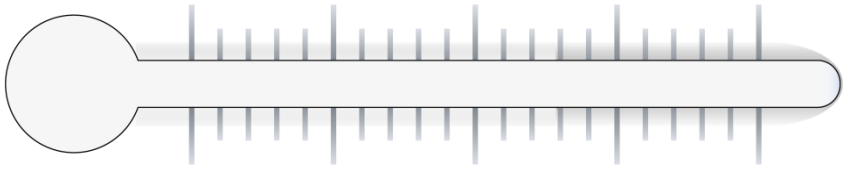

Jeg er blevet bedre til at bruge min viden om morfemer til læse ukendte ord

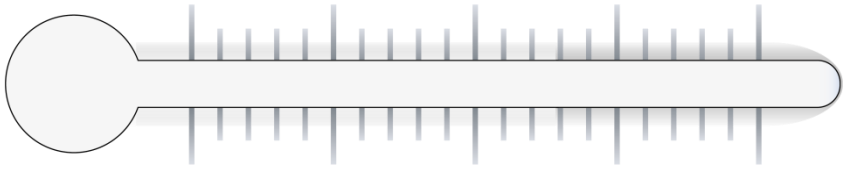

Jeg er blevet mere opmærksom på indholdsord og funktionsord

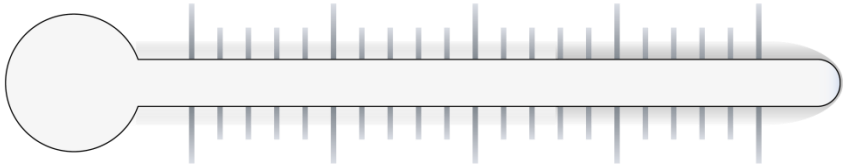

Jeg er blevet bedre til at udlede ords betydning vha. konteksten

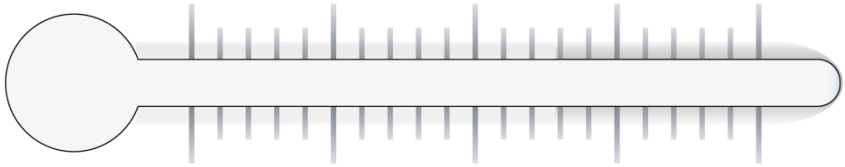

Jeg er blevet bedre til at få overblik over en tekst, fx vha. overskrifter og fremhævede ord

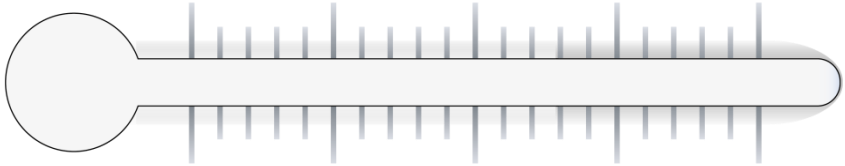

Jeg har redskaber til at forbedre min forståelse af en fagtekst

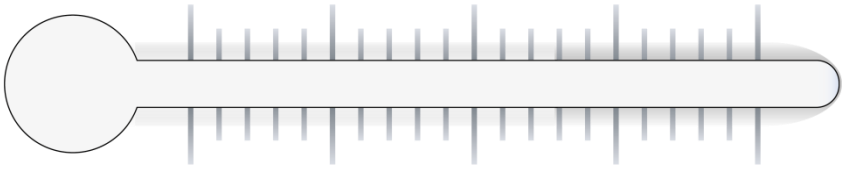

Jeg er blevet bedre til at anvende grafiske modeller til at få overblik over en tekst

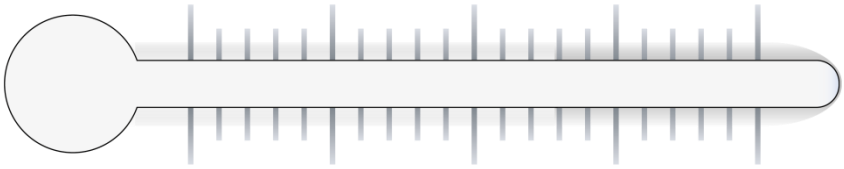

Jeg har fået større tro på, at jeg kan læse svære tekster

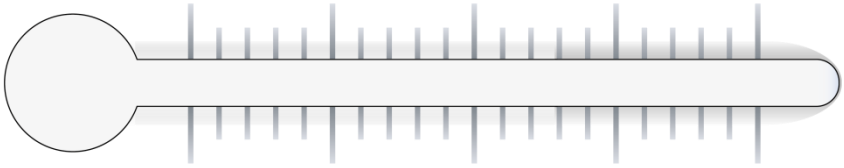

Jeg er blevet bedre til at samarbejde med en ældre makker

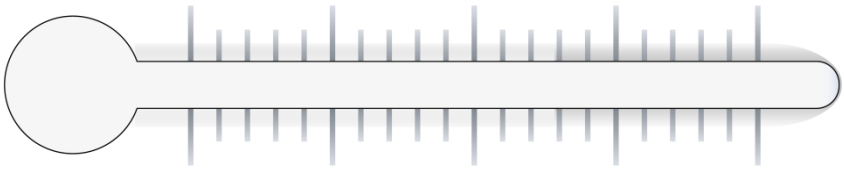

Jeg har fået lyst til at lære mere

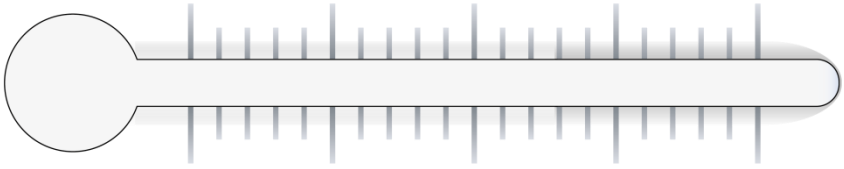

KØBENHAVNS PROFESSIONS HØJSKOLE

Slutevaluering ældre makker

Jeg er blevet bedre til at vurdere en teksts sværhedsgrad i forhold til modtageren

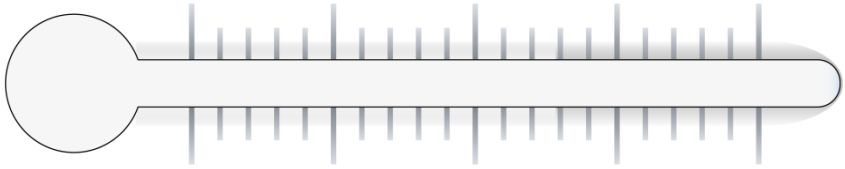

Jeg er blevet mere bevidst om, hvad jeg kan gøre, før jeg læser en tekst

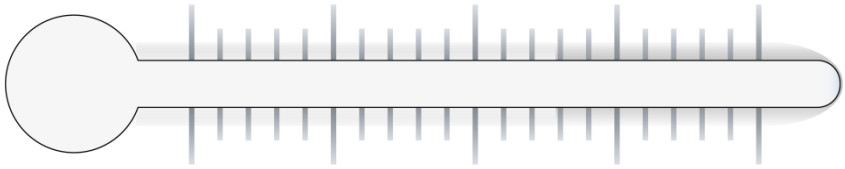

Jeg har fået flere redskaber til at udlede ords betydning i tekster

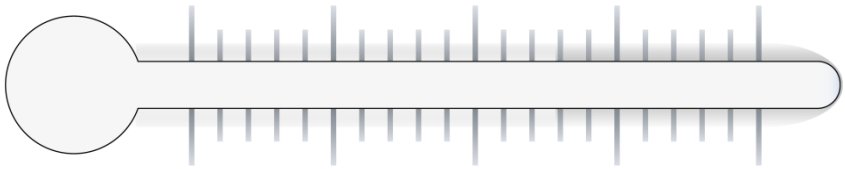

Jeg er blevet bedre til at få overblik over en tekst

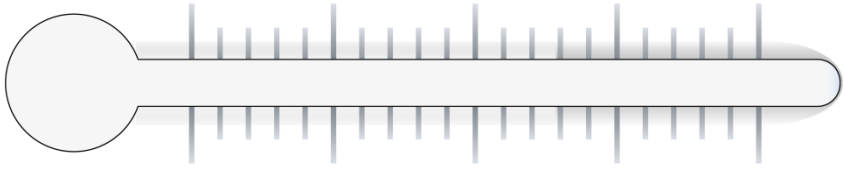

Jeg er blevet bedre til at sætte tekster i relation til egne erfaringer

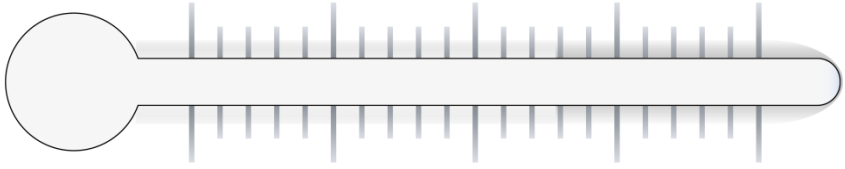

Jeg er blevet bedre til at tage ansvar i en læringssituation

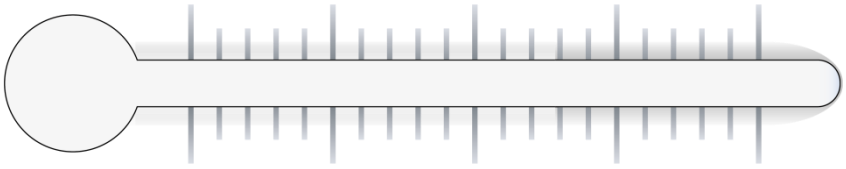

Jeg har lært at være tydelig og præcis i min kommunikation

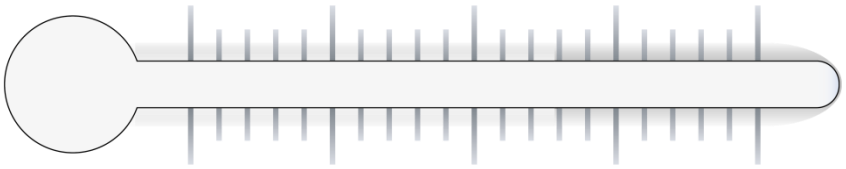

Jeg er blevet mere tolerant over for andres forskelligheder

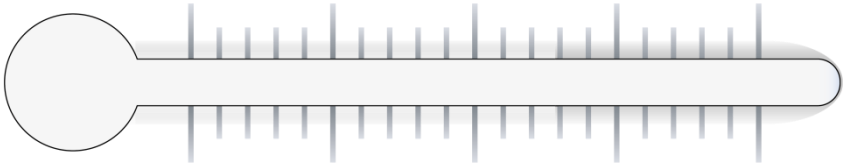

Jeg er blevet bedre til at samarbejde med en yngre makker

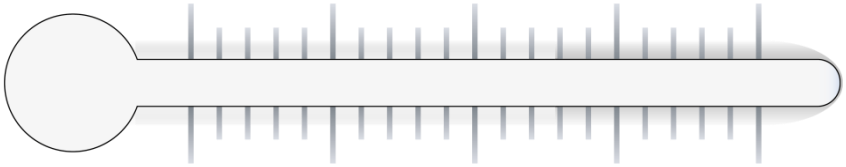

Jeg har fået lyst til at læse mere

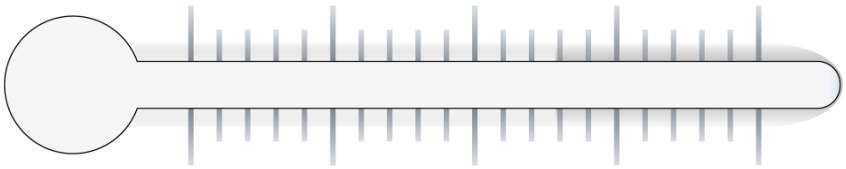

Bilag L

Eksempler på forældrebreve fra UVM

UNDERVISNINGS
MINISTERIET
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet
Afdelingen for Kvalitet og Viden

Frederiksholms Kanal 26
1220 København K
Tlf. nr.: 33 92 50 00
E-mail: stuk@stukuvm.dk
www.stukuvm.dk
CVR nr.: 29634750

7. juni 2018

Information om dit barns deltagelse i læseforløbet "Struktureret elevsamarbejde på tværs af årgange"

Dit barns klasse skal i efteråret 2018 deltage i læseforløbet "Struktureret elevsamarbejde på tværs af årgange", også kaldet makkerlæsning.

Makkerlæsning betyder, at elever fra 5. klasse læser sammen parvis med elever fra 8. klasse. Eleverne vil også skulle løse opgaver og spille læserelaterede spil sammen. Makkerlæsningen finder sted to-tre gange om ugen i den understøttende undervisning, og forløbet strækker sig over 10 uger. Alle klassens elever deltager i forløbet, og man vil have den samme læsemakker hver gang.

Jeg tror og håber, at dit barn vil finde makkerlæsningen sjov og lærerig. Vi har tidligere gennemført læseforløbet på en række andre folkeskoler, og erfaringerne herfra er rigtig positive. De yngre elever har fået større læselyst, og de har været glade for at lære de ældre elever bedre at kende.

"Det kunne være rigtig godt, hvis vi kunne fortsætte med at have en læsemakker. Vi er jo nærmest blevet venner. Min læsemakker har givet mig et diplom, hvor der står 'Mathias Mastermind'. Det er lamineret og skrevet pænt. Det hænger på min væg derhjemme."

Projektet er igangsat af Undervisningsministeriet, og Københavns Professionshøjskole har udviklet det materiale, der bruges til makkerlæsningen. TrygFondens Børneforskningscenter (Aarhus Universitet), Rambøll og VIA University College evaluerer projektet, så vi kan blive klogere på, hvad der virker i forhold til at løfte børns faglighed i læsning. Derfor vil dit barn også skulle deltage i en dansktest før og efter forløbet. Alle oplysninger om dit barn er fortrolige og vil ikke blive offentliggjort.

Du kan læse mere om projektet her: www.uvm.dk/folkeskolen/viden-og-kompetencer/forsoegsprogram-om-udsatte-boerns-faglighed.

Med venlig hilsen

Julie Bay
Fuldmægtig
Direkte tlf.: +45 33 92 54 10
julie.bay@stukuvm.dk

UNDERVISNINGS
MINISTERIET
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet
Afdelingen for Kvalitet og Viden

Frederiksholms Kanal 26
1220 København K
Tlf. nr.: 33 92 50 00
E-mail: stuk@stukuvm.dk
www.stukuvm.dk
CVR nr.: 29634750

7. juni 2018

Information om læseforløbet "Struktureret elevsamarbejde på tværs af årgange"

Dit barns klasse skal i efteråret 2018 deltage i læseforløbet "Struktureret elevsamarbejde på tværs af årgange", også kaldet makkerlæsning.

Makkerlæsning betyder, at elever fra 8. klasse læser sammen parvis med elever fra 3. eller 5. klasse. Eleverne vil også skulle løse opgaver og spille læserelaterede spil sammen. Makkerlæsningen finder sted to-tre gange om ugen i den understøttende undervisning, og forløbet strækker sig over 10 uger. Alle klassens elever deltager i forløbet. Makkerparrene vil blive sat sammen under hensyntagen til elevernes læseniveau, og man vil have den samme læsemakker hver gang.

Dit barn vil både før og under læsemakkerforløbet deltage i træning og supervision, som understøtter dit barns faglige og personlige udvikling og sikrer, at dit barn er klædt på til rollen som læsemakker.

Vi har tidligere gennemført læseforløbet på en række andre folkeskoler, og erfaringerne herfra er positive. De ældre elever er vokset fagligt og socialt, fordi ansvaret for de yngre elever motiverer dem til at være gode rollemodeller.

"Jeg er blevet mere pædagogisk, bedre til at formulere mig og forklare, så yngre kan forstå det. Vi har fået en genopfriskning af læseteknikker og opgaver, der fulgte med.

Projektet er igangsat af Undervisningsministeriet, og Københavns Professionshøjskole har udviklet det materiale, der bruges til makkerlæsningen. TrygFondens Børneforskningscenter (Aarhus Universitet), Rambøll og VIA University College evaluerer projektet, så vi kan blive klogere på, hvad der virker i forhold til at løfte børns faglighed i læsning. Alle oplysninger om dit barn er fortrolige og vil ikke blive offentliggjort.

Du kan læse mere om projektet her: www.uvm.dk/folkeskolen/viden-og-kompetencer/forsoegsprogram-om-udsatte-boerns-faglighed.

Med venlig hilsen

Julie Bay
Fuldmægtig
Direkte tlf.: +45 33 92 54 10
julie.bay@stukuvm.dk